

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 4-5. SINIFLARDA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE İŞBİRLİĞİNE
DAYALI ÖĞRENME METODUNUN KULLANIMINA YÖNELİK BİR
DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

113838

DANIŞMAN

YARD.DOÇ.DR. AHMET SABAN

113838

HAZIRLAYAN
KÂMİLE ÖZER

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

KONYA
OCAK 2002

ÖNSÖZ

Görevi; kişiliği gelişmiş, toplum kurallarına uyabilen ve toplumla sağlıklı iletişim kurabilen bireyler yetiştirmek olan eğitim; toplum kalkınmasında etkin bir birey olarak öğrencilerin topluma kazandırılması; çocukların dil becerilerinin geliştirilmesi ve sosyal öğrenmeyi gerçekleştirmesi ile görevini tamamlar. Aile içindeki eğitim yeterli olmamakta, bu becerilerin, okul içinde doğal bir ortamda öğrenme etkinlikleri ile çocuklara kazandırılması ve pekiştirilmesi gerekmektedir. Bu görevi birbiriyle sıkı bağlantıları olan, Türkçe öğretimi etkinlikleri ve işbirlikçi çalışmalar üstlenmektedir. Bu araştırma ile, İlköğretim 4.-5. sınıflarda Türkçe Öğretiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun kullanımının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma sürecinde, bilimsel ve manevi açıdan beni destekleyen ve yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Yard.Doç.Dr. Ahmet SABAN ile Bilim Dalı Başkanım Prof.Dr. Muammer C. MUŞTA'ya; araştırmayı gerçekleştirmemde katkıları olan katılımcı öğretmen ve idarecilere; verdikleri fikirler açısından Hocam Öğrt.Gör. Mehmet ERCAN'a, Hocam Okutman Numan Duran'a, Arş.Gör. Gülmisal EMİROĞLU'na, Arş.Gör. Işıl SÖNMEZ'e, Arş.Gör. Aysun AYNUR'a, Arş.Gör. Serdarhan TAŞKAYA'ya; çalışmalarım sırasında bir an olsun maddi ve manevi desteklerini üzerimden eksik etmeyen başta annem ve babam olmak üzere tüm aileme; dayım Prof.Dr. Mehmet KARA'ya ve tüm samimiyeti ile yanımda olan örnek insan Ömer SİNCAN'a tüm içtenliğimle teşekkürlerimi sunarım.

Kâmile ÖZER

Konya, Ocak, 2002

ÖZET

Toplumlar sürekli olarak gelişme ve değişme içindedir. Özellikle eğitim-öğretim kurumları bu gelişmenin öncelikli olarak gerçekleştiği yerler, bu değişimden etkilenen kurumlar ve bir toplumdaki gelişmeye öncülük eden araçlar olarak görülmelidir. Nitekim bir toplumun sürekliliği, o toplumla uyum içinde yaşayacak, toplumsal gelişmeyi başlatacak ve değişimi sürdürecektir bireylerin yetişmesine bağlıdır. İşbirliği, sosyal yaşamın gerçeğidir. Hayatın devamı için her an insanlar birbirleri ile temas halindedir, bazı durumlarda problemlerin çözümü veya gelişmelerden faydalanabilmek için bir grup içine dahil olmak gerekir ki bu da insanları işbirliğine sevkeder. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin de toplumun gelişmesinde önemli bir etken olduğunu unutmadan ve de herşeyin yaparak ve yaşayarak daha iyi öğrenilebildiği ilkesinden hareketle niye bu sosyal hareket bir öğretim metodu olarak kullanılmasın. Hem de üstelik bu sosyal hareketin eğitimdeki yansıması olan "İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodu" neden Türkçe Öğretiminde kullanılmasın. Böylece Türkçe öğretiminde işbirlikçi bir etkinlikle, hem çocuğa anadili sevdirebilir, hem de anadili ile ilgili becerileri geliştirilir. Bu sayede çocuk kendisini ifade edebilir, kişiliğini geliştirebilir; başkalarının düşüncelerini de dinler ve eleştirir, başkasının haklarına saygı duyar, fikirlerine değer verir ve bu fikirlerden yararlanabilme becerisi kazanabilir; sorumluluk alabilir; milli duyguları gelişir ve nihayet kendisi ve toplumla barışık, ülke kalkınmasında etkin bir birey olması sağlanır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre, eğitimin amacı; bütün bireylerin; ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır. Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumun refah ve mutluluğunu arttırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Dili düzgün ve doğru kullanma doğuştan gelen bir yetenek değil tamamen eğitim sonucunda elde edilen bir beceridir. Çocukların öğrenim hayatları boyunca derslerle ilgili çalışmalarda öğrenmelerini kolaylaştıracak, başkaları ile sağlıklı iletişim kurmalarında yararlanacakları temel dil becerileri kazanabilmeleri etkili bir Türkçe öğretimi ile mümkündür. Türkçe öğretimi için öğretmenlerin gerekli bilgi ve becerilerle donatılmış olması gerekmektedir.

Ayrıca unutmamak gerekir ki; dil değer aktarımında bir araç olduğu kadar aktarılan bir kültürel değerdir. Dil, kültürel gelişmenin, milli birlik ve beraberliğin temel ögesidir. O yüzden bu aracın, değer aktarımı sırasında kurallara uygun ve düzgün bir şekilde kullanılması ve aynı zamanda bu kültürel öğenin tam ve yanlışsız bir şekilde nesillere aktarılması gerekmektedir.

İlköğretim birinci kademesinde yetişkin aday olarak kabul edilen çocuğa fiziksel, zihinsel, duyuşsal ve sosyal becerilerin bu çağlarda verilmesi ve pekiştirilmesi gerekmektedir.

Bu yüzden araştırma, İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda Türkçe öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme metodunun kullanımını değerlendirmek amacıyla yapılmış, Konya il merkezinde ve ilçelerinde çeşitli İlköğretim Okullarında görev yapan 4-5. sınıf öğretmenlerinin bu konudaki fikirleri bir nitel araştırma yöntemi olan "görüşme" ile toplanmıştır. Elde edilen veriler alt problemler ile ilişkilendirilerek şu bulgulara ulaşılmıştır:

1. Öğretmenler öğretim yöntem ve teknikleri konusunda yeterli bilgiye sahip değillerdir.
2. Öğretmenler, genel olarak, İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodu ve kullanımı hakkında yeterli bilgiye sahip değillerdir.
3. Öğretmenler, Türkçe Öğretiminde, İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodu ve kullanımı hakkında yeterli bilgiye sahip değillerdir.
4. Öğretmenler, işbirliğine dayalı öğrenme metodu ile öğrencinin geliştireceği ve kazanacağı becerileri bilmekte; ancak etkinlikler sonucunda öğrencilerde beklenen davranış değişikliğinin oluşması hususunda endişe duymaktadırlar.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türkçe Programındaki esaslarda da belirtildiği gibi öğrencinin ilgi ve yetenekleri merkez alınarak; yapıcı, yaratıcı, toplum ve ülke kalkınmasında kendi görev ve sorumluluklarının bilincinde, kendisi ve ait olduğu toplumla barışık, mutlu, milli duygusu gelişmiş bireyler yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Tüm öğrenme yöntem ve teknikler, bu hedeflere ulaşmak çabasında etkili birer araçtır. Öğretmenler, bu hedefleri gerçekleştirmeyi kendilerine görev bilerek, bu araçları en verimli şekilde uygulamayı ilke edinirler.

ABSTRACT

Societies are constantly changing and transforming. In particular, schools and other educational institutions should primarily be seen as the place where these transformations take place and they should be thought of as the establishments affected by these changes and also the pioneers of these changes. The continuity of a society depends on the individuals who live in the society in harmony with other individuals who provide impetus of the society and lead it to prosperity. Cooperation is the reality of a social life. Members of a society are always in touch with other members to carry on; in some cases it is necessary to join a group to solve the individual's problems and to make social life beneficial. This causes the members of a society to cooperate. Why shouldn't this motto be used as a teaching technique without forgetting that educational activities are basic elements in the development of a society and that learning by experiencing everything is the best? Besides, why shouldn't "The Cooperative Learning Method", a reflection of this social fact, be used for the teaching of Turkish? With the help of this cooperative technique in the teaching of Turkish, therefore, children can both really appreciate the native language skills, and their skills in native language can be improved. In this way, the children can define themselves, improve their personalities, be respectful for others' thoughts and criticize them, make others' thoughts useful for themselves, develop their national consciousness, and they can become productive and effective individuals in the development of their country.

According to the Constitutional Law of National Education, number 1739; the target of education is to prepare all individuals according to their abilities, talents, interests in social life, give them a sense of cooperation by improving their characters, and make them gain their professions and so this will make them feel happy. Therefore, our educational system, on the one hand, will increase the welfare and the happiness of Turkish citizens; and on the other hand will support the economic, social and cultural development in the form of national unity and make our nation a modern society.

Using a language correctly and neatly is not an ability inherited from your parents, but a skill which can be gained only with effort. Only effective teaching of Turkish can help students learn and understand the information which will be useful for them in their future lives; they can only possess an effective language ability with the help of a high quality Turkish teaching system. It is necessary for teachers to be equipped with a high level of Turkish to give a better education.

It shouldn't be forgotten that language is both an instrument to convey our cultural values to the future generations and itself is a culture value to be conveyed to the future. Language is the only phenomenon of cultural development, and national unity and uniformity. So, this instrument should be transmitted to the next generation clearly and without mistakes.

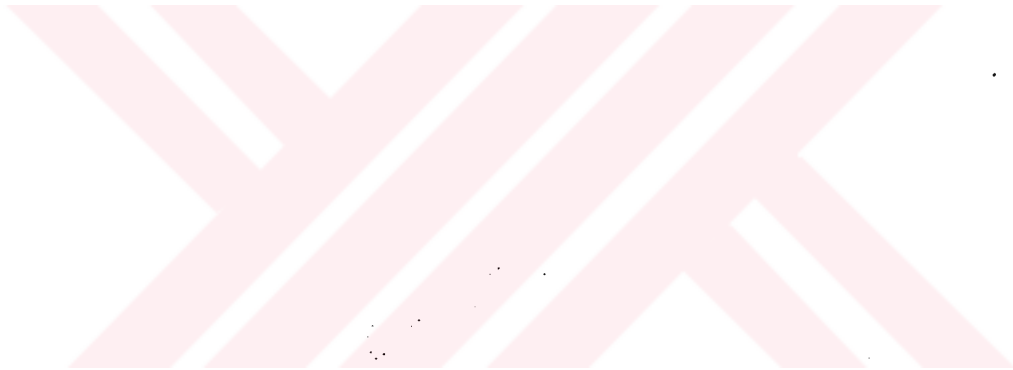
It is essential that physical, mental, intellectual and social abilities should be inculcated in the children seen as the adults of the future in this period-the first level of the primary school education.

In the light of these features, this study was administered to evaluate the use of "The Cooperative Learning Method" in the teaching of Turkish for fourth and fifth grade-students, and the thoughts of fourth and fifth grade-teachers on this subject were accumulated by using "interviewing", a qualitative research method, in the city centre of Konya and other counties surrounding Konya. The following conclusions were reached using the accumulated data and these data were compared with the subsidiary problems.

1. Teachers lack the necessary knowledge and formation about teaching methodology.
2. Teachers lack the specific knowledge about the method of the cooperative learning in general.
3. Teachers lack the specific knowledge and the method of the cooperative learning in Turkish teaching.
4. Teachers are aware of the benefits of the cooperative learning method, but are hesitant about the outcomes of this method on students.

As pointed out in the syllabus of Turkish teaching with the Constitutional Law of Turkish National Education, item no 1739, it is aimed producing positive,

creative individuals aware of their duties and responsibilities for the development of society and the country feeling themselves in peace with their society and having a developed national sense. All educational methods and techniques are instruments for reaching this target. Teachers should think of these as their principles for reaching these targets in the best way.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	viii
EKLER LİSTESİ.....	xii
TABLOLAR LİSTESİ.....	xiii

BÖLÜM 1

GİRİŞ

PROBLEM	1
ARAŞTIRMANIN AMACI	5
PROBLEM CÜMLESİ	5
ALT PROBLEMLER	5
SAYILTILAR	6
SINIRLILIKLAR	6
TANIMLAR	6

BÖLÜM II

LİTERATÜR TARAMASI

1. Eğitim ile İlgili Kavramlar ve Okul.....	8
1.1. Eğitim, Öğrenme ve Öğretim Kavramları	8
1.2. Okulun Eğitim Öğretim Etkinlikleri İçindeki Yeri.....	9
2. Türkçe Öğretimi.....	11
2.1. İlköğretimde Türkçe Öğretimin Önemi.....	12
2.2. Türkçe Öğretimin Kapsamı	13
2.3. Türkçe Öğretimin Faydaları.....	15
2.4. Türkçe Öğretiminde Uygulanacak İlkeler.....	15
2.5. Türkçe Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntemleri.....	17

2.5.1. Düz anlatım Yöntemi (Takrir-Anlatım)	20
2.5.2. Soru Cevap Yöntemi	21
2.5.3. Tartışma Yöntemi	22
2.5.4. Gezi-Gözlem ve İnceleme Yöntemi	23
2.5.5. Gösterip Yaptırma Yöntemi	23
2.5.6. Rol Yapma	24
2.5.7. Dramatizasyon	25
2.5.8. İnşat	25
2.5.9. Tümevarım ve Tümdengelım Yöntemleri	25
2.5.10. Çözümleme ve Bireşim Yöntemleri	26
2.5.11. İşbirliğine Dayalı (Grupla) Çalışma Yöntemi.....	26

3. İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Bireyin

Sosyalleşmesine Etkisi.....	27
3.1.İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodu.....	29
3.2.İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Dayandığı	
Teorik Temeller.....	32
3.2.1. Sosyal bağlılık teorisi.....	32
3.2.2. Bilişsel gelişim teorisi.....	33
3.2.3. Davranışsal öğrenme teorisi.....	33
3.3. İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Öğeleri.....	33
3.3.1. Pozitif bağlılık	33
3.3.2. Yüz yüze destekleyici etkileşim.....	34
3.3.3. Bireysel sorumluluk.....	35
3.3.4. Sosyal beceriler	36
3.3.5. Grup sürecine yansım.....	36
3.4. İşbirliğine Dayalı Öğrenmede Öğretmenin Rolü	58
3.5. İşbirliğine Dayalı Öğrenmeyi Yapılandırma	37
3.5.1. Öğrenci timleri ve Başarı Grupları Tekniği.....	38
3.5.2. Tartışma Grubu Tekniği (Grup Araştırması).....	39
3.5.3. Ayrılp-Birleştirme Tekniği (Jigsaw)	40
3.5.4. Takım-Oyun-Turnuva Tekniği	40

3.5.5. İşbirliğine Dayalı Birleştirilmiş Okuma Ve Kompozisyon Tekniği.....	41
3.5.6. Takım Destekli Bireyselleştirme Tekniği.....	42
3.5.7. Karşılıklı Sorgulama Tekniği	42
3.5.8. Birleştirme II Tekniği.....	42
3.6. İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Uygulaması	42
3.6.1. Takımların oluşturulması	43
3.6.2. Isınma etkinlikleri.....	43
3.6.3. Takımlarda konu ve görev dağılımı.....	43
3.6.4. Diğer gruplarla etkileşim	43
3.6.5. Takım içi etkinlikler	44
3.6.6. Değerlendirme.....	45
3.6.6.1. Takım İçerisindeki Etkinliklerin.....	45
3.6.6.2. Bireysel Değerlendirme	46
3.7. İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodu Kümeleri İle Geleneksel Kümeler Arasındaki Farklar	47
3.8. İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Faydaları.....	49
4. İlgili Araştırmalar	51

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni.....	57
Görüşme Yöntemi.....	57
Katılımcılar (Örneklem)	59
Veri Toplama Aracı.....	61
Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	66

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Görüşme Verilerine Ait Bulgular ve Yorumlar.....	67
--	----

1. İlköğretim 4.-5. Sınıflarda Türkçe Öğretiminde Kullanılan Öğretme Metod ve Teknikleri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	67
2. Türkçe Öğretiminde Uygulanan İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Yeri ve Önemi ile İlgili Bulgu ve Yorumlar ...	69
3. Türkçe Öğretiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Uygulanması ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	71
4. Öğretmenlerin, Türkçe Öğretiminde Uyguladıkları İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metoduna Yaklaşımları ve Kullanmalarına İten Sebepler ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	71
5. İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Faydaları ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	72
6. İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Zorlukları ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	73
7. Öğretmenlerin Bu Yöntemi Tercih Etmelerindeki Sebepler ile İlgili Bulgu ve Yorumlar	75
8. Öğretmenlerin Türkçe Öğretimi Sırasında Bu Metodun Uygulanmasına Dair Önerileri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.	75
9. Türkçe Öğretiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Kullanımına Dair Örnekler ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	77

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ .....

81

ÖNERİLER .....

83

KAYNAKLAR .....

85

EKLER.....

89

EKLER LİSTESİ

EKLER

EK 1: ÖRNEK GÖRÜŞME..... 89

EK 2: TÜRKÇE DERSİNİN GENEL AMAÇLARI..... 94

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1: Rekabetçi, Bireyselci ve İşbirlikçi sınıf Ortamlarının Karşılaştırılması	31
TABLO 2: Değerlendirme Yönergesi.....	45
TABLO 3: Grup Üyelerinin Gözlem Tablosu.....	46
TABLO 4: Örnekleme alınan öğretmenlerin görev yaptıkları okullar, cinsiyetleri ,hizmet yılları, mezun oldukları okullar ve okuttukları sınıflar.....	60
TABLO 5: Örnekleme alınan öğretmenlerin mezun oldukları okullar ve kodları.....	61
TABLO 6: Görüşme Formu ve Görüşme Soruları.....	62
TABLO 7: Öğretmenlerin Türkçe Öğretiminde metodları kullanma sıklıkları ve öncelikleriyle kullanan öğretmenlerin sayıları ve yüzdeleri.....	68

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problemine, alt problemlerine, sayıtlarına, sınırlılıklarına ve önemine yer verilmiştir.

1. Problem

Bireyler ve toplumlar yaşamlarını sürdürebilmeleri için değişikliklere uyum sağlamaları gerekmektedir. Değişikliklere uyum sağlamak ise, ancak öğrenme ile mümkün olur. Olaylara gösterilecek tepki, yaşamı sürdürebilmek için şartlara uyum öğrenme ile kazanılır. Yani insan yaşamını sürdürebilmesi için sürekli öğrenmek zorundadır. Toplumlar devamlılık kazanabilmek için değerlerini nesillere aktarmaya çalışmışlardır ve aktarırken de bir araç kullanmışlardır. Zamanla bu çaba kurumsallaştırılmış ve değer aktarma bir sistem şeklini almıştır. Değer aktarımını yapan sistem eğitim, kurumsallaşmış hali okullar, değer aktarımını yapan araç ise dildir, özellikle de anadil.

Toplumlar sürekli olarak gelişme ve değişme içindedir. Özellikle eğitim-öğretim kurumları bu gelişmenin öncelikli olarak gerçekleştiği yerler, bu değişimden etkilenen kurumlar ve bir toplumdaki gelişmeye öncülük eden araçlar olarak görülmelidir. Nitekim bir toplumun sürekliliği, o toplumla uyum içinde yaşayacak, toplumsal gelişmeyi başlatacak ve değişimi sürdürecektir bireylerin yetişmesine bağlıdır. İşbirliği, sosyal yaşamın gerçeğidir. Hayatın devamı için her an insanlar birbirleri ile temas halindedir, bazı durumlarda problemlerin çözümü veya gelişmelerden faydalanabilmek için bir grup içine dahil olmak gerekir ki bu da insanları işbirliğine sevkeder. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin de toplumun gelişmesinde önemli bir etken olduğunu unutmadan ve de herşeyin yaparak ve yaşayarak daha iyi öğrenilebildiği ilkesinden hareketle niye bu sosyal hareket bir öğretim metodu olarak kullanılmasın. Hem de üstelik bu sosyal hareketin eğitimdeki yansımaları olan "İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodu" neden Türkçe Öğretiminde

kullanılmasın. Böylece Türkçe öğretiminde işbirlikçi bir etkinlikle, hem çocuğa anadili sevdirebilir, hem de anadili ile ilgili becerileri geliştirilir. Bu sayede çocuk kendisini ifade edebilir, kişiliğini geliştirebilir; başkalarının düşüncelerini de dinler ve eleştirir, başkasının haklarına saygı duyar, fikirlerine değer verir ve bu fikirlerden yararlanabilme becerisi kazanabilir; sorumluluk alabilir; milli duyguları gelişir ve nihayet toplumla barışık, ülke kalkınmasında etkin bir birey olması sağlanılır.

Kavcar, Oğuzkan ve Sever'e (1998) göre; dili doğru ve düzgün kullanma doğuştan gelen bir yetenek değil, doğrudan doğruya eğitimle elde edilen bir beceridir. Çocukların öğrenimleri boyunca derslerle ilgili çalışmalarında öğrenmelerini kolaylaştıracak, başkaları ile sağlıklı iletişim kurmalarında yararlanacakları temel dil becerilerini amaçlanan düzeyde kazandıracak olan etkili bir Türkçe öğretimi için, öğretmenlerin gerekli bilgi ve becerilerle donanmış olması kaçınılmaz bir ihtiyaçtır.

Dil, değer aktarımı sürecinde bir araç olduğu kadar, bir kültür ögesi, aktarılan bir değerdir. Öz'e (2001) göre; dil, kültürel gelişmenin, milli birlik ve beraberliğin temel ögesidir. Çağdaş toplumlarda eğitimin görevi çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal ve bedensel yönlerden gelişmesine yardım ederek kendisine, ailesine ve topluma yararlı birer birey olmalarını sağlamaktır. Gerçekten eğitim, bu dört ögeyi aynı önemde dikkate aldığı ve bunları birlik ve bütünlük içinde geliştirdiği ölçüde bir anlam ifade eder. Çocuğun sağlıklı, uyumlu ve yararlı bir birey olması buna bağlıdır.

İlköğretimin özellikle birinci kademesinde önemli olan öğrencidir ve öğrenci birer yetişkin aday olarak kabul edildiğinde, tüm fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal becerilerin temelini bu çağlarda verilmesi ve pekiştirilmesi gerekmektedir. Öğrencinin her yaşta toplumla uyum içinde yaşamasını sağlayan en büyük aracı dildir. Dil becerilerini kazanan çocuk, kendisini ifade edebilir. Kendisini ifade edebilmesi, çocuğun özbenliğini dolayısı ile kişiliğini kazanmasına bir temel teşkil eder. Kişilik gelişimini tamamlamış birey, diğer insanlarla daha kolay iletişim kurar, ne istediğini ve isteklerine kavuşmak için neler yapması gerektiğini de bilir. İşte bu yüzden, İlköğretimde, Türkçe öğretiminin ve grup çalışmalarının; toplum içinde iletişim ve uyumlu bir birliktelik açısından, Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ulaşma açısından, toplumun kalkınması açısından çok büyük öneme sahiptir.

Toplum, bireylerden, toplumu geliştirerek devam ettirecek özellikleri kazanmasını ister. Bu özelliklerin bireylere, hazırlanan uyarıcılar yardımıyla kazandırılmaya çalışıldığı kasıtlı kültürlenme sürecine eğitim denilmektedir. Eğitimin amacı; bireyi içinde bulunduğu çevre, toplum ve dünya için eğitmek ve ona bunların geliştirilmesinde katkıda bulunabilecek gücü vermektir. Eğitimin görevi kültürel değerlerin aktarımıdır. Bir toplumun değerleri, inançları ve normları yalnızca onları öğretme yoluyla değil, eğitim sistemin işleyişinde onların açıklanmasıyla da diğer kuşaklara geçer (Ergin ve Birol, 2000; Demirel, 2001).

Demirel (2001), eğitimi beş ana tanımda ele almaktadır: 1. Bireyde davranış değiştirme sürecidir. 2. Bireyin toplum standartlarını, inançlarını ve yaşam yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir. 3. Kişinin yaşadığı toplum içinde değeri olan yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür. 4. Bireyin yaşadığı toplumda uygulama değeri olan yetenek yöneliş ve diğer davranış örüntülerini kazandığı süreçler toplamıdır. 5. Seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin, özellikle de okulun etkisi altında sosyal yeterlik ve en iyi şekilde bireysel gelişmeyi sağlayan sosyal bir süreçtir.

Birey bir toplum içinde doğar, gelişir ve olgunlaşır, bu sistem içinde birey toplumun değerlerini edinir ve o toplumun bir ferdi olur. Eğitim, doğumla başlar ve ölene kadar devam eder; eğitimin yeri, zamanı ve şekli hiçbir zaman sınırlandırılmaz. Çünkü eğitim tanımlarına baktığımız zaman eğitimden bir davranış değişikliği süreci olarak bahsedilmektedir. Doğumdan ölüme kadar insanoğlu bir süreç geçiriyor ve bu süreç içinde de çeşitli davranış değişiklikleri ortaya koymaktadır, davranış değişikliğinin sebebi ister istedik olsun ister farkına varılmadan gerçekleşmiş olsun, insanlar yaşamları boyunca çeşitli davranışlar sergilemektedirler. Bir olaya tepki olabileceği gibi bu davranışlar, hayat standartlarına ve toplum normlarına uyum şeklinde de kendini gösterir ya da kişilik olarak ortaya çıkabilir. İnsanların toplum halinde bir arada yaşayabilmeleri için bir takım standart davranışlar sergilemesi zorunluluktur, bireyi hiçbir zaman kendi başına düşünemeyiz, çünkü insan yaşamını devam ettirebilmesi için hayatının her döneminde başka insanlara ihtiyaç duyar. İnsanlar birbirleri ile fiziki, maddi, duygusal, zihinsel, bilişsel ve duyuşsal alışveriş halindedir. Bu alışverişin kuralları vardır. İşte bu sebeple kişi insanlarla iletişimini çok iyi kurması ve sağlamlaştırması

gerekmektedir. Bu yüzden hayatını toplum içinde mutlu ve sağlıklı bir birey olarak devam ettirebilmesi için insanın kazanması gerektiği veya değiştirmesi gerektiği davranışları vardır. Bu davranışlar sosyal yada fiziksel çevresi ile etkileşim halinde iken de kazanılabilir ama bu hiçbir zaman yeterli olamaz, insan herhangi bir yer ve anda sergileyeceği davranışı her zaman kendi başına bulamaz, işte bu bulamadığı hatta haberi bile olmadığı davranışların bireye daha çocuk yaştan itibaren sunulması gerekmektedir.

Eğitim ailede başlar, sokakta, okulda ve işyerlerinde devam eder. Davranışların en iyi şekilde organize edilerek kazandırıldığı ya da değiştirildiği merkez okullardır. Bu merkezle birlikte; devletin eğitim politikası, eğitim programları, okulun etkililiği, öğretmenin niteliği, öğretmen-öğrenci etkileşimi, okul-aile işbirliği, öğretmen-aile işbirliği, öğretmen-öğrenci-aile işbirliği, öğrenci-öğrenci ilişkisi de davranış değişikliğindeki temel etkenlerdir. Bu arada öğrencinin psikolojisi, sosyo-ekonomik durumu, sağlığı, ortamın fiziksel durumu, motivasyonu ve isteği ikincil derecede davranış değişikliği ya da kazanımını ilgilendiren etkenlerdir. Edinilen tüm davranışlar ya da değişen davranışlar her zaman olumlu tarzda olmayabilir. İşte asıl amaç da bu olumsuz davranışları olumlu yapmaktır.

Toplumun kalkınmasını, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmasını sağlayan insan, doğuştan getirdiği biyolojik nitelikleriyle evrensel; toplumsal çevreden kazandıklarıyla da sosyo-kültürel bir varlıktır. Toplum, belirli bir amacı olan ve bu amaca ulaşmak için işbirliği yapabilen insanların tümüdür. Kültür, toplumu oluşturan bireylerin kişiliklerinde akseden yaşam biçimidir. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak, toplumun sosyal, siyasal ve ekonomik tüm sistemleriyle gelişmesine bağlıdır. Toplum, bu sistemlerin en organize ve en verimli şekli olan eğitimden, siyasi gücü demokratça kullanabilecek yöneticiler; ekonomik sistem, teknolojik bilgi ve becerilerle donatılmış, iktisadi seçenekleri akıllıca seçip uygulayabilecek ekonomistler; sosyal sistem de, çağdaş yaşam koşullarının gereği olan toplumsal değişme ve gelişmeyi başlatabilecek liderler yetiştirmesini istemektedir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre eğitimin amacı; bütün bireylerin; ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek

sahibi olmalarını sağlamaktır. Böylece, bir yandan Türk Vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu arttırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak, nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; İlköğretim 4-5. sınıflarda işbirliğine dayalı öğrenme metodunun Türkçe öğretiminde uygulanmasını değerlendirmektir.

3. Problem Cümlesi

İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda işbirliğine dayalı öğrenme metodunun Türkçe öğretimindeki kullanımı nasıldır?

4. Alt Problemler

1. Türkçe öğretiminde kullanılan öğretim metod ve teknikleri nelerdir?
2. Türkçe öğretiminde uygulanan işbirliğine dayalı öğrenme metodunun yeri ve önemi nedir?
3. Türkçe öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme metodu nasıl uygulanmaktadır?
4. Öğretmenlerin Türkçe öğretiminde uyguladıkları işbirliğine dayalı öğrenme metoduna yaklaşımları nasıldır?
5. Öğretmenleri işbirliğine dayalı öğrenme metodunu Türkçe öğretiminde kullanmaya teşvik eden etkenler nelerdir?
6. Türkçe öğretiminde kullanılan işbirliğine dayalı öğrenme metodunun faydaları nelerdir?
7. İşbirliğine dayalı öğrenme metodunu Türkçe öğretiminde uygulamasında karşılaşılan zorluklar nelerdir?

8. İşbirliğine dayalı öğrenme metodunun uygulanmasının Türkçe öğretimine katkısı nedir?

9. Öğretmenlerin Türkçe öğretiminde kullandıkları işbirliğine dayalı öğrenme metoduna dair önerileri nelerdir?

10. Türkçe öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme metodunun kullanımı ile ilgili örnekler nelerdir?

5. Sayıtlar

1. Bu araştırmaya katılan öğretmenlerin mülakat sorularına verdikleri cevapların gerçekleri yansıttığı kabul edilmiştir.

2. Geliştirilen mülakat sorularının gerekli verileri topladığı varsayılmıştır.

6. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Konya il merkezi ve ilçelerindeki İlköğretim 4. ve 5. sınıflar Türkçe öğretmenleri ile sınırlıdır.

2. Bu araştırma Konya il merkezi ve ilçelerindeki ilköğretim 4. ve 5. sınıflar Türkçe öğretmenlerine ile yapılan görüşmelerle sınırlıdır.

7. Tanımlar

İşbirliğine Dayalı Öğrenme: Öğrencilerin ortak bir amaç doğrultusunda küçük gruplar halinde birbirinin öğrenmesine yardım ederek çalışmalarını (Açıkgöz, 1992, s.3).

İlköğretim: Kadın erkek bütün Türklerin Milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir. İlköğretim, ilköğrenim kurumlarında verilir; öğrenim çağında bulunan kız ve erkek çocuklar için mecburi, devlet okullarında parasızdır. Mecburi ilköğretim

çağı 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağı çocuğun 5 yaşını bitirdiğı yılın Eylül ayı sonunda başlar, 14 yaşını bitirip 15 yaşına girdiğı yılın öğretim yılı sonunda biter (Bolayır, 1997, s. 121).

BÖLÜM II

LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde, eğitim-öğrenme-öğretim kavramlarına; okulun eğitim öğretim etkinlikleri içindeki yerine; Türkçe öğretimine; çocuğun sosyalleşmesinin önemine; işbirliğine dayalı öğrenme metodunun bireyin sosyalleşmesindeki yerine ve işbirliğine dayalı öğrenme metoduna ilişkin araştırmalara yer verilmiştir.

1. Eğitim ile İlgili Kavramlar ve Okul

Eğitim, öğretim ve öğrenme etkinliklerini kapsayan geniş bir alandır. Bireyin eğitiminin başladığı ilk kurum ailedir. Eğitimin planlı bir şekilde yürütüldüğü ve tamamlandığı kurum ise okuldur.

1.1. Eğitim, Öğrenme ve Öğretim Kavramları

Bireyin yaşam boyu süren kültürlenme sürecine eğitim; eğitimin okulda, planlı ve programlı olarak yürütülen kısmı ise bireyin öğretimidir. Eğitimde bilgi dahil her türlü yaşantı üzerinde durulur; öğretim ise planlıdır, desteklidir, öğrencinin öğretmen ile ve onun sağladığı ortamda etkileşimini kapsar. Eğitim ve öğretim içinde bulunduğu toplumun sosyal, kültürel, politik ve ekonomik öğelerinden etkilenerek şekillenir.

Eğitim sürecinde birey, uyarıcılara karşı uygun davranmaya çalışır. Eğer bir uyarıcıyla ilk defa karşılaşıyorsa, ona karşı kendisinde daha önce bulunmayan bir davranış geliştirebilir. Eğer o uyarıcıyla daha önce karşılaşmış ve cevap olarak bir davranış geliştirmişse, bu defa yine aynı davranışta cevap verebileceği gibi, onu, eski davranışını değiştirerek daha uygun bir davranışla da cevaplayabilir. Yani bireyde ya yeni bir davranış oluşur ya da eskiden var olan bir davranış değişikliğe uğrar.

Kazanılan davranışlar; üç başlıkta toplanır: Bilişsel alan davranışları; bilgiyi ve bilgiden doğan zihinsel yeteneklerle becerileri; duyuşsal alan becerileri, ilgi,

tutum ve değer vermeyle ilgili davranışları; psikomotor davranışları ise koşma, yazma, konuşma, müzik aleti çalma gibi vücut organlarından birisi tarafından yapılan becerileri kapsar (Ergin ve Birol, 2000).

Davranışların gözlenebilir, tekrarlanabilir, ölçülebilir özellikleri olmalıdır ki eğitim hedeflerinin ne kadar gerçekleştiği ya da gerçekleşmediği değerlendirilebilsin. Hedefler doğrultusunda belirlenen davranışlar eğer gerçekleştiriliyorsa öğrenme gerçekleşmiş demektir. Öğrenme, bireyin çevresi ile etkileşimi sonucu kişide oluşan düşünce, duyuş ve davranış değişikliğidir.

Özden'in (2000) tespitine göre; öğrenme ve öğretme hakkındaki yeni araştırmalar ile öğrenmenin parmak izi kadar kişiye özgü olduğu, öğrenme tür, hız ve kapasitesinin kişiye göre farklılık gösterdiği, uygun öğrenme olanağı sağlandığında öğrenemeyecek birey olmadığı ortaya konulmaktadır. Özden'e göre,

"Eğitimde ilgi odağının öğrenmeden yana kaymasında toplumsal yapıda meydana gelen değişimler de etkili olmuştur. Demokratikleşme ve insan hakları alanlarındaki gelişmeler öğrenmenin de demokratikleşmesine, kişinin ilgi, yetenek ve tercihlerinde odaklanmasına, alternatif eğitim programları ve okul çeşitliliğinin artmasına ve öğrenmenin bireyselleşmesine yol açmıştır. . . . Öğrenilerin sadece diploma için değil, gerçek hayatta anlamlı olması için derslerin ve içeriklerinin hayat ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Bunun için öğretmenin, öğrettiği konuların hayattaki izdüşümlerini öğrenciye göstermesi gerekir. Ders konuları, kitap sayfaları veya sınıfın duvarları arasına sıkışıp kalmamalı, öğrenilen bilgiler gerçek hayat ile ilişkilendirilerek öğrencinin öğrendiği şeylerin değerini görmesi sağlanmalıdır. Aksi halde, bilgi sadece diploma kazanmak ya da bir üst okula geçmek için kullanılacaktır. Öğrenciler gerçek hayattaki problemlere işaret edebiliyorsa ya da öğrendikleri bilgileri günlük hayattaki problemlerin çözümünde kullanabiliyorsa, öğrenilenler sınıfın dışına çıkmaya başlamıştır" (s. 20-24).

1.2. Okulun Eğitim Öğretim Etkinlikleri İçindeki Yeri

Her toplum, eğitim sistemi için belirli hedeflere ve ideallere sahiptir; bunlar okul ve sınıflarda pratik olarak ortaya konur. Homojen toplumlarda çoğunlukla, genel hedefler üzerinde fikir birliği vardır. Bu hedefler; okulları yönlendirir,

okulların düzgün işlemlerini sağlar ve sosyal sistemi desteklemektedir (Özdemir ve Yalın, 2000).

Öğrenme bireysel çabalara bırakılmamalıdır. Öğrenme, belli hedefleri gerçekleştireci, belli bir plan dahilinde örgütlenmiş olmalı ve okullarda gerçekleştirilmelidir. Bireyin yetişkin üye rolünü üstlenebilmesi için toplumun karmaşık düzeyine paralel olarak okullaşma süresinin uzun tutulmasıyla mümkün olabilmektedir. Evde başlayan eğitim süreci yaş ilerledikçe okulda daha büyük önem kazanır. Okulun yetiştireceği kişiler, toplumun birer üyesi olacağından ve toplumun ihtiyaçlarına cevap vereceklerinden, eğitim hedefleri toplumdan uzak kalmaz. Kişinin, ilerde yetişkin bir birey ve meslek sahibi olması toplum tarafından kendine verilecek görevleri yerine getirmesi mecbur olduğundan bunun temelleri okullarda atılmalıdır.

Alıcıgüzel'e (1999) göre; okullarımızın derslerde, ders dışı etkinliklerde öğrencilerin olumlu davranışlarını pekiştirici, onlara toplumsal amaçlar, idealler aşılmalı bir uygulamaya daha çok yer vermesi gerekir. Sevgi yönü, değerler yönü eksik bir eğitim-öğretimle sağlıklı, dengeli, çalışkan, üretken bireyler yetiştiremeyeceğimiz açıktır. Güleryüz'e (2001) göre, okulun en önemli görevi öğrenme ve öğretme etkinliğidir. "Eğitimin işlevini gerçekleştirebilmesi için okulun öğrencilere bilgi ve beceriler yanında bu bilgi ve becerilerin değer yönünü kazandırıcı, onları toplumsallaştırıcı uygulamalara bugünkünden daha çok yer vermesi gerekir" (Alıcıgüzel, 1999, s. 245).

Okulda bütün öğrencilere eşit davranılır. Sürekli olarak kurallara uyma mecburiyeti, bireysel istekleri bastırma, heyecanları önleme çocukları bunalıma itmekte davranış sarsıntılarına sebep olmaktadır. Çocuğun kendisini ve davranışlarını sınırlandırması, ağır bir sosyal kontrolün altına girmesi, ferdi farkların görmezlikten gelinmesi, herhangi bir geri kalma durumunda telafi imkanlarının çok fazla olmaması, çocuk için bir çok kişilik ve sosyal problemlere sebep olmaktadır. Aile ve okul etkileşimi birbirinden farklıdır. Okulda bazı beklentiler egemendir; duygu ve sevgi iletişimi yerine sözel rasyonel iletişim ve etkileşim vardır. Öğretmen-öğrenci ilişkileri duygu ve heyecanlardan büyük oranda arınmıştır. Bu durum öğrenci benliklerini zedeler; buna rağmen okulda aile etkileşiminin de aynen sürmesi tehlikelidir (Ergun, Ergezer, Çevik ve Özdaş, 1999).

İşbirliğine dayalı öğrenme özellikle bu iki tip (aile-okul) sosyalleşmenin çatışmasını engellemek, aradaki farklılıkları en aza indirmek ve yetişkin olarak topluma hazırlamak için gereklidir ve uygulanmalıdır. Dunne ve Bennet'e (1996) göre; okullar, çocukları yetişkinlerin görevini üstlenmeleri için sosyalleştirir, çünkü işbirlikçilik, yetişkinlerin yaşamının önemli bir parçasını oluşturur. Okullar bu işbirlikçi faaliyetlerin uygulandığı prova edildiği kurumlardır. Özdemir ve Yalın'a (2000) göre; milleti bir arada tutan ahlaki kurallar okul tarafından beslenip büyütülmektedir. Okulun en önemli fonksiyonu yeni kuşakları sosyalleştirerek toplumun verimli bir üyesi yapmaktır.

2. Türkçe Öğretimi

Tekışık'a (1994) göre; okuma, dinleme, anlama, anlatma gerek okul hayatında gerekse yaşam boyunca öğrenmenin temelini teşkil eder. Türkçe'yi iyi kullanabilmek, bir bireyin, meslek sahibi bir vatandaş, aile ve toplum üyesi olabilmesi için gereklidir. Okuma yazma becerisi, gerek ilköğretimde gerekse öğrenim hayatın boyunca öğrencilerin, bütün derslerde başarılarını önemli derecede etkiler. Doğru ve süratli okuyabilen, okuduğunu tam ve doğru olarak anlayan, kelime hazinesi zengin olan, dili sözlü ve yazılı olarak iyi kullanabilen öğrencilerin bütün derslerde başarı göstermesi mümkündür. Birçok dersin başarısızlığının sebebi okuma, anlama ve anlatma yetersizliğidir.

Öz'e (2001) göre; Türkçe öğretimi, belirli yöntem teknik ve amaçların sistemli bir şekilde kullanılmasını gerektiren bir çalışma alanıdır. Bu şekilde sistemli bir çalışma ile, Türkçe öğretimi etkinlikleri öğretmen ve öğrenciler için zevkli bir hale gelebilir ve istenen amaçta ulaşabilir. Öğrenci bu şekilde başarı zevkini tadabilir, başarı hevesini edinir. Atatürk'ün de belirttiği gibi "Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir". Dil, kültürel gelişmenin, milli birlik ve beraberliğin temel ögesidir.

2.1. İlköğretimde Türkçe Öğretiminin Önemi

İlköğretimde, Türkçe Öğretiminin önemi, Tekışık'ın (1994) da belirttiği gibi; öğrencilere, okuma, yazma, dinleme, sözlü ve yazılı anlatım beceri ve alışkanlıklarını kazandırmak ve dilimizi sevdirmektir. Yazılı ve sözlü anlatım, dinleme, dinlediklerini ve okuduklarını anlaması ve kelime hazinesinin gelişmesi ile çocuğun muhakeme gücü gelişir, yetişkin olarak toplum içinde uyumlu, üretken, yenilikçi, kendine güvenen, insanlara ve olaylara, fikirlere hoşgörü ile yaklaşan bir birey olur. İşte çocuğun kişiliğinin gelişmesindeki becerileri kazandırmak ilköğretimde Türkçe öğretiminin görevidir.

Türkçe öğretimi, bireylere; doğru, açık ve etkili bir iletişimi gerçekleştirebilecek dilsel becerileri kazandırma, onların düşünme güçlerini geliştirme, yetkinleştirme ve toplumsallaşma süreçlerine katkıda bulunmaktadır. Bu amaçlar, anadili duyarlılığı ve bilinci yeterince gelişmiş bireylere, yurt ve dünya gerçeklerini anadilleriyle kavrama ve değerlendirme becerileri kazandırma gibi diğer temel amaçlarla birleşir (Sever, 2000).

Öz (2001) ise özellikle, Türkçe öğretiminin amaçlarının gerçekleşebilmesi için günlük hayatta kullanılabilir bir tarzda öğretilmesi gerekir, demektedir. Eğer çalışmalar öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verir ise, öğrenciler, Türkçe dersini sevecekler ve daha ileri seviyelere ulaşma isteği duyacaklardır. Bu nedenle, etkinlikler ilgi çekici ve zevkli bir şekilde düzenlenmeli, çocukların hoşlanmadıkları çalışmalardan kaçınılmalı ve gereksiz tekrarlar yapılmamalıdır.

İlköğretim üstü öğrenim görmeyen çocuklar çalışma hayatına atılmakta, İlköğretimde kazandıkları bilgi ve becerilerle, günlük hayatlarında mektup, dilekçe, telgraf, kart, makbuz yazmak, düşünce ve duygularını başkalarına anlatmak, gazete ve dergi okumak, televizyondan, internetten, radyodan faydalanmak, çalışma hayatlarının gereklerini yerine getirmek zorunda kalmaktadırlar. Bu gibi ihtiyaçların karşılanacağı ilk kaynak Türkçe öğretimidir.

2.2. Türkçe Öğretiminin Kapsamı

Türkçe öğretimi, bir dil öğretimidir. İlkokuma-yazma, dinleme, izleme, okuma, anlama, anlatma (sözlü ve yazılı), dil bilgisi, yazım (imlâ), inşat (yüksek sesle şiir okuma) ve yazı etkinliklerini kapsamaktadır. Bu etkinlikler arasında birbirini tamamlayan sıkı bir ilişki söz konusudur. Bütün bu öğeler birbirini tamamlar ve böylece Türkçe öğretimi amacına ulaşmış olur (Tekışık, 1994).

Yangın (1999), dil için; duygu, düşünce ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak, başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok gelişmiş bir araçtır, der. Dil, dört temel beceri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin bütünleşmesinden oluşur. Çocuk, dili daha okula başlamadan önce, ailesinden ve yakın çevresinden öğrenmektedir. Çocuğun dinleme ve konuşma becerileri okul çağına kadar belli bir düzeyde gelişmektedir. Çocuğun kazanmış olduğu dinleme ve konuşma becerilerini daha da geliştirmek, üzerine okuma ve yazma becerilerini de katmak konusunda görevi aileden sonra eğitim kurumları devralmaktadır. Okullarda bu görev, öğretmenindir. Dil ile ilgili istendik bilgi, beceri ve alışkanlıkların bireyin kazanması için, eğitimin hedeflerinin belirlenmesi, hedefleri gerçekleştirici nitelikte öğretme-öğrenme ortamlarının düzenlenmesi ve elde edilen ürünün kalite kontrolünün yapılması gerekmektedir.

Türkçe öğretiminde becerileri kazandırırken ve geliştirilirken göz önünde bulundurulacak hususlar vardır: Öğretmen öğrenciyi iyi tanımalı, buldukları seviyeyi esas kabul ederek, ihtiyaç duyulan becerilerle yardım etmelidir; beceriler, insanlar arası ilişkilerde önemli faktörlerdendir, bu beceriler çocuğun çevre ile ilişkisinin gelişmesinde yardımcı olmalıdır; beceriler, öğrencilere, grup içi çalışmalarda, tartışmada, rapor yazmada, değerlendirme içinde kazandırılmalıdır; doğru örneklerin verilmesi gerekir örneğin, öğrencilerinin güzel konuşmasını isteyen bir öğretmenin kendisinin konuşması ile örnek olması gerekir; öğrencilerin, grup içinde, başarısızlıktan dolayı aşağılanma ya da başarıdan dolayı övünme duygularının gelişmesine engel olunmalıdır; öğrencilerin olgunlaşma seviyelerine dikkat edilmelidir; becerilerin pekiştirilmesi için tekrar ve alıştırmalara yer

verilmelidir; gerektiği zaman beceriyi kazanan öğrenci ödüllendirilerek kazandığı becerinin farkında olması sağlanır.

Öz'e (2001) göre, becerilerin kazandırılmasında öğretmen;

1. Çocuklara dostça yaklaşıp, tek tek ilgilenmelidir.
2. Çalışmaları öğrencilerle planlamalıdır.
3. Her çocuğun değişik ilgi, ihtiyaç ve yeteneğini karşılayacak imkanlar hazırlamalıdır.
4. Yakın çevreyi incelemelidir.
5. Velilerle işbirliği içinde olmalıdır.
6. Çalışmalar sırasında, yerine göre bir lider, bazen konuyu geliştiren bir üye, bazen de bir dinleyici olmalıdır.
7. Öğrencilerin gelişmesi ve yetişmesinde iyi bir yol gösterici, grup raporlarının sınıfa sunulması ve tartışmaların sonucu bağlanması sırasında da rehberlik etmelidir.
8. Çocukları grup çalışmalarına yönleltmeli, onların birbirleriyle iyi geçinmeye ve zamanlarını verimli bir şekilde kullanmaya teşvik etmelidir.
9. Çocukların yeteneklerini daha çok öğrenme sırasında geliştirdikleri gerçeğini göz önünde bulundurarak onları etkinliğe yönleltmelidir.
10. Öğrencilere doğru ve yararlı bilgiler, gerekli beceriler, iyi alışkanlıklar kazandırmalı; onları günlük hayatlarında kullanmalarını ve ilerde kendilerine yeterli kişiler olmalarını sağlamalıdır.
11. Her çocukla ilgilenebilmelidir.
12. Her dersin gerektirdiği metot ve teknikleri iyi bilmeli ve her alanda bilgisini geliştirmelidir.
13. Çocukların kendi kendilerini ve başkalarını tanımaları ve olduğu gibi kabul etmeleri hususunda onlara yardımcı olmalıdır.
14. Eğitim öğretim çalışmalarında öğrencinin etkin duruma getirilmesine önem verilmeli, bu maksatla öğrencilere araştırma, problem çözme, kendi kendini ve işini eleştirme, başkalarıyla işbirliği yapma, kendi ihtiyaçlarını kendi başına

karşılatabilme, başkalarına yardımcı olma, planlı çalışma ve davranışları geliştirme gücünü kazandırmak için elverişli etkinliklere yer vermelidir.

2.3.Türkçe Öğretiminin Faydaları

Türkçe öğretimi, öğrencilerin düşünme ve duygu yönünden gelişmelerine yardım eder. Kelime hazinesi genişleyen ve yeni kavramlar kazanan öğrenciler; insanlara, olaylara, çevreye değişik açıdan bakma beceri ve davranışını kazanırlar. Tekışık'a (1994) göre, Türkçe öğretimi öğrencilerin;

1. Milli kültürümüzün değerli eserleri karşılaşmasını sağlayarak, milli bilincini ve milli coşkusunu,
2. Dil Bilgisi öğrenimindeki ayrıntıları inceleyerek, kuralı sezme ve kurala varma çalışmalarıyla muhakeme edebilmesini,
3. Güzel metinlerin zevkini tadarak, duygusunu ve Türk diline olan sevgisini,
4. Türlü metin incelemeleriyle doğru karar verme yeteneğini,
5. Okuma ve özellikle yazma çalışmalarıyla düşünme gücünü,
6. Söz ve yazıyla anlatım konusundaki çalışmalarla da güzel konuşma ve yazma alışkanlığını geliştirir.

2.4.Türkçe Öğretiminde Uygulanacak İlkeler

Tekışık (1994) ve Öz (2001), Türkçe öğretiminde yararlanılabilecek ilkeleri şu şekilde açıklamaktadır:

1. Türkçe öğretimi çeşitli yönleri ile bir bütün olarak ele alınmalıdır
2. Türkçe öğretiminde çocuğun dili hareket noktası olmalıdır
3. Dil doğal bir ortam içinde öğretilmelidir
4. Türkçe Öğretiminde çevre özellikleri dikkate alınmalıdır
5. Türkçe, bir bilgi dersi değil ifade, beceri ve alışkanlık eğitimidir

6. Türkçe öğretiminde, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar dikkate alınmalıdır

7. Türkçe Öğretiminde bütün derslerden yararlanılmalıdır

8. Türkçe öğretiminde çeşitli ders araç ve gereçlerinden yararlanılmalıdır

9. Türkçe Öğretimi çalışmaları sürekli olarak değerlendirilmelidir

10. Öğretmen Türkçe öğretimi etkinliklerini öğrencilerle birlikte planlamalıdır

11. Türkçe öğretimi etkinliklerinde öğretmenin görevi, çalışma ortamı hazırlamak ve öğrencilere rehberlik etmektir

12. Türkçe öğretimi çalışmalarında konunun özelliğine uygun yöntem ve teknikler kullanılmalıdır

Programda, ilkokuma-yazma, anlama (dinleme, izleme, okuma), anlatım (sözlü, yazılı), dil bilgisi etkinlikleri arasında birbirini tamamlayan bir ilişki vardır. Bu ilkelerden hareketle; okuma çalışmaları dinlemeye, anlamaya, konuşmaya, dil bilgisine bağlanmalı; yazma çalışmalarında dil bilgisi, yazım ve yazı kuralları göz önünde bulundurulmalı ve uygulanmalıdır.

Ayrıca, okuma, dinleme, izleme, anlama ve anlatma etkinliklerinin diğer derslerin öğretiminde de önemli bir yeri vardır. Her ders Türkçe öğretiminin amaçlarının gerçekleşmesinde hizmet eder. Her ders bir Türkçe dersi gibi işlenmeli, hatalar hemen yerinde düzeltilmelidir. Unutulmamalıdır ki, Türkçe, her dersin ifade ve beceri dersidir. Türkçe dersi şu yönlerden diğer derslerle alakalıdır:

1. Her derste çocuğa yeni kavramlar kazandırılmaya çalışılır ve bunların anlamları ve kullanışları hakkında fikir sahibi olmaları sağlanır. Çocuk başka üniteler üzerinde çalışırken de ünitenin gerektirdiği yeni kavramla birlikte yeni kelimeleri kazanır, onları sözlü ve yazılı anlatımda kullanmayı başarır.

2. Her derste öğrenci okuma yoluyla birtakım bilgiler edinmek zorundadır. Öğrenci okuduklarını gereği gibi anladığı ölçüde başarılı olur.

3. Öğrenci dil kullanma imkanını ne kadar çok bulursa, bu alanda o kadar çok gelişir. Türkçe derslerinde öğrendiklerini uygulama alanı bulur. Türkçe dersinde kazandırılmak istenen beceriler üzerinde her derste dikkatle durulduğunda bunlar bir alışkanlık haline gelir.

Türkçe öğretiminde, ders kitaplarından başka, çeşitli yardımcı ve kaynak kitaplardan, sözlük, ansiklopedi, Yazım Kılavuzu, kelime defteri, çocuk gazetesi ve dergilerinden yararlanılmalıdır. Radyo, teyp, film ve televizyon, bilgisayar, internet gibi görsel ve işitsel araçlardan da yararlanılmalıdır. 4. ve 5. sınıflarda, her iki ayda bir, gözlem, test, okuma, konuşurma ve yazma gibi ölçme yollarıyla öğrencilerin, anadili düzeyinin gelişimi belirlenmelidir.

2.5. Türkçe Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntemleri

Dil öğretimi, öğrencilere, bilgiden çok temel beceriler kazandırılması ilkesine dayanır ki; doğru konuşma, dinleme, anlama ve yazma gibi beceri ve alışkanlıklar bol alıştırma ve uygulama ile elde edilir. Bu nedenlerle, Türkçe öğretiminde uygulanacak yöntem ve tekniklerin, yaparak ve yaşayarak öğrenmeye, bol alıştırma ve uygulamaya dönük olması gerekir.

İlköğretim 1981 Türkçe Programında yöntem şu başlıklar altında yer almıştır (M.E.B., 1997):

1. Okumayla İlgili Açıklamalar: Öğrenme, büyük ölçüde okumaya dayanır. İyi okuyamayan anlayamaz, anlayamayan başarısız olur. Okuma, gözler tarafından algılanan sembollerin zihinde bir kavrama dönüşmesi ve bu kavramların ses organları ile anlam kazanmasıdır. Belirli bir konuşmaya çocukların dikkatlerini çekerek, günlük hayatımızdaki konuşmaları yazdırarak ve sınıfta taklit ettirerek okumak da, konuşur gibi okumayı sağlayan alıştırmalar arasındadır. Örneğin, çocuklara gazete verilerek, haberleri sunan spikerlerin konuşmaları taklit ettirilebilir. Ayrıca hem okulda hem de okul dışında çocuklara sessiz okumaları için fırsatlar verilmelidir. Sözgelimi, bir ders saati, bu çalışma için ayrılabilir, öğrencilere sessiz okuma sırasında; baş ve dudak hareketinin olmayacağı, kelime ve satırların parmakla veya kalemle izlenmemesi gerektiği öğretilmelidir. Bu alıştırmalar için çocuklara kitaplardan yararlanma alışkanlığı kazandırılmalıdır.

2. Sözlü ve Yazılı Anlatımla İlgili Açıklamalar: Doğru ve düzgün konuşma, iyi konuşanlar örnek alınarak ve alıştırmalar yapılarak elde edilir. Bu açıdan öğretmenin iyi bir örnek olması gerekmektedir. Ders içi ve ders dışı

etkinliklerde sözlü anlatım için oyunlar, müsamere, dramatizasyon çalışmaları ile tanık oldukları olayları, hayali bir hikayeyi, izledikleri bir filmi anlatmak ya da gözlemini yaptıkları, inceledikleri şeylerin göze çarpan niteliklerini belirtme gibi doğal fırsatlar tanınmalıdır. Mesela, kar yağınca, caddedeki araba ve insanların hareketleri anlatılabilir. Öğrenci çekingenlik duymadan rahatça konuşabilmelidir. Aynı şekilde yazılı anlatım için de fırsatlar tanınmalıdır. Bir tasvir yazma, mektup yazma, sınıf gazetesine haber yazma gibi etkinlikler öğrenciler tarafından gerçekleştirilmelidir.

Ayrıca, 1981 Türkçe Programında 4. ve 5. Sınıf Türkçe öğretimi çalışmaları için belli öneriler sunulmuştur:

1. Öğrenci Düzeyi: 4. ve 5. sınıflarda Türkçe öğretimi için farklı düzeylerde öğrenci grupları bulunabilir. 4. Sınıfta Türkçe öğretimine başlarken öğrencilerin Türkçe yönünden düzey ayrılıkları muhakkak giderilmelidir. Her iki ayda bir yapılacak, ölçme yollarıyla öğrencilerin, anadili düzeyinin gelişimi belirlenmelidir. Bu gelişimin, beşinci yıl sonuna doğru, temel eğitimin ilk beş yılı için çizilen amaçlara çok yaklaştırılması için gerekli olan her önlem alınmalıdır. Bu çalışmalar, sınıftaki ileri düzeydeki öğrencilerin gelişmelerini yavaşlatmamalıdır.

2. Hazırlık Çalışmaları: Hazırlık için, metnin başına konan resimlerin incelenmesi yeterli değildir. Öğrencilerin; öğretmenin önceden, metnin özelliğine göre düzenlediği bir plan ve program içinde çevrelerinde gözlemler, araştırmalar yapmaları, yazılı kaynaklara, kaynak kişilere başvurmaları istenmelidir. Böylece, metnin konusuna, çocuğun, günlük hayatından girmesi, konuya ısınması sağlanmalıdır.

3. Okuma Parçaları: Anlama yeteneğini geliştirmek için seçilecek okuma parçalarının başlıca üç özelliği olmalıdır. (1) Çocuk gelişim çağına, ilgi ve zevklerine uygunluğu, (2) Türk Edebiyatı'nın düzeye uygun örneklerini tanıtmaya amacına uygunluğu, (3) Okuma parçalarının Sosyal Bilgiler, Fen Bilgileri ve öteki derslerin konularına uygunluğudur. Bunlardan sadece birine ağırlık veren Türkçe öğretimi, bu sınıfların amaçlarına uygun düşmez. Okuma parçaları, Türkçe dersinin çeşitli etkinliklerini gerçekleştirmeye yarayacak çalışma alanı ve aracıdır

4. Okuma Parçaları İle İlgili Resimler: Türkçe kitaplarındaki resimler, ilgi duyma, anlama, anlatma, çocuktaki resim gelişimini biçimlendirme ve hızlandırmada

etkili ve vazgeçilmez ders araçlarıdır. Okuma parçasının ünite konusuna belge olabilme niteliği taşımaktadır.

5. Parçanın Okunması: Öğrenciler sesli ve sessiz okumada beklenen başarıya ulaşabilmiş olmalıdırlar. Özellikle, sınıfların ilerlemesine paralel biçimde sesli okuma etkinliğinin üstünlüğü yerine sessiz okuma etkinliği de önem kazanacaktır. Öğrenciler, parçayı kavrama çalışmalarını, sınıfta sessiz okuma yoluyla sürdürürler. Sessiz okuma alışkanlığı kazanmaları için öğrencilere çeşitli serbest okuma etkinlikleri yaptırılabilir.

6. Bazı Kelimelerin ve Kelime Gruplarının Açıklanması: İyi bir anlama için okuma parçalarındaki bütün kelimelerin ve kelime gruplarının kavratılmasına gerek duyulmamalıdır. Okuma etkinliği, kelime ve deyimlerin öğretilmesi etkinliğine dönüştürülmemeli, kelime dersi türünde bir çalışmaya izin verilmemelidir. Okuma parçası içinde açıklaması zorunlu görülen kelimeler, sessiz okumayla saptanır. Metinde geçen ve anlamı sözün gelişinden tam olarak anlaşılamayan kelimelerin karşılığını bilmek için sözlüklere bakılır. Kelimeler başka cümlelerde kullanılır. Kavratılan yeni kelime veya deyimlerin aylık ya da iki aylık değerlendirme çalışmalarında da denetlenmeleri gerekir. Yeni kelimeler varlığın kendisi veya resmini göstererek, anlamı açıklayan eylemle, karşılığı verilerek, varsa zıt anlamı verilerek kavratılır.

7. Kavrama ile İlgili Çalışmalar: Kavrama çalışmaları sırasında konunun kavratılması için, konu veya parça ile ilgili sorular sorulur ve öğrencinin düşünmesi istenir. Öğrenci sorunun cevabını parça içinde arayacaktır. Cevaplarını ise kendi cümleleri ile verecektir.

8. Anlatım Çalışmaları: Yazılı anlatım çalışmaları, sözlü anlatım çalışmalarına göre daha fazla ağırlık kazanır. Her türlü anlatım çalışmalarına, okuma parçalarından öğrencilerin yaşadığı çevreye ve hayatına uyan durumlardan yararlanılarak geçilir.

9. Dilbilgisi Çalışmaları: Bu etkinliğin amacı, bu alandaki bilgileri, kuralları öğrenmek değildir. Dilbilgisi etkinliklerinin amacı, doğru konuşmayı, doğru yazmayı, doğru anlamayı sağlayıcı, bu amaca yardımcı işlevsel bir dilbilgisidir. Etkinlik için çıkış noktası, okuma parçasıdır.

"Türkçe dersi çok yönlü bir ders olduğu için bu dersle ilgili çalışmalar sırasında birden çok yöntemin kullanılması zorunludur. Seçilen yöntemlerin çocuğa göre olmasına, çocuğun algılama kapasitesine uygun olmasına dikkat etmek gerekmektedir. Yöntemin bir amaç değil, bir araç olduğunu unutmadan, uygun zaman ve konuda, uygun yöntem kullanılabilir" (Ünalın, 2001, s.68).

Türkçe öğretiminde kullanılan yöntemleri, bu yöntemlerin kullanılmalarını, özelliklerini, yöntemleri uygularken dikkat edilecek hususları, yöntemlerin faydalarını ve sınırlılıklarını Tekişik (1994), Demirel (1999b), Ünalın (2001), Kavcar, Oğuzkan ve Sever (1998), Cemiloğlu (1995), Alperen (1991) ve Yangın (2001) Őu şekilde ele almışlardır:

2.5.1. Düz Anlatım Yöntemi (Takrir-Anlatma)

Türkçe öğretiminde, bu yöntemden, metin incelemeleri, sözlü anlatım, dil bilgisi ve yazım ile ilgili çalışmalarda da yararlanılabilir. Türkçe konularında yapılacak bir çalışmanın öneminin belirtilmesinde, anlamada güçlük çekilen kavram ve kelimelerin anlamlarının açıklanmasında, sözlü ve yazılı anlatımda, yazım ve dilbilgisi konularında bu yöntemle başvurulmalıdır.

Düz anlatım yöntemi daha çok derse giriş yaparken konuyu özetlerken ya da bir konuyla ilgili bilgi aktarırken kullanılır. Konunun öğretmen tarafından mantıksal bir sıra ile belli bir plan çerçevesinde anlatılmasıdır

Düz anlatım yöntemi öğretmen merkezlidir, aynı anda çok kişiye bilgi aktarılır, öğrencilere kısa zamanda çok ve organize bilgi verilir.

Yöntemi Kullanırken Dikkat Edilecek Hususlar:

- a. Basit, kısa ve tam cümleler kullanılmalı,
- b. Doğru ve mesleki terimlerin kullanılmasına özen gösterilmeli,
- c. Konuların ana başlıkları belirlenmeli,
- d. Ses tonu iyi ayarlanmalı ve arka sıradakilerin rahat duyabileceği bir şekilde olmalı,

e. Laf kalabalığını önlemek için plan, kroki, grafik gibi görsel araçların kullanılmasına yer verilmeli,

f. Ara sıra sınıf tartışmalarına yer verilmeli,

g. Anlatırken espiri ve şakalara yer verilmeli,

h. Küçük grup çalışmaları ile anlatılanların tartışılması yapılmalıdır.

Yöntem sık kullanıldığı zaman öğrenciler pasifleşir, düşünmeden hazır bilgiyi almaya alışır. Öğrencileri, tartışma ve eleştiriye dönük çalışmalardan uzaklaştırır.

2.5.2. Soru Cevap Yöntemi

Öğrencilerin dinlediği, izlediği ve okuduğu konularla ilgili anlama seviyesini belirlemek; konuyu iyi öğrenip öğrenmediklerini değerlendirmek, bir okuma parçası üzerinde onları düşündürmek, ana ve yardımcı fikirleri buldurmak ve öğrendikleri belli konularda konuşurmak amacı ile yapılan çalışmalarda bu yöntem kullanılmalıdır. Öğrencilere, düşünme ve konuşma alışkanlıklarını kazandırma bakımından oldukça önemli bir yöntemdir.

Öğrencilere soru sorarken şu hususlara dikkat edilmelidir:

a. Bütün sınıfa ilgilendiren sorular, tüm sınıfa sorulmalı ve aynı anda herkes cevabı bulmak için düşündürülmeli daha sonra da soruyu cevaplandırarak kişi belirlenmelidir. Önce gönüllü öğrencilere söz hakkı verilmelidir.

b. Doğru cevaplar anında pekiştirilmelidir. Yanlış cevaplar doğrusu tekrar ettirilerek düzeltilmelidir. Doğru cevapların verilmesi için ipuçları kullanılmalıdır.

c. Sınıfa değil de öğrencilere tek tek soru sorulacaksa, öğrenciler rastgele seçilmeli bir sıra takip edilmemelidir. Tüm sınıfın dikkatli ve ilgili olması sağlanmış olur. Öğrencilerin öğretmene veya öğrencilerin diğer öğrencilere soru sormasına fırsat verilmelidir

d. Soruyu sorduktan sonra, düşünmeleri için öğrencilere zaman verilmelidir.

e. Öğrencilerin kendi sözcükleri ile cevap vermeleri sağlanmalıdır.

f. Konuşma güçlüğü olan öğrenciler sabırla dinlenmeli ve diğer öğrencilerin de sabırla beklemeleri sağlanmalıdır.

g. Cevap vermek isteyen öğrencilere adlarını söyleyerek söz verilmelidir.

h. Sorulara belli kişilerin cevaplaması yerine, farklı kişilerin cevap vermesi sağlanmalıdır.

2.5.3. Tartışma Yöntemi

Kullanımı: Bir konu üzerinde öğrencileri düşünmeye yönleltmek, iyi anlaşılmayan noktaları açıklamak ve verilen bilgileri pekiştirmek amacıyla kullanılır. Konunun kavranmasında karşılıklı olarak görüşler ortaya konurken, bir problemin çözüm yollarını ararken ve değerlendirme çalışmaları yaparken kullanılır. Buluş yolu ile öğretimde ve kavrama düzeyindeki davranışların kazandırılmasında kullanılır

Tartışma Yönteminin Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar:

a. Öğretmen sınıfta tartışma ortamını hazırlarken soruları önceden liste halinde belirlemelidir.

b. Sınıfta topluca tartışma yapılacaksa, öğretmen soruyu sorup bunu tüm sınıfın tartışmasını istemelidir.

c. Grup tartışması yapılacaksa aynı konu sınıfta oluşturulacak küçük gruplar içerisinde tartışılmalı, daha sonra bütün sınıfta tartışılmalıdır.

d. Bir konu bölümler halinde ayrı ayrı gruplarda tartışıldıktan sonra toplu tartışma çalışması ders sona ermeden muhakkak yapılmalıdır.

e. Bir konu ile ilgili okunacak kaynak kitapların listesi önceden verilmişse o konu kaynaklardan incelenmeli tartışma sınıfta daha sonra hep birlikte yapılmalıdır.

f. Tartışma yapılırken önemli hususlar tahtaya yazılmalıdır.

g. Tartışmaya dersin tümü ayrılmamalıdır.

h. Öğrencilerin düşünce ve görüşlerini rahatça söylemelerine imkan sağlanmalıdır.

i. Bütün öğrencilerin tartışmaya katılmaları sağlanmalıdır.

2.5.4. Gezi-Gözlem ve İncelemeYöntemi

Gözlem; bir olayı, bir nesneyi veya bir gerçeğin türlü belirti, özellik ve şartlarını izleme işidir. İnceleme ise; ele alınan bir konunun özelliklerini tam olarak anlamaya çalışmak için yapılan sistemli çalışmalardır.

Gezi-gözlem yöntemi kullanılırken; öğrencilerin gördüklerini ve işittiklerini not etmeleri, belge toplayıp bunlar üzerinde inceleme yapmaları, bazı durumlarda gördüklerini yazılı olarak anlatmaları, tartışmaları ve değerlendirmeleri Türkçe'yi kullanma becerisiyle yakından ilişkilidir

Öğrenciler, Türkçe dersinde yapılacak okuma, izleme, dinleme, anlama ve anlatım çalışmalarına bir hazırlık olması amacı ile çevrede gözlem, inceleme ve araştırma yapabilirler. Böylece işlenecek konu ve yapılacak okuma, izleme, dinleme, anlama ve anlatım çalışmaları ile öğrencilerin çevreleri ve günlük yaşantıları arasında bir bağlantı sağlanmış olur

2.5.5. Gösterip Yaptırma Yöntemi

İlköğretim çağındaki öğrenciler, bilgi ve becerileri duyuları yoluyla kavrayıp kazanma özelliklerine sahip olduğu için gösteri yönteminin Türkçe öğretiminde yeri büyüktür. Gösteri okuma ve dinlemeye dayanan öğretim yöntemleri ile birlikte uygulandığı zaman o yöntemlerin bazı eksiklerini tamamlamada önemli rol oynar

Gösterip yaptırma, bir işlemin uygulanmasını, bir araç gerecin çalıştırılmasını önce gösterip açıklama sonra da öğrenciye alıştırmaya ve uygulama yaptırarak öğretme yoludur. Bu yöntem, bir konuyla ilgili bilgilerin açıklanması ve bu bilgilerin beceriye dönüştürülmesi için gerekli uygulamaların yapılması sırasında kullanılır. Ayrıca, uygulama düzeyindeki davranışların kazandırılmasında kullanılır Türkçe derslerinde gösteri aracı olarak resim ve karikatürlerden de yararlanılabilir

Gösterip YaptırmaYöntemini Kullanırken Dikkat Edilecek Hususlar:

a. Kazandırılacak beceriler önce öğretmen tarafından yapılarak öğrencilere gösterilmeli,

- b. Her öğrenciye istenilen beceriyi kazanması için yeterli zaman ve tekrar yapma şansı verilmeli,
- c. Gösteri anında kullanılacak şema, grafik, slayt ve film gibi araç gereçler önceden hazırlanmalı,
- d. Beceriler sırayla ve aşamalı olarak öğretilmeli, bir beceri tam öğrenilmeden diğerine geçilmemeli,
- e. Öğrencilere önce basit, kolay ve yapabilecekleri işler yaptırılmalı,
- f. Derslik ya da atölyede her türlü sağlık tedbirleri alınmalı ve yeterli araç gereç bulundurulmalı,
- g. Dersin yapılacağı yer önceden kontrol edilip öğretime hazır hale getirilmeli,
- h. Yapılacaklar bir akış çizelgesinde veya yazı tahtası üzerinde gösterilmelidir.

2.5.6. Rol Yapma

Öğrencinin kendi duygu ve düşüncelerini başka bir kişiliğe girerek ifade etmesini sağlar. İyi bir rol için yaratıcı düşünce önemlidir. Öğrencilere, insan ilişkileri konusunda daha çok bilgi, beceri ve anlayış kazandırmayı öngörür ve oyun tekniklerinden yararlanma temeline dayanır

Rol Yapma Yönteminin Uygulanması Sırasında Dikkat Edilecek Hususlar:

- a. Öğrencilere rol dağıtırken dikkatli olunmalı, özellikle ilk uygulama için gönüllü ve başarılı öğrencilere görev verilmelidir.
- b. Roller ve oynayanlar belirlendikten sonra sahne düzeni ya da durum öğrencilere açıklanmalıdır.
- c. Öğrencilerden öğrendikleri diyalogda ya da bir konuşma metninde geçen aynı cümleleri kullanmaları yerine o durumda söylenmesi gereken ve öğrendikleri cümle kalıbına uygun düşün kendi cümlelerini kullanmaları istenmelidir.

2.5.7. Dramatizasyon

Kişinin kimliğinden çıkarak başka kimliği canlandırmaya yönelik rol üstlenmesi ve onu oynamaya çalışmasıdır. Hangi durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini yaşayarak öğrenirler. Problem çözme ve iletişim kurma yeteneğini geliştirir. Hem oyuncuya hem de seyirciye yöneliktir.

Dramatizasyon yönteminin yararları şu şekilde sıralanabilir:

- a. Etkili ve dikkatli dinleme yeteneğini geliştirir,
- b. Kişinin kendine olan güvenini artırır,
- c. Anlama yeteneğini ve yaratıcılığı artırır.
- d. Akıcı konuşmayı geliştirir.
- e. Dile hakimiyeti ve iyi ifade yeteneğini geliştirir.
- f. Bilgilerin etkin kullanımını sağlayarak onları pekiştirir.

2.5.8. İnşat

Bir şiiri veya edebiyat eserini topluluk önünde, yüksek sesle, vurgu ve tonlamaya dikkat ederek okumaktır. Metindeki, duygu, düşünce ve olayı bu yolla anlatmak mümkündür. Özellikle sözlü anlatım yetersizliği olan öğrenciler için başvurulacak oldukça etkili bir yoldur. Önce grup içinde daha sonra küçük gruplarla ve ikili çalışmalarla en son olarak da bireysel çalışmalarla uygulanmalıdır. Telaffuz hatalarının sınıf içinde veya grup içinde anında düzeltilmesi gerekir.

2.5.9. Tümevarım ve Tümdengelimi Yöntemleri

Örneklere ve olaylardan hareket edip, çeşitli soyutlama ve genellemeler yaparak sonuçlara, kurallara ve tanımlara varma yöntemine tümevarım; bir takım kural, ilke ve yasalardan hareket ederek özel bir olayı, durumu veya örnekleri inceleme ve açıklama yöntemine de tümdengelimi denilmektedir. Dilbilgisinde öğrenilen konularla ilgili alıştırmalarda daha çok tümdengelimi yöntemi uygulanır.

Okuma parçalarında geçen isim, sıfat, fiil gibi kelimelerin bulunmasında yine yazılı metinlerde ismin durumlarını gösteren kelimelerin bulunmasında tündengelim ve bütün bunların çeşitli cümlelerde kullanılmasında tümevarım yönteminden yararlanır.

2.5.10. Çözümleme ve Bireşim Yöntemleri

Çözümleme yöntemi, öğrencileri inceleme ve araştırma yapmaya yöneltir; bireşim yöntemi de öğrencilerin açıklama ve yorum yapmalarına yardımcı olur. Bir okuma parçası okunduktan sonra, parçada geçen olayları ve kişileri sırasıyla belirtmek, ana ve yardımcı fikirleri bulup çıkarmak bir çözümlemedir. Dilbilgisi çalışmalarında, bir cümlede, özne, tümleç ve yüklem gibi öğeleri ayırmak çözümlemedir. Bu öğeleri birleştirerek cümle oluşturmak bireşimdir

2.5.11. İşbirliğine Dayalı (Grupla) Çalışma Yöntemi

Konuşmayla başlayan dil karşılıklı etkileşim ile daha da gelişir. Etkileşimin temeli konuşmadır. İnsanların konuşma ile anlaşmaları; yüz yüze gelerek karşılıklı tartışma, açıklama, sorma ve bir karara varmasıdır. Dil, bir anlaşma ve ifade aracı olarak kullanıldığında grup çalışmalarında önemli bir yeri vardır. Türkçe'yi iyi kullanan öğrencilerle yeterli olmayan öğrencilerin aynı grupta olmasında fayda vardır. Anlatılan veya öğretilen konuyu daha yakından duyan öğrenci bir taraftan sesleri daha kolay ve net alır diğer taraftan da bilgi eksikliklerini giderir. Öğretmen bir rehber olarak, gruplara, öğrencilerin takıldıkları noktalarda yaptığı açıklamalarla ve cevabı bulduracak soruları sorma yoluyla faydalı olur. Gruplar arasında, okuma, anlatma, duyduğunu anlama yarışmaları düzenlenebilir

İşbirliğine Dayalı Öğrenme yöntemi, beş ile yedi kişilik öğrenci topluluklarından oluşur ve belli bir problemi çözmek için öğrencilerin aralarında işbölümü yaparak çalışmalarını Grup çalışmalarını, eğitim ve öğretimde öğrenciyi merkez alır. Derslerin işlenmesinde öğrencilerin, görev ve sorumluluk almalarını, kendi kendilerine çalışarak araştırma inceleme yapmalarını, not almalarını, rapor

hazırlamalarını, hazırlanan raporların sınıfa aktarmalarını ve tartışmalarını sağlar. Bu etkinlikler Türkçe öğretimde önemli yer tutar. Bu etkinliklere katılan öğrenciler, görev ve sorumluluk alma, dinleme, anlama, yazma, konuşma ile ilgili pek çok beceri ve alışkanlık kazanırlar.

3. İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Bireyin Sosyalleşmesine Etkisi

Şişman'a (2000) göre, sosyalleşme ile eğitim eşanlamlı olup birbirine benzer süreçlerdir. Eğitim, planlı bir sosyalleşme sürecinden başka bir şey değildir. Ülgen'e (2000) göre; Piaget'in somut işlemler dönemi olan ilköğretim 4. ve 5. Sınıf öğrencileri, çeşitli sosyal görüşleri dikkate almaya başlar, onları tartışmayı, açığa çıkarmayı, değerlendirmeyi, bir diğerine karşı olmayı sever. Çocuklar, konuşma, tartışma ve diğer çocuklarla münakaşa etme ihtiyacındadır. Öğretmenler bu sosyal etkileşimi ifade edilen dil gibi görmeli, günlük öğrenim programında bunun için önemli bir yer ayırmalıdır. Bu olay, proje grupları, grup tartışmaları, grupça problem çözme, rol yapma, dramatik oyun ve sınıf münazaraları gibi faaliyetlerin dahil edilmesiyle başarılabılır. Tartışma ve işbirliği ile ilgili grup faaliyetleri okulda geçen günlerin anlamlı bölümlerini oluşturmaktadır.

Çocuk toplum kurallarını diğer bireylerin bilinçli ya da bilinçsiz rehberliği sayesinde öğrenir. Bireyler, bu kuralları sergiledikleri örnek davranışlarla çocuğa öğretirler. Çocuğun toplumsallaşabilmesi için herşeyden önce hem fiziksel olarak yeterli olması hem de toplumsal olarak buna eğilimli olması gerekir. Çocuğun fiziksel etkinliklerde gelişirken bilgisi artar, daha çok sayıda ve değişik karakterdeki insanlarla ilişki kurar, değişik düşünce ve görüşlerle tanışır, duygusal etkinliklerinde gittikçe daha çok başarılı olur.

"İnsan doğduğu andan başlayarak, ilkin aile üyeleri ile, sonra da toplumun üyeleriyle etkileşerek, toplumsal gelişimini gerçekleştirir. Toplumsal gelişimin amacı insanın toplumsallaşmasıdır. Toplumsallaşan insan toplumun etkin bir üyesi olduğu duygusuna ulaşır. Toplumsal gelişimin ve toplumsallaşmanın aracı, insan ilişkileridir. İnsan

ilişkilerinde beceriklilik, toplumsallaşmayı sağlayan etkileşimi kolaylaştırır" (Başaran, 2000, s. 270).

Bireyin toplumsallaşması için öncelikle benlik gelişimini tamamlaması gerekmektedir. Benlik gelişimi, bireyin kendisini değerli bir insan olarak hissetmesini, kapasitesine güvenmesini ve farklılıklarına değer vermesini vurgular. Çocukların kendilerini değerli bir insan olarak hissetmeleri, kapasitelerine güvenmeleri ve farklılıklarına değer vermeleri aile ve çevrede olduğu kadar okulda karşılaştığı davranışlara bağlıdır.

Bu konudaki görüşlerini, Ergun, Ergezer, Çevik ve Özdaş (1999) şöyle açıklamaktadır: Sosyalleşme, çocuğun ve kişinin eğitiminde toplumun öğretmeni olduğu bir öğretimdir. Çocuğun çevresindeki kişiler, onun benliğinin meydana gelmesinde çok etkilidirler. Bireyin, bir toplumsal ilişkiler ağı içerisinde ortaya çıkan, diğeri gerçek yetenek, beceri ve özelliklerini ifade eden iki benliği vardır. Her birey kendi öz niteliklerini ve toplumsal hayattaki yerini bencilce savunur ama savunurken de toplumsal hükümlere uymak, başkalarının değerlendirmelerini hesaba katmak zorundadır.

Çocuğun toplumsallaşması, çocuğun olgunlaşmasına, yaş durumu ve gelişmesine bağlıdır. Çocuğun bu aşamalar açısından toplumsallaşmasının mükemmel olması gerekmiyor, yani çocuk etkinlikler ile bu aşamalarını tamamlayacaktır; toplumsallaşmasını sağlayıcı etkinlikler sırasında çocuğun kişiliğinin gelişimi de tamamlanır.

Çocuğun toplumsallaşmasını sağlayan araçları, Güngör (1995) beş başlık altında toplamıştır: Aile, okul, öğretmen, arkadaş kümesi, kitle iletişim araçlarıdır. Aile toplumsallaşmada ilk birimdir. Çocuk, toplumsallaşmaya küçük bir birimden başlar, aile içindeki yüzyüze ilişkiler ile bir takım davranış kalıpları geliştirir. Ancak bu davranışlar çocuğun toplumsallaşması için yeterli değildir. Çocuğun toplumsallaşması görevini üstlenen en önemli araç okuldur, okulda çocuğun sahip olduğu olumlu davranışlar pekiştirilir, olumsuzlar ise olumlular ile yer değiştirir. Okullara genelde toplumsal, ekonomik ve kültürel yönlerden aşağı yukarı özdeş olan ailelerden çocuklar gelmektedir ki bu özdeş yapılardan dolayı öğrenciler arasında kuvvetli bir uyum söz konusudur. Diğer bir araç olan öğretmen, öğrencileri örnek davranışları ile etkiler; etkinliklerde yol gösterici, lider ve otorite görevini üstlenir

öğrenci öğretmenini bir yetişkin modeli olarak kabul eder ve taklit etmeye çalışır. Diğer bir araç olan arkadaş kümeleri; çocuğun utangaçlığını, fikirlerindeki arılığı, öykü anlatışını, isteklerini ifade etme gibi davranışlarını arkadaş veya akran kümesinde edinir. Yeni bir kimlik edinir. Kitle iletişim araçları ise çocuğa kendi içinde yer aldığı toplum ve toplum kuralları hakkında bilgi verir.

Belli bir gruba dahil olma isteği insanın doğasında vardır ve kişinin kendisini bir gruptan olduğunu hissetmesi de bireye güven verir. İşbirliği etkinlikleri sırasında, yardım edilme ve fikirlerine değer verilmesinin sıcaklığını hisseden birey duygusal olarak tatmin olur. Bu duyguları tatmin edilen çocuk, okul ve sonraki yaşamında da işbirliğine açık olur. Grup iyi yönlendirilirse işbirlikçi etkinlikler, öğrencide olumlu davranışların ve kişilik özelliklerinin gelişmesine katkıda bulunur.

Bireylerin birbirleriyle işbirliği yapabilmeleri üyeler için aynı anlama gelen tutum, düşünce, el kol hareketleri, dil gibi ortak bir takım grup bilinci özelliklerine sahip olmaları ile mümkündür. Grup içindeki her üye kendisi ve diğer üyelerin sorumluluk, görev ve rollerini bilmek durumundadır. Grupların devamlılığını sağlayan en önemli özellik üyelerin rollerinin belirli olmasıdır. Rol, bireye toplumun kendisinden ne beklendiğini anlatır. Böylece birey toplumda gerekli tutum ve davranışlara sahip olmaya yönelir.

Bilen'e (1999) göre; problem çözme ve proje tekniklerinin önem kazandığı bu dönemlerde sosyalleşmeyi sağlayıcı tekniklerin dayandığı sosyal konuşma kuramı okullarda yerleşmeye başlamıştır. Bu kuramda sınıf, grup etkinliklerinin geniş çapta uygulandığı yerler durumuna gelmiştir. Bu yaklaşımda öğretmen, danışman ve uzman rolü üstlenmiştir. Burada önemli olan çocuğun sosyalleşmesini sağlayıcı etkinliklere yer vermektedir.

3.1. İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodu

Deutsch'a (1949) göre; öğretmenler, işlenen konu ne olursa olsun dersleri genellikle üç şekilde yapılandırmaktadırlar:

(a) Rekabetçi Sınıflar: Öğrenciler, kimin en iyi olduğunu görmek için bir kazanma-kaybetme mücadelesine girebilirler. Ancak bir veya birkaç öğrencinin

erişebileceği not veya hedef için, birbiriyle yarışarak ulaşmak için çabalarlar. Bütün öğrenciler sınıf arkadaşlarından daha iyi olmaya çabalarlar, diğerini de başarıdan mahrum etmeye çalışırlar. "Benim kazanmam senin kaybetmen demektir"; öğrenciler, sınıf arkadaşlarının başarısızlıklarını kutlarlar: "senin başarısızlığın benim kazanmamı kolaylaştırır" ve en yetenekli ve çalışkan bireylerin kazandığı bir ortamda mücadele ederler:"Sadece güçlüler başarır" derler.

Saban (2000), rekabetçi sınıfları şu şekilde açıklamıştır; rekabetçi sınıf ortamında, öğrenciler arasında olumsuz bir etkileşim ve bağlılık söz konusudur. Öğrenciler, diğer öğrencilerin başarısızlıkları halinde kendi başarılarından emin olabilirler. Bu durumda, öğrenciler ya sınıf arkadaşlarından daha çok başarılı olmak için çok çalışmakta ya da başarılı olmak için hiçbir şekilde şanslarının olmadığını düşünerek okulu hafife almakta veya terk etmektedirler

(b) Bireyselci sınıflar: Öğrenciler, mükemmeliğin önceden belirlenen kriterine ulaşmak için kendi adımları üzerinde kendi alanlarında, kendi öğrenme hedeflerine ulaşmak için birbirlerinden bağımsız olarak çalışabilirler. Diğer öğrencilere bağlı olmadan öğrenme hedeflerine ulaşmak için öğrenciler kendi kendilerine çalışırlar. Diğer öğrencilerin ne yaptığıyla ve başarılarıyla ilgilenmezler.

(c) İşbirlikçi Sınıflar: Öğrenciler, küçük gruplar halinde, bütün bireylerin tahsis edilen materyalleri iyice öğrenmesini garanti ederek işbirliği içinde çalışabilirler. İşbirlikçi öğrenme, öğrencilere kendi ve birbirlerinin öğrenmelerini sağlamak için küçük gruplar halindeki çabalarıdır. Sınıf üyeleri öğretmenin yönlendirmesi ile küçük gruplara ayrılır ve sonra, bütün grup üyeleri başarılı bir şekilde anlayana ve tamamlayana kadar konu veya görev üzerinde çalışırlar . İşbirlikçi öğrenmede, öğrencilerin hedefe erişmeleri arasında olumlu bir bağlılık vardır; öğrenciler kendi öğrenme hedeflerine, sadece öğrenme grubundaki diğer öğrenciler de hedeflerine ulaşabilirlerse, ulaşabileceklerini kavrarlar.

Tablo 1'de Rekabetçi, Bireyselci ve İşbirlikçi sınıfların, öğrenci tavırları; öğrencilerin başarı kutlamaları; ödüller ile değerlendirmeleri açılarından karşılaştırılması yapılmaktadır:

Tablo 1 Rekabetçi, Bireyselci ve İşbirlikçi sınıf Ortamlarının Karşılaştırılması

Rekabetçi Sınıf Ortamı	Bireysel Sınıf Ortamı	İşbirlikçi Sınıf Ortamı
1. Öğrenciler, yalnız başlarına çalışırlar.	1. Öğrenciler yalnız başlarına çalışırlar.	1. Öğrenciler, küçük ve heterojen gruplarda, birlikte çalışırlar.
2. Öğrenciler, sınıf arkadaşlarından daha iyi olmak için çabalarlar.	2. Öğrenciler, sadece kendi başarıları için çabalarlar.	2. Öğrenciler, bütün grup üyelerinin başarıları için çabalarlar.
3. Öğrencilerde, "başkalarının yoksun olduğu şey, benim için faydalıdır" anlayışı hakimdir.	3. Öğrencilerde, "benim için faydalı olan şey, başkalarını etkilemez" anlayışı hakimdir.	3. Öğrencilerde, "benim için faydalı olan şey, başkaları için de faydalıdır" anlayışı hakimdir.
4. Öğrenciler, kendi bireysel başarılarını ve başkaların başarısızlıklarını kutlarlar.	4. Öğrenciler, sadece kendi başarılarını kutlarlar.	4. Öğrenciler, birliktelikten doğan başarıları kutlarlar.
5. Ödüller, sınırlı olarak algılanır.	5. Ödüller, sınırsız olarak algılanır.	5. Ödüller, sınırsız olarak algılanır.
6. Öğrenciler, normal dağılım eğrisi veya bağıl değerlendirme esas alınarak değerlendirilir.	6. Öğrenciler, kişisel performanslarının önceden belirlenmiş kriterlerle karşılaştırılarak veya mutlak değerlendirme esas alınarak değerlendirilir.	6. Öğrenciler, grup performanslarının önceden belirlenmiş kriterlerle karşılaştırılarak veya mutlak değerlendirme esas alınarak değerlendirilir.

Kaynak: Saban, 2000, s. 138

Demirel'e (1999a) göre, işbirliğine dayalı öğrenme, öğrencilerin küçük gruplar oluşturarak bir problemi çözmek ya da bir görevi yerine getirmek üzere ortak bir amaç uğruna birlikte çalışma yoluyla bir konuyu öğrenme yaklaşımıdır. İşbirlikçi öğrenme, katılımcı ve çoğulcu özellikler gösteren demokratik; insan doğasına ve öğretme-öğrenme sürecinin niteliklerine en uygun yaklaşımdır. İşbirliğine dayalı öğrenme, öğrencilerin psiko-sosyal gelişimlerine ve duyuşsal özelliklerine önemli katkılarda bulunmaktadır.

İşbirliğine dayalı öğretim grup biçiminde çalışma şeklidir. Öğrencileri gruplara ayırmakla grup çalışması yapılmış sayılmaz. Grup, yüzyüze temas halinde

bulunan bir çok insanın birbirlerini etkilediği ortamdır. Grup çalışmasının işbirliğine dayalı öğrenme olabilmesi için gruptaki öğrencilerden her birinin hem kendisi, hem de grup arkadaşlarının öğrenmelerini en üst düzeyde sağlama isteği ve faaliyetinin olması gerekir (Demirel, 1999a; Aydın, 2000; Senemoğlu, 1997; Yılmaz ve Sünbül 2000).

"İşbirliğine dayalı öğrenmenin bilimsel gelişim perspektifi, geniş ölçüde Piaget'in ve Vygotsky'nin çalışmalarına dayanır. Piaget'e, göre, örneğin, bireylerin çevre üzerinde işbirliği kazanma yeteneklerini ve bilişsel gelişimlerini uyaran bir "sosyo-bilişsel çatışmaların ortamı" oluşur. Diğer bir deyişle, işbirlikçi çabalar sırasında bireyler, bilişsel çatışmaların olduğu ve çözümlendiği tartışmalara katılırlar. Aynı şekilde, Vygotsky'e göre, bilgi sosyaldir; diğer bir ifadeyle, bilgi, öğrenmek, anlamak ve problem çözmek için girişilen işbirlikçi çabalarla yapılandırılır. Çünkü, işbirlikçi çabalarda grup üyeleri, bilgilerini ve fikirlerini birbirleri ile paylaşırlar, birbirlerinin mantıksal dayanaklarındaki zayıf noktaları keşfederler, birbirlerini düzeltirler ve birbirlerinin anlayışlarına bağlı olarak da kendi kişisel anlayışlarını yeniden yapılandırır" (Saban, 2000, s. 139).

3.2. İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Dayandığı Teorik Temeller

Saban (2000), İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodu'nun dayandığı teorik temellerini şöyle sıralamakta ve açıklamaktadır:

3.2.1. Sosyal Bağlılık Teorisi

Bu teori, bireylerin nasıl etkileşimde bulunduğunu ve bu etkileşime bağlı olarak da sonucun nasıl olacağını belirlediğini varsayar. Olumlu bağlılık olan işbirlikçi yaklaşım, grubu oluşturan bireylerin çabalarını cesaretlendiren, destekleyen ve geliştiren bir etkileşim ile sonuçlanır.

3.2.2. Bilişsel Gelişim Teorisi

İşbirlikçi çabalar sırasında bireyler, bilişsel çatışmaların oluştuğu ve çözümlendiği tartışmalara katılırlar. İşbirlikçi çabalarda grup üyeleri, bilgilerini ve fikirlerini birbirleri ile paylaşırlar, birbirlerinin mantıksal dayanaklarındaki zayıf noktaları keşfederler, birbirlerini düzeltirler ve birbirlerinin anlayışlarına bağlı olarak da kendi kişisel anlayışlarını yeniden yapılandırır.

3.2.2. Davranışsal Öğrenme Teorisi

Grup pekiştirmelerinin ve ödüllünün öğrenmeye olan etkisi üzerinde odaklanır. Dıştan gelen bir ödülle ödüllendirilen davranışlar tekrarlanır. İşbirliğine dayalı öğrenme gruplarında öğrenmeye motive etmek için, "grup ödülleri"ne ihtiyaç vardır.

3.3. İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Öğeleri

3.3.1. Pozitif Bağlılık

Bir grup çalışmasının işbirliğine dayalı öğretim olabilmesi için, gruptaki öğrencilerden beklenen hem kendilerinin hem de diğerlerinin öğrenmesini üst düzeye çıkartmaya çalışmalarıdır. Bir başka deyişle, işbirliğine dayalı öğretim öyle düzenlenir ki, gruptaki her üye diğer üyeler başarmadan kendisinin de başaramayacağını bilir. İşbirliğine dayalı öğrenme metodunda bu durum müspet bağlılık olarak yorumlanır. Birbirine pozitif bağımlılık, işbirlikçi öğrenmenin kalbidir denilebilir. Örneğin, futbolda, pası veren kademe oyuncusu ve pası alan yakalayıcı müspet bir şekilde birbirine bağlıdır. Çünkü, birinin başarısı diğerinin başarısına bağlıdır. Onların karşılıklı başarıları, her birinin yeteneklice uygulamasına bağlıdır. Aynı şekilde, verimli bir şekilde yapılandırılan işbirlikçi ders için ilk gereksinim öğrencilerin "ya beraber batacaklarına yada beraber yüzeceklerine" inanmalarıdır. İşbirlikçi öğrenme durumlarıyla öğrencilerin iki tür sorumluluğu

vardır: ödev verilen materyali öğrenmek ve gruplarındaki bütün üyelerin bunu öğrendiğini garantilemek. Bu çift sorumluluk için teknik terim olumlu bağlılıktır. Olumlu bağlılık, öğrencilerin, bütün grup başarmadıkça herhangi bir grup üyesinin başarmasını imkansız kılan bir yolda grup arkadaşlarıyla bağlandıklarını ve bir görevi tamamlamak için grup arkadaşlarıyla çabalarını koordine etmek zorunda olduklarını kavramalarıdır (Johnson, Johnson ve Holubec, 1994).

Olumlu bağlılık açıkça kurulduğunda, şu gerçekleri aydınlatır:

1. Her grup üyesinin çabaları, grup başarısı için gerekli ve zaruridir.
2. Her grup üyesi, kendi kaynak, rol ve görev sorumlulukları yüzünden ortak çabaya erişmek için eşsiz yardıma sahiptir (Saban, 2000).

Olumlu bağlılığında, bir öğrenme grubunda; öğrenciler eğer öğrenme hedeflerine ulaşmak zorunda olduklarına inanır ve bunun için çaba sarfederse, "olumlu amaç bağlılığı"ndan söz edilir. Ayrıca, üyeler hedeflerine ulaşmak için kaynaklarını bir merkezde toplamak zorundadır, yani "olumlu kaynak bağlılığı" mevcuttur. Bunun yanı sıra, üyeler amaca ulaşmak için kendilerine düşen sorumluluğunda farkındadırlar, bu sorumluluklar ile birbirlerine "olumlu rol bağlılığı" ile bağlıdırlar. Öğretmenler, okuyucu, kayıt edici, anlamayı kontrol edici, katılımı cesaretlendirici ve bilginin özenle hazırlayıcısı gibi tamamlayıcı görevler vererek, öğrenciler arasında rol bağlılığı meydana getirir. Bu roller öğrenme için önemlidir. "Olumlu görev bağlılığı" için bir görev listesi hazırlanır ve birinin görevinin bitmesi diğerinin başlaması ya da birinin bitirmesi grup çalışmasının tamamlandığını gösterir. Grup başarıya çalıştığı zaman grup ödülü demek üye ödülü demektir, tam grup üretiminin sağlanması için grup seviyeleri belirlenir, bu seviyeye erişen üyeler ödüllendirilir, üyeler arasında "olumlu ödül bağlılığı" da mevcuttur.

3.3.2. Yüz Yüze Destekleyici Etkileşim

Öğrenciler, birbirlerinin başarılarını arttırmak ve garantilemek için birbirlerine yardım etmeli ve birbirlerinin öğrenmek amacıyla giriştikleri çabalarını desteklemeli, cesaretlendirmeli, yönlendirmeli ve ödüllendirmelidirler. Sözlü olarak

bir problemin nasıl çözülebileceğini açıklamayı, öğrenilmekte olan kavramları tartışmayı veya birinin sahip olduğu bilgileri diğerlerine de öğretmeyi kapsar.

Yüzyüze Destekleyici Etkileşim bireylerde şu şekillerde sonuçlanır:

1. Birbirlerine etkili verim ve yardım sağlayarak,
2. Bilgi ve materyal gibi ihtiyaç duyulan kaynakları birbirleri arasında değiştirerek,
3. Bilgiyi etkili ve verimli geliştirerek,
4. Ard arda gelen performanslarını geliştirmek için geri-bildirim sağlayarak,
5. Problemleri daha anlamlı çözümler üretebilmek için birbirlerinin ulaştıkları sonuçlara ve kullandıkları muhakemelere meydan okuyarak,
6. Ortak amacı gerçekleştirmek için birbirini cesaretlendirerek,
7. Güvenilir ve güvene değer verir şekilde hareket ederek,
8. Karşılıklı yarar için çabalayarak.

3.3.3. Bireysel Sorumluluk

Öğrenciler, her bireyin daha iyi performans gösterebilmesi için işbirliğine giderler. Bireysel sorumluluk, her üyenin bireysel performansının değerlendirilip, sonuçlarının hem gruba hem de üyenin kendisine geri verildiği durumlarda yaşanır. Bütün grup üyelerinin, verilen ödevi veya görevi tamamlamada kimin daha çok yardıma, desteğe ve cesarete ihtiyacı olduğunu bilmeleridir.

Bireysel sorumluluğu yapılandırmanın yaygın yolları; işbirlikçi öğrenme gruplarında üye sayısını az tutmayı, her öğrenciye bireysel bir test vermeyi, grupların çalışmalarını sözlü olarak sunmak için rastgele bir öğrenciyi çağırması, her üyeninin grup çalışmasına katılma sıklığını gözetme ve kaydetme, her gruptaki bir öğrenciyi "kontrol edici" olarak görevlendirmeyi, öğrencilerden öğrendikleri şeyleri başka bir öğrenciye öğretmelerini istemeyi içerir.

3.3.4. Sosyal Beceriler

Öğrenciler, sorumlu oldukları konuyu ve grubun bir ekip ruhu ile çalışmasını mümkün kılan kişilerarası veya sosyal becerileri yani ekip çalışmasını öğrenmekle yükümlüdürler. Eğer sosyal beceriler öğrenilmezlerse, verilen görev başarı ile tamamlanamaz. Liderlik, karar verme, iletişim, karşılıklı güveni sağlama ve herhangi bir anlaşmazlığı çözmek gibi beceriler öğretmen tarafından açık bir şekilde öğrencilere kazandırılmalıdır.

Öğrencilerin sosyal becerilerini kazanabilmeleri için: birbirlerini tanımalı ve birbirlerine güvenmeli, doğru iletişim kurmalı, birbirlerini kabul etmeli ve savunmalı, uyuşmazlıkları olumlu şekilde neticelendirmeli yani çözmelidirler.

3.3.5. Grup Sürecine Yansıma

Öğrencilerin, grup amaçlarını ne kadar başarılı bir şekilde gerçekleştirip gerçekleştiremediklerini tartıştıklarında ve etkili çalışmalarını koruyabildikleri durumlarda gerçekleşir. Üyelerin aralarındaki çalışma ilişkilerini korumalarını ve sürdürmelerini sağlaması; öğrencilerin işbirlikçi öğrenme gelişmelerinin sağlanması; üyelerin kişisel katkılarından dolayı gruptan taktir ya da eleştiri almalarını garantilemesi; öğrencilerin gerçekleştirdiği bilişsel öğrenme yi düşünmelerini sağlaması; grup başarılarını kutlamak üyelere olumlu davranışlarını pekiştirmesi için bir araç olarak kabul edilmesi; bu yansımanın sonuçlarıdır.

3.4. İşbirliğine Dayalı Öğrenmede Öğretmenin Rolü

Öğretmenin işbirlikçi öğrenmedeki rolü; öğrencileri yönlendirme, gruplar arasındaki ilişkileri düzenleme ve grup içindeki işbirliğine ve etkileşime rehberlik etmektedir. Öğrenenlerin hangi noktalarda ne tür sorunlarla karşılaştıklarını saptamak için grupları gözler. Bu tür gözlemler öğrencilerin gösterdiği istenilen ve istenilmeyen davranışları saptamak için de yapılır. İstenilen yöndeki davranışlar olarak başlangıçta "o grupta kalma", "sessiz konuşma", "sırasıyla yapma,

"birbirlerine adlarıyla hitap etme" gibi davranışlar üzerinde durulabilir (Büyükkaragöz, 1997).

Grup Çalışmalarında öğretmenin yapacağı hazırlık çalışmaları bulunmaktadır: Öğretmen, öğretme metot ve tekniklerini iyi bilmeli ve uygulayabilmelidir; konuyu öğrencilerin ilgilerine göre işlemelidir; öğrenme etkinliklerini öğrencilerin amaçlarının gerçekleşmesine yöneltmelidir; geç ve güç öğrenen çocuklarla ilgilenmeli, grubun dengesini sağlamalıdır; öğrencileri ve kendisini motive etmesinin yanısıra, plan, program, araç-gereç, kaynak, dersane ve çevre hazırlığını da metoduna uygun yapmalıdır.

3.5. İşbirliğine Dayalı Öğrenmeyi Yapılandırma

İşbirlikçi etkinliklere grupların oluşturulması başlanır. Gruplar farklı yetenek ve kişilik özelliklerine sahip öğrencilerden oluşan heterojen bir yapıda olmaktadır. Eğitimin de temel işlevi başlangıçta heterojen olan grupları sonuçta homojen hale getirmektir (Demirel, 1999a). Gruplardaki ideal öğrenci sayısı dördür. Gruplar, başarı, yetenek ve cinsiyet, etnik köken, yaş, tutum, kişilik özellikleri gibi diğer değişkenler açısından farklı özelliklerdeki öğrencilerden oluşturulmalıdır. Yani heterojen bir yapıda olmalıdır. Grupların oluşturulmasında ikinci yöntem; öğrencilerin grup arkadaşlarını kendilerinin seçmelerine izin vermektir. Üçüncü yöntem ise; kura yolu ile rasgele sınıf içinden öğrenciler seçilerek grup oluşturulmasıdır.

1. Öğrenci Timleri ve Başarı Grupları
2. Tartışma Grupları
3. Ayrılıp-Birleşme Tekniği
4. Takım-Oyun-Turnuva Tekniği
5. İşbirliğine Dayalı Birleştirilmiş Okuma ve Kompozisyon Tekniği
6. Takım Destekli Bireyselleştirme
7. Karşılıklı Sorgulama
8. Birleştirme II

3.5.1. Öğrenci Timleri - Başarı Grupları Tekniği

Özden (1998), bu tekniğin Slavin tarafından geliştirilmiş olduğundan ve altı aşamada uygulandığından bahsetmektedir.

- a. Heterojen öğrenci gruplarının oluşturulması,
- b. Öğrenme ünitesinin gruba verilmesi,
- c. Hangi grup çalışmasının yapılacağı belirlenmesi,
- d. Grup çalışmasından sonra her öğrenciye test verilmesi ve bireysel olarak cevaplamalarının istenmesi,
- e. Öğrencilerin aldıkları puana göre başarı sırasına dizilmesi,
- f. Bireysel başarılar sonucunda grubun topladığı puana göre en başarılı gruba ödül verilmesi. Grubu oluşturan öğrencilerin grubun toplam puanına yaptıkları katkıya göre ödüllendirilmelerinin sağlanması böylece grup içi dinamiği artırıp öğrencilerin güdülenmesi sağlama.

Bu teknikte öğrenci gruplarının oluşturulması ve puanların hesaplanmasını Senemoğlu (1997), şu şekilde ele alır:

a. Öğrencileri Sıralama ve Gruplama: Öğrenci takımları oluşturma süreci, öğrencilerin en üst düzeyde başarılı olanlardan en alt düzeydeki başarılılara doğru sıralamakla başlar. Daha sonra öğrenciler sıralı olarak gruplara ayrılır. Örneğin, sınıftaki öğrenciler başarılarına göre sıralanır ve her grupta en iyi, iyi, vasat, kötü, çok kötü öğrencilerden birer tane bulunmak şartı ile öğrenciler gruplandırılır.

b. Temel Puanları Hesaplama: Temel puan, öğrencinin daha önce işbirliğine dayalı öğrenme programına başlayıncaya kadarki sınavlardan aldığı puanların ortalamasıdır.

Örnek bir takım çalışmasında izlenecek adımlar şu şekilde sıralanır:

a. Çalışma Yapraklarının Hazırlanması: Çalışma yapraklarındaki işlemler, derste öğretilen kavramların, ilkelerin ya da kuralların, doğrudan uygulamalarını gerektirecek nitelikte olmalıdır. Ayrıca, çalışma yapraklarındaki maddelerin cevapları da hazırlanmalıdır.

b. Her bir takımı oluşturan öğrenciler, bir arada takım masalarına yerleşmeli ve kendilerine bir takım adı seçmelidirler.

c. Her takıma iki çalışma yaprağı ve cevapları dağıtılmalıdır. Öğrencilere sadece iki çalışma yaprağı verilmesinin nedeni öğrencileri birlikte çalışmaya özendirmeğdir. Ancak her öğrenci bireysel olarak soruları cevaplayacak ve cevaplarını cevap kağıdından kontrol edecektir. Eğer öğrencinin cevabı yanlış ise, doğru yolun açıklanması ve konunun anlaşılmasının sağlanması, diğer takım arkadaşlarının sorumluluğudur. Önemli olan nokta, çalışma yapraklarının doldurulup teslim edilmesi değil, çalışma yapraklarındaki konular üzerinde çalışarak anlaşılmasının sağlanmasıdır. Bu nedenle çalışma yapraklarında soruların cevapları da verilmektedir.

d. Öğrencilere, çalışma yapraklarını tamamladıklarında gruptaki her bir öğrencinin izleme testini %100 başarıyla yapacak düzeye gelmeleri gerektiğı vurgulanmalıdır.

e. Öğrencilerin soruları olduğunda, öğretmene sormadan önce açıklamaları için takım arkadaşlarına sormaları gerektiğı açıklanmalıdır.

f. Öğretmen, takımlar arasında dolaşarak, takım içindeki işbirliğini artırmaya ve böylece öğrencileri takım ödülü almaya teşvik etmelidir (Senemoğlu, 1997).

3.5.2. Tartışma Grubu Tekniğı (Grup Araştırması)

Bu teknik, altı basamakta uygulanır:

- a. Tartışma konusunun ve grupların seçimi,
- b. Öğrenme ünitesinin incelenip, planlanması,
- c. Okul içi ve dışındaki kaynaklardan yararlanılması,
- d. Grup raporunun sunuma hazırlanması,
- e. Grup raporunun sunumu,
- f. Grup çalışmasının sınıf tartışmasına açılıp ve değerlendirilmesi.

Bu teknik, sözel iletişimi geliştirme açısından oldukça etkilidir. Bu çalışmaya örnek olarak; "Kış mevsiminde sokakların görünümü, taşıt ve canlıların durumları" tartışmaya açılabilir. Her gruba bir görev verilir. Canlılar, taşıtlar ve sokakların gözlenmesi istenir. Her üye gruba gözlemlerini yazılı olarak getirir ve grupça tartışarak grup raporu hazırlanır. Çalışmalar bittikten sonra her grup raporunu sunar ve rapor tartışılmaya geçilir. Gözlemlerin yazıya aktarımı sırasında veya tasvirlerde yapılan hatalar düzeltilir, eksiklikler giderilir.

3.5.3. Ayrılıp - Birleşme Tekniği (Jigsaw)

Sınıf, küçük heterojen gruplara ayrılır. Öğrenilecek (ünite) grup üyesi kadar küçük parçalara ayrılır. Her gruptan birer üyenin katılmasıyla aynı ünitenin aynı konusunu hazırlamak üzere yeni "uzmanlık grupları" oluşturulur. Uzmanlık gruplarında, konu, incelenir, açıklanır, tartışılır, yorumlanır ve her üye konuyu derinlemesine öğrendikten sonra kendi grubuna dönerek kazandığı bilgi ve becerileri grup arkadaşlarına öğretir. Grup üyeleri tüm konuyu öğrendikten sonra sınav (izleme testi) yapılır ve sonuçlar bireysel olarak değerlendirilir.

3.5.4. Takım - Oyun - Turnuva Tekniği

Öğrenciler 4-5 kişilik gruplara yetenek ve cinsiyetlerine göre dengeli ve heterojen olarak ayrılır. Grubun amacı turnuvada başarılı olmaktır. Öğretmen grup üyelerine hedef konuyu sunar ve turnuvadaki durumlara uygun çalışma malzemesi verir. Öğrenciler de öğrenilecek konuyla ilgili tüm kitap ve kaynakları toplayarak bir araya gelirler. Birlikte çalışarak birbirlerine öğreterek ve birbirlerini sınavarak turnuvaya hazırlanırlar. Haftada bir kez turnuvaya hazırlık sınavları düzenlenir ve gruplara kısa cevaplı sorular yöneltilir. Turnuvalara (turnuva masalarına) her grubu temsilen aynı düzeyde birer öğrenci katılır ve elde ettiği puanlar takımın puanına eklenir. En yüksek puanı alan turnuvanın birincisi olur. Birinci olan grup ertesi hafta bir üst düzey yetenek grubundaki masalarda yarışır, böylece, öğrencilerin kendi içinde ilerlemelerine imkan verilir (Senemoğlu, 1997; Demirel, 1999a).

Senemoğlu'na (1997) göre; bu tekniğin bazı istenmeyen sonuçları da vardır: Kazanan takımların üyeleri, başarısız takımların üyelerinden daha iyi öğrenmekte ve başarılı takımların üyelerinin öğrenme düzeyleri ve mutlulukları başarısız takımlardan giderek artan oranlarda farklılaşmaktadır. Buna karşılık, kaybeden takımlardaki düşük başarılı öğrencilerin kaygı düzeyleri, başarısızlığı kabul etme eğilimleri ve öğrenilmiş çaresizlikleri artmaktadır. Bu olumsuz durum, işbirliğinin hem takım içinde hem de takımlar arasında yapılması ile önlenabilir, örneğin; her takım belirlenen öğrenme düzeyine ulaştığında tüm sınıf bir ödül kazanabilir.

3.5.5. İşbirliğine Dayalı Birleştirilmiş Okuma ve Kompozisyon Tekniği

Geleneksel olarak kullanılan yetenek-temelli okuma grupları yaklaşımını desteklemek üzere geliştirilmiştir. Sınıftaki her okuma grubundan ikişer kişilik takımlar oluşturulur. Öğretmen, bir okuma grubuyla çalışırken, ikişer kişilik çalışma takımları karşılıklı öğretme tekniğiyle birbirlerine anlamlı okuma ve yazma becerilerini öğretmeye çalışırlar. Bu becerileri öğrenmeyle ilgili etkinlikler; yüksek sesle okuma, okudukları ile ilgili tahminde bulunma, okuduğu öykünün sonucunu tahmin etme, sorular sorma, özetleme, okudukları öykü ile ilgili kompozisyon yazma, gibi temel okuma ve yazma etkinlikleridir. Takımlar, testleri hazırlama, yazma ve yazdıklarını gözden geçirme-düzeltilmede birbirlerine yardım ederler ve çoğu zaman takım kitapları yayınlanır. Takımlar, okuma ve yazma ödevlerinin tümünde, üyelerin gösterdiği performans ortalamasına göre ödüllendirilirler. Böylece, işbirliğine dayalı öğrenmenin temel özellikleri olan başarı için eşit şans, öğrenme için grup desteği ve en son ortaya konan performansta, bireysel sorumluluk gerçekleştirilmiş olur (Senemoğlu, 1997).

3.5.6. Takım Destekli Bireyselleştirme Tekniği

Bu teknik matematik öğretiminde kullanılmaktadır. Öğrencilerden dört ya da altışar kişilik heterojen gruplar oluşturulur. Her öğrenci önce kendi seçeceği başka bir öğrenciyle birlikte gerekli okuma ve çalışma yapraklarını tamamladıktan sonra

ünitenin alt bölümleri ile ilgili küçük bir test ve daha sonra da ünitenin tamamıyla ilgili izleme testi alırlar. Birlikte çalışan bu iki öğrenci birbirlerinin cevap kağıtlarını puanlarlar. Takımın puanları, her üyenin her hafta aldığı testlerden elde ettiği test puanlarından toplanarak elde edilir. Eğer takım puanı önceden belirlenen takım standardını aşmış ise her üyeye ödül olarak, bir belge verilir. Bu teknikte bir takım diğerine karşı yarışmaz, sadece, takım önceden belirlenen takım standardını aşmaya çalışır. Öğretmen, bu teknikte testleri puanlama ve kaydetme işiyle ilgilenmez.

3.5.7. Karşılıklı Sorgulama Tekniği

Çok değişik yaş düzeylerinde ve konu alanlarında kullanılabilir. Karşılıklı sorgulama, özel materyalleri ve özel test etme işlemlerini gerektirmez. Öğretmen konuyu sunduktan sonra, öğrenciler ikili ya da üçlü gruplara ayrılırlar. Birbirlerine konuyla ilgili sorular sorar ve cevaplar vererek, konuyu pekiştirirler, Öğretmen öğrencilerin nasıl sorular sorması gerektiği konusunda bilgi verir. Öğrenciler kendi yeni sorularını hazırladıktan sonra karşılıklı sorularını sorup cevaplarlar.

3.5.8. Birleştirme II Tekniği

Tekniğin işleyişi, "Ayrılıp-Birleşme" modeline benzer, değerlendirme basamağı ile farklılık gösterir. Tüm öğrencilere tüm üniteyi kapsayan bir izleme testi uygulanır, "Öğrenci Takımları ve Başarı Bölümleri" için geliştirilen puan sistemi ile takım puanları hesaplanır. En yüksek puanı alan gruplar çeşitli şekillerde ödüllendirilir.

3.6. İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Uygulaması

Yılmaz ve Sünbül'e (2000) göre, işbirliğine dayalı öğrenme teknikleri uygulama açısından farklılıklar göstermelerine rağmen ortak uygulama aşamaları şu şekildedir:

3.6.1. Takımların Oluşturulması

İşbirliğine dayalı öğrenme en etkili olarak 2-6 kişiden oluşan heterojen takımlarda gerçekleşir. Tüm öğrencileri daha önceki dönemlerdeki başarı düzeylerini dikkate alarak başarı sırasına koyulur ve bir liste hazırlanır. Daha sonra bu liste dengeli bir şekilde dörde bölünür. İlk bölümü "Pekiyi", ikinci bölümü "İyi", üçüncü bölümü "Orta" ve son bölümü ise "Zayıf" öğrenciler grubu belirlenir. Her bölümden birer öğrenci gruplara dağıtılır.

3.6.2. Isınma Etkinlikleri

Öğrencileri birlikte çalışmaya, ortak amaçlar için çabalamaya ve takımla birlikte başarılı olmaya yöneltmek için takım ısınma etkinlikleri uygulanabilir. Bu etkinlikler, takım oyun ve etkileşim uygulamalarını kapsamaktadır. Bu amaçla, küme beyin fırtınası yoluyla ad verme, küme sloganı ve hareketlerini belirleme, kavram oyunları, diyalektik ve düşün-tartış-yaz-paylaş gibi etkinlikler gruplarda uygulanabilir.

3.6.3. Takımlarda Konu ve Görev Dağılımı

Bu aşamada; takımdaki üye sayısı kadar işlenen konu alt bölümlere ayrılır; takım içindeki her öğrencinin bu alt bölümlerden birisini alması sağlanır; takım içerisinde lider, raportör, yazıcı gibi görevlerin demokratik olarak paylaşılması sağlanır. Her grup etkinliğinde bu görevler öğrenciler arasında dönüşümlü olarak değiştirilmelidir; her takım bu işlemleri uygular.

3.6.4. Diğer Gruplarla Etkileşim

a. Aynı alt bölümlerden sorumlu olan tüm takım üyelerinin bir araya toplanması sağlanır. Bu şekilde her takım temsilcisi diğer takım temsilcileriyle

etkileşime girecektir. Bu etkileşimde her üye diğer takımlardaki konu arkadaşlarıyla sorumlu oldukları içeriğe çalışırlar.

b. Öğrenciler çalıştıkları konuyu takımlarına döndüklerinde kendi takım arkadaşlarına etkili bir şekilde sunabilmelerine sağlayacak etkinlikler seçilmelidir. Bunlardan en etkili olan öğrencilere kendi konuları ile ilgili özetler hazırlatmaktır. Etkileşim grubundaki öğrenciler özetleri birlikte hazırlarlar. Öğrencilerin, özetlemenin nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin yönergeye uyması gerekir. Bu yönerge şu kuralları içerir:

- a. Her temsilci konusunu genel olarak gözden geçirir.
- b. Metin içerisindeki önemli noktalar belirlenir.
- c. Önemsiz noktalar çıkarılır.
- d. Önemli noktalar listelenir.
- e. Bu listeler tekrar edilir.

Etkileşim grubunda birlikte aynı konuya çalışan ve özetler hazırlayan öğrenciler kendi gruplarına dönerler ve arkadaşlarına konularını öğretirler. Bu gruplara "Uzmanlık grupları" denilmektedir.

3.6.5. Takım İçi Etkinlikler

Etkileşim gruplarında kendi konusuna derinlemesine çalışan öğrenciler kendi takımlarına dönerek takım arkadaşlarına konularını öğretmeye çalışırlar.

a. Öğrencilere takım arkadaşlarının öğrenmelerinden sorumlu oldukları ifade edilmelidir.

b. Takım içi konu öğretimlerinin etkililiğini ve diğer tüm öğrencilerin katılımını sağlamak için dinleyici üyelerin sorgulama yapması sağlanır. Bunun için tüm takımlara dağıtılmak üzere bir sorgulama yönergesi hazırlanır. Yılmaz ve Sünbül (2000) bir sorgulama yönergesi geliştirmişlerdir:

Sorgulama Yönergesi:

- ..... burada ne anlatılmak isteniyor?
- ..... anlatılanlar arasında ne gibi benzerlikler var?
- ..... bu konular arasında ne gibi farklılıklar var?
- ..... bu konu ya da durumun örnekleri var mı?
- ..... bu durum ya da konunun ne gibi sonuçları olabilir?

3.6.6. Değerlendirme**3.6.6.1. Takım İçerisindeki Etkinliklerin Değerlendirilmesi**

Takım içi çalışmalarını esnasında öğrencilerin kendi konularını ve görevlerini yerine getirmede göstermiş olduğu davranışların değerlendirilmesi öğrencilere yaptırılır. Değerlendirmenin amacına ulaşması için öğrencilerle birlikte bir değerlendirme yönergesi hazırlayarak takımlara dağıtılır. Tablo 2'de bir "Değerlendirme Yönergesi" verilmiştir. Kendi takımı içerisinde sunusunu tamamlayan öğrenci takım arkadaşları tarafından bu yönergeye göre değerlendirilir

Tablo 2 Değerlendirme Yönergesi

	İyi	Orta	Kötü
1. Konuyu açık ve anlaşılır biçimde sunabilme	( )	( )	( )
2. Sununun akıcılığı	( )	( )	( )
3. Konuya hakim olma	( )	( )	( )
4. Konunun önemli noktalarını saptayabilme	( )	( )	( )
5. Konu içerisindeki ilişkileri ifade edebilme	( )	( )	( )
6. Konunun önemini vurgulayabilme	( )	( )	( )
7. Konu içerisindeki fikir ve ifadeleri anlamlı ve doğru bir şekilde sunabilme	( )	( )	( )

Kaynak: Yılmaz ve Sünbül, 2000, s. 116.

3.6.6.2. Bireysel değerlendirme

Tablo 3 Grup Üyelerinin Gözlem Tablosu

Yönerge: Bir öğrencinin grup çalışmalarına katılma davranışıyla ilgili bilgiler elde etmek amacıyla bu etkinlik gerçekleştirilebilir. Aşağıdaki maddeleri dikkatle okuyun ve belirlediğimiz bir öğrenci için uygun bulduğumuz seçeneği X ile işaretleyiniz. Eğer söz konusu öğrenciyle ilgili her hangi bir maddeye ilişkin yeterince gözlem yapma fırsatınız olmamışsa YG(Yetersiz Gözlem)'yi işaretleyiniz.

Öğrencinin Adı Soyadı	Sınıfı	Numarası	Tarih

	Hiç	Genellikle	Daima	YG
1. Grup çalışmalarına ilgi gösteriyor mu?	( )	( )	( )	( )
2. Grup Çalışmalarına hazırlıklı geliyor mu?	( )	( )	( )	( )
3. Çalışmayla ilgili olarak yapılan planlara katılıyor mu?	( )	( )	( )	( )
4. Diğer öğrencilerin çalışmaya ilgi duymalarına yardımcı oluyor mu?	( )	( )	( )	( )
5. Grup çalışmalarını engelleyici davranışlarda buluyor mu?	( )	( )	( )	( )
6. Çalışmalara fikirleriyle katkıda buluyor mu?	( )	( )	( )	( )

YORUMLAR:

Takım sunu ve etkinliklerini değerlendiren tüm grup ve öğrenciler bireysel olarak katılacakları bir sınava tabi tutulurlar. Sorumlu oldukları konularla ilgili sorular sorulur. Sınavda her bir öğrencinin elde edeceği puan kendi takımı lehine yazılır. Böylelikle her bir takımın puanı belirlenmeye çalışılır. Sınavda soruların yanıtları takımlar arasında tartışmaya açılır ve ders bitirilir.

İşbirliğine dayalı öğretimde bireysel başarıdan çok takım başarısı ve ödülleri söz konusudur. Öğretmen değerlendirme etkinliklerinden sonra başarılı olan grup isimlerini ve grup üyelerini sınıf panosuna asarak işbirliğini pekiştirebilir. Bu teknikte en başarılı takım değil başarılı takımlar vardır. "değerlendirme sonucu 7 ve üzerinde ortalama alan takımlar başarılı olacaktır" gibi öncesinden başarı standardı saptanır ve duyurulur. Haftanın en başarılı kümeleri yanı sıra, işbirliğini en iyi gerçekleştiren yani haftanın en iyi davranış kümeleri de belirlenmelidir (Yılmaz ve Sünbül, 2000,).

Ayrıca, Selçuk'tan (2000) uyarılan Tablo 3'deki gibi bir gözlem tablosu ile öğrencilerin grupta çalışmaya katılımları değerlendirilebilir.

3.7. İşbirliğine Dayalı Öğrenme Kümeleri İle Geleneksel Kümeler Arasındaki Farklar

Günümüzde İşbirliğine Dayalı Öğrenme ile Klasik Küme çalışmaları birbirine karıştırılmaktadır. Her iki öğrenme etkinliği grup çalışması olmasına rağmen, planlama, uygulama ve değerlendirme bakımından birbirinden farklıdır. Gömleksiz'e (1997) göre, bu farklılıklar dokuz maddedir:

1. İşbirliği yaparak çalışmaları beklenen gruplarda üyeler arasında olumlu dayanışma vardır. Hedefler ve görevler belirlenmiştir, böylece öğrenciler grubun diğer üyelerinin çalışmalarına önem verirler.

2. İşbirliği içerisinde olan gruplarda üyelerin kendi üzerlerine aldıkları ve bireysel olarak yükledikleri sorumlulukları vardır. Öğrenciler bu sorumlulukları konusunda takım olarak değerlendirilmelerinin yanında, tek tek bireysel olarak değerlendirilirler. Böylece bütün üyeler, takımda kime yardım ya da destek verilmesi gerektiğini öğrenirler. Küçük gruplarda ise öğrencilerin bireysel sorumluluk ve değerlendirilmeleri söz konusu değildir.

3. İşbirliğine dayalı öğretim yönteminin esaslarına göre oluşturulmuş takımlarda takım üyeleri yetenek, cinsiyet, başarı ve kişisel özellikleri açısından heterojen olarak belirlenirken; geleneksel grupların oluşturulmasında çoğu zaman üyelerin bu özelliklerine dikkat edilmez.

4. İşbirliği içinde olan gruplarda bütün üyeler liderlik görevini paylaşırlar, Geleneksel gruplarda ise lider öğretmen tarafından seçilir ve bütün gruptan sorumlu olur.

5. İşbirliğine dayalı olarak oluşturulmuş takımlardaki tüm üyeler takımın öğrenme ve başarısından sorumludurlar. Herbir üyenin grup üretimine katkısı, başarısı veya başarısızlığı takım ve takımın içerisindeki tüm bireyler tarafından paylaşılmaktadır. Takım üyelerinden kendilerine verilmiş ödevi yerine getirmek için birbirlerine yardım etmesi, yol göstermesi ve destek olması beklenmektedir.

6. İşbirliği içindeki gruplarda öğrencilerin amaçları her üyenin öğrenmesini en üst düzeye çıkarmak ve üyeler arasında iyi çalışma ilişkilerini korumaktır.

7. İşbirliği yaparak çalışan gruplarda sosyal ve kişiler arası ilişkilerdeki beceriler ve beraber çalışmanın gereği öğrencilere doğrudan öğretilmektedir. Geleneksel gruplarda kişiler arası ilişkilerde ve küçük grup çalışmalarında gerekli olan becerilerin üyelerde var olduğu farzedilir.

8. İşbirliğine dayalı öğretim yöntemlerinin uygulandığı gruplarda öğretmen gözlem yaparak grupta işbirliği içerisinde çalışırken ortaya çıkan problemleri analiz eder ve her gruba görevlerini ne şekilde yerine getirmeleri konusunda rehber olur. Geleneksel gruplarda öğretmenin gözlem yapması, yol göstermesi çok enderdir.

9. İşbirlikçi öğrenmede, öğretmen, kümelerin daha etkili çalışmaları için, çalışma süreçleri boyunca gerekli işlemleri yapılandırmalarına karşın; geleneksel kümeyle öğrenme durumlarında, buna hiç dikkat edilmez.

3.8. İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Faydaları

Bir çalışma grubunun etkili şekilde çalıştığı zaman elde edilecek faydalar şunlardır:

a. İşbirliğine dayalı öğrenme, öğrencilerin öğrenmeye güdülenmelerine, öğrenmeye katılımlarına ve dikkatlerini sürdürmelerine yardım etmektedir.

b. Özellikle, düşük yetenekli öğrencilere, problem çözme ve üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasında etkili olmaktadır.

c. Bireyin, dünyayı diğer insanların bakış açısından görme yetisini kazandırmaktadır. Böylece öğrencilerde empati kurma becerileri artmakta; özel eğitime muhtaç çocukları daha kolay kabul ederek onların gelişimleri için rehberlik etmektedirler.

d. Öğrenciler, başkalarının fikirlerine saygılı olmayı, hoşgörülü olmayı, tartışmayı öğrenmektedirler. Kısaca, demokratik yaşama alışkanlığını kazanmaktadır.

e. Öğrenme sırasında öğrencinin akranlarıyla etkileşimde bulunması, ona zevk vermekte; öğretme-öğrenme ortamı öğrenciler için eğlenceli hale gelmektedir.

f. İşbirliğine dayalı öğrenme, gruptaki her bireyin katkısını gerektirdiğinden öğrencilerin öz saygı ve öz yeterlik duygularını geliştirmelerine yardım etmektedir.

g. Öğrencilerin hata yapma korkusu ve kaygı düzeyini en aza indirerek öğretme-öğrenme sürecine etkin katılımlarını sağlamaktadır.

h. Öğrencilerin "ait olma" gereksinimlerini karşılamalarına yardım etmektedir.

i. Düşünülenlerin söylenebileceği bir ortam yaratır.

j. Çok çeşitli konularda eğitim olanağı sunar.

k. Bilgi, hayal gücü ve karar verme yeteneklerini geliştirir

l. Öğrenmede çeşitlilik gözlenir.

m. Liderlik potansiyelinin ortaya çıkmasına ve gelişmesine yardımcı olur

n. Grup üyelerinin etkin katılım olanağı sunar.

o. Okul, öğrencilerin toplumsal yaşamına uyum sağlaması amacıyla örgütlenmiş bir kurumdur. Toplumsal yaşamın temel ilkeleri iş bölümü, dayanışma ve uzlaşmadır. Dolayısıyla öğrencilerin kendilerini ve birbirlerini tanımaları sınıf içi etkileşime bağlıdır. Bu bağlamda öğrencilerin kolektif çalışma alışkanlıkları kazanması ve empatik ilişkiler kurma becerileri edinmesi, geniş ölçüde işbirliğine dayalı öğretimle mümkündür.

p. Öğrencilere başkalarının düşünce ve değer sistemlerini öğrenme imkanı verir.

q. İşbirliğine dayalı öğrenmede öğretmenin gücü, öğretme-öğrenme etkinliklerine kılavuzluk etmektir. Çünkü öğrenciler takım içinde hem birbirlerinden hem de kendi deneyimlerinden (sınama-yanılma) öğrenirler. Böylece öğrenciler sınıfta daha aktif bir konuma gelir ve öğrenme ortamı öğrenci merkezli bir yapıya kavuşur.

r. Günümüzün modern toplumu farklı etnik, dinsel ve kültürel yapıların oluşturduğu karmaşık bir bütünlüktür. İşbirliğine dayalı öğretim, bu tür toplumsal farklılıkların benimsenmesi ve bu yolla toplumsal bütünleşmenin sağlanması için de ideal bir yaklaşımdır.

s. Öğretmen, öğrencilerin takıldıkları noktalarda yardımcı olmakta, yani yardıma ihtiyaç duyan öğrencilerle ilgilenebilmekte, dolayısıyla öğrenme güçlüklerini ve eksikliklerini anında giderme fırsatı bulabilmektedir.

t. Grup etkinlikleri sırasında her bir üyenin öğrenmesi sağlamaya çalışıldığından, bir anlamda öğretim bireyselleştirilmektedir.

u. İşbirliğine dayalı öğretimin maliyeti düşüktür (Büyükkaragöz, 1997; Aydın, 2000; Senemoğlu 1997; Özden, 2000).

4. İlgili Araştırmalar

Baykara'nın (1999) İşbirliğine Dayalı Öğrenme Teknikleri ve Denetim Odakları Üzerine Bir Çalışmasında, işbirliğine dayalı öğrenme tekniklerinden karşılıklı sorgulama ve birleştirme tekniklerinin öğrenci erişimine ve hatırlama düzeyine etkisini karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve işbirliğine dayalı öğrenme

tekniklerinin erişime ve hatırlama düzeyini olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin işbirliğine dayalı öğrenme teknikleri konusunda eğitilmesi de önerilmektedir.

Akın'ın (1996) Geleneksel Öğretim Yöntemleri ile İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Fen Bilgisi Öğretimi Üzerindeki Etkileri Araştırmasında; işbirlikli yöntemin uygulandığı grupta daha önce pasif olan öğrencinin aktifleştiği; çekingen öğrencinin işbirlikli etkinlikler sırasında kendisine güven geldiği gözlenmiş; oyun tarzındaki bu etkinliklerin öğrencilerin fen bilgisi dersine olan ilgilerinin arttığı görülmüş; öğrenciler bu tekniğin diğer derslerde uygulanmasını istedikleri belirtilmiştir.

Delen'nin (1998) Temel Eğitim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kubaşık Öğrenme Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi Araştırmasında, toplumsal becerilerin kazandırılması için Kubaşık öğrenmeye ağırlık verilmesi; öğrencilerin çalışma sonunda maddi değil manevi ödüller ile ödüllendirilmesi; diğer gruplara örnek olması açısından "İyi Davranış Kümesi" seçilmesi önerilmiştir.

Erçelebi'nin (1995), Geleneksel Öğretim Yöntemleri ile İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Matematik Öğretimi Üzerindeki Etkilerinin incelendiği araştırmasında; araştırmada her iki yöntemin akademik başarı ve hatırd tutma üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma göstermiştir ki geleneksel yöntemle işbirlikçi yöntem arasında işbirlikçi yöntem lehine önemli bir farklılık vardır.

Karaoğlu'nun (1998), Geleneksel Öğretim Yöntemleri ile İşbirlikli Öğrenmenin Öğrenci Başarısı, Hatırd Tutma ve Sınıf Yönetimi Üzerindeki Etkileri'nin incelendiği araştırmasında; işbirlikli öğrenmenin öğrenci başarısını artırma konusunda bütün sınıf öğretimine göre daha etkili olduğu saptanmış; öğrencilerin öğrendiklerini hatırd tutma konusunda birlikte öğrenme tekniğinin geleneksel bütün sınıf öğretimine göre daha etkili olduğu görülmüş; işbirlikli öğrenme tekniğinin uygulandığı sınıfla, geleneksel bütün sınıf öğretiminin uygulandığı sınıfta yönetim açısından işbirlikli öğrenmenin uygulandığı sınıf lehinde farklar olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, Etkili Sınıf Yönetimi İçin Öğretmenin Yapması Gerekenleri de şu şekilde sıralamıştır:

a. Sınıfta ders işlerken, etkinliklerden kopan ya da kopma durumunda olan öğrencileri kontrol etmesi gerekmektedir. Kopan öğrenciler istenmeyen davranışlar için bir hareket başlatabilir.

b. Etkinliklerden kopan öğrencilerin tekrar ilgilerinin derse yöneltilmesi sağlanmalıdır.

c. Öğrencilerin çalışmalarının bitirilip bitirilmediğinin kontrol edilmesi dersin hızını ve bir etkinlikten diğerine geçişte akışı sağlar. Eğer, öğrencilerin bir kısmı çalışmalarını bitirmeden başka etkinliğe geçilirse öğrencinin dikkati azalacağından katılımı da azalacaktır. Bu durum öğrenci başarısını ve sınıfın düzenini olumsuz yönde etkiler. Bu yüzden öğretmenin çalışmaları sürekli kontrol altında tutmalıdır.

d. Öğretmen küçük hataları ve kural bozulmalarına müdahale ederse öğrenci dikkati kayacaktır, bu durumda öğrencilere yönlendirmek için öğretmen daha fazla çaba sarfedecektir. Bu yüzden bazı küçük hataların görmezden gelinmesi gerekmektedir.

e. Etkili yönetim için öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmelidir.

Yıldız'ın (1998) İşbirlikli Öğrenme Ve Geleneksel Öğretimin Okul Öncesi Çocuklarının Temel Matematik Başarıları Üzerindeki Etkileri Ve Mevcut Uygulamalarla İlgili Öğretmen Görüşleri Üzerine Araştırması'nda; işbirlikli yöntemin uygulandığı grupta sayı kavramı, rakamlarla çalışma, rakamları yazma, sıralama, nicelik, toplama ve çıkarma işlemleri boyutunda daha başarılı olduğu; etkinliklerde çocukların heyecanlı ve istekli oldukları sonucuna varılmış. Ayrıca, araştırmada; İşbirliğini Engelleyen Durumlar şu şekilde sıralanmıştır:

a. Hazıra konma ilkesi: Bazı üyelerin grup çalışmalarına hiçbir katkı getirmeden başkalarının başarısına ortak olması

b. Sömürülme etkisi: Hazıra konma ilkesine bağlı olarak ortaya çıkan bir durumdur. Gruptaki bazı üyelerin hazıra konacağını fark eden üyelerin bunu önlemek için çabalarını azaltmalarıdır.

c. Zengininin daha da zenginleşmesi: durumu daha iyi olan öğrencinin liderlik gibi rolleri alarak yapılan işten daha fazla yarar sağladığı durumlarda ortaya çıkar. İyi bilen daha iyi öğrenirken, kötü bilenin de daha da kötüye gitmesidir.

d. Sorumluluğun karışması: daha başarılı öğrencilerin daha başarısız olan öğrencilerin önerilerine ve açıklamalarına değer vermemesi ve onları görmezlikten gelmesi durumudur.

Özden'nin (1996), Tam Öğrenmeye Dayalı İşbirlikli Öğrenme Modelinin Etkinliliği Üzerine Araştırması; bilişsel giriş davranışları her dersin ve ünitenin başında tamamlanmasını ve kullanıma hazır hale getirilmesini; ünitelerin analiz edilmesini; ünitelerle ilgili izleme testlerinin hazırlanmasını ve bu testlerden yararlanılarak öğrencilere öğrenme eksiklerinin bildirilmesini ve bu eksikleri giderme yolları ile ilgili yardımın sağlanmasını; işbirlikli yöntemin tam öğrenme yöntemi ile birlikte uygulanmasını önermektedir.

Akansel'in (1999), Liderlik Nitelikleri Düzeyine Bağlı Olarak İşbirliğine Dayalı Öğretim Yönteminin Etkisinde Gözlenen Değişmeye İlişkin Çalışması; işbirlikli öğrenme tekniği olan Takım-Oyun-Turnuva tekniğinin, liderlik düzeyleri yüksek ve düşük olan öğrencilerin bilgi, kavrama, uygulama ve toplam erişileri üzerindeki etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Kara Harp Okulu dördüncü sınıf Harbiye'lilerden oluşturulan iki grup (440 öğrenci) üzerinde yürütülmüştür. Akansel (1999), liderlerin; grupların, örgütlerin ve toplumların hedeflerine ulaşmalarında kritik rol oynadıklarını görmek mümkündür, demektedir. Liderliğin; herhangi bir pozisyonda kazanılan nitelik; kişinin özelliği; kişinin davranışı olmak üzere üç ana anlamı bulunmaktadır: Lider Kavramının; Komutan-Lider, Yönetici-Lider, Başkan-Lider, Şef-Lider, Popüler-Lider gibi eş anlamlı kavramları bulunmaktadır. Ayrıca; Liderin Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Faktörler de şöyle sıralanmıştır:

- a. Sosyal yapının bulunması gerekir,
- b. Yönetim tarafından resmi olarak atanır.
- c. Resmi değil de gayri resmi olarak grubun arzusuyla ortaya çıkar,
- d. Toplum ve sosyal düzenlerde, şartlar uygun olduğunda hemen ortaya çıkarlar ve tüm engelleyici faktörleri aşarak amaçlarına ulaşırlar.
- e. Grup içindeki problemler ve bu problemlerin çözümü, liderin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.
- f. Grup üyelerinin aralarındaki iyi ilişkiler de liderlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

g. Bazı özel durumlarda, aileden gelen niteliklere bağlı olarak liderler ortaya çıkmaktadır.

Kasap'ın (1996), İşbirlikli Öğrenme, Fen Başarısı, Hatırda Tutma, Öğrenci Yüklemleri Ve İşbirlikli Öğrenme Gruplarındaki Etkileşimi Konu Alan Araştırması sonunda, işbirlikli öğrenme ile öğrenilenler, diğer geleneksel yöntemle öğrenilenlere göre daha kalıcı olduğu ortaya çıkmıştır.

Derviş (1993), Grup Çalışmalarının Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Öğretmen Öğrenci Görüşlerini İçeren Araştırması'nda; öğretmenin sınıf içi etkileşimi en üst düzeye çıkartabilmesi öğretilen konuya en uygun yöntemin seçilmesiyle mümkündür, der. Grup çalışması yöntemini ortaöğretim düzeyinde öğrencilerin başarısı üzerine etkilerini değerlendirmiş ve öğretmenlerin yöntem seçimindeki tercihleri alanlarına göre farklılık göstermekte olduğu ile; grup çalışmasının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği görüşü ile; öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci etkileşiminin başarıyı olumlu yönde etkilediği ile sonuçlanmıştır.

Gömlüksiz'in (1993); Kubaşık Öğrenme Yöntemi İle Geleneksel Yöntemin Demokratik Tutumlar Ve Erişiyeye Etkisi Adlı Araştırması'na göre; kubaşık öğrenme yöntemi, öğrencilerin ortak bir amaç doğrultusunda birliktir küçük karma gruplarda çalıştıkları, grup başarısının değişik yollarla ödüllendirildiği uygun teknik, araç-gereç ve kaynakları içeren bir öğretme yöntemidir. Araştırmasında; eğitimin her düzeyinde, okul yöneticileri öğretmenlere yönelik seminerler, hizmet içi eğitim etkinlikleri düzenlenmesi gerektiğini, Kubaşık öğrenme tekniklerinin tanıtımına ve uygulama aşamaların ilişkin broşürler basılmalı ve okullara dağıtılmasını; Eğitim fakültelerinde, yöntem ve teknikleri ayrıntılı olarak ve uygulamalı işlenmesi gerektiğini; Kubaşık öğrenme çalışmalarından yararlanarak grup teknikleri geliştirilmesi gerektiğini önermektedir.

Sünbül'ün (1995); Ortaokul II. Sınıf Milli Tarih Dersinde İşbirlikli Öğretim Yönteminin Uygulanması Sırasında Grupla Değerlendirme, Bireysel Değerlendirme Ve Hiç Bir Değerlendirmenin Yapılmadığı Gruplardaki Öğrenci Erişileri Ve Ders Karşı Tutumları Üzerine Araştırması şu sonuçlara ulaşmıştır:

a. Grupla yapılan değerlendirme bireysel olarak yapılan değerlendirmeden daha etkili bulunmuştur.

b. Grupla değerlendirmenin yapıldığı gruptaki öğrencilerin başarısı değerlendirme yapılmayan gruptaki öğrencilerin başarısından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

c. Bireysel değerlendirmenin yapıldığı gruptaki öğrenci başarısı ile değerlendirme yapılmayan gruptaki öğrencilerin başarıları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

d. Milli Tarih Dersinde işbirliğine dayalı olarak oluşturulmuş bireysel değerlendirme, grupla değerlendirme ve hiçbir değerlendirmenin yapılmadığı gruplardaki öğrenci tutumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Yaman'ın (1999), Birleştirilmiş Kubaşık Okuma Ve Yazma Tekniğinin Temel Eğitim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersinde Okuduğunu Ve Dinlediğini Anlamaya Yönelik Akademik Başarıları İle Türkçe Dersine İlişkin Tutumları Üzerindeki Etkisine Dair Araştırması'nda "Birleştirilmiş, Kubaşık Okuma ve Kompozisyon (BKOK) tekniğinin uygulanmasına hazırlık yapılmıştır. Ayrıca araştırmanın sonunda şu önerilere yer vermiştir:

1. Öğrencilere bu tekniği uygulamaya geçmeden önce, küçük grup becerileri ve kişiler arası beceriler (toplumsal beceriler) yeterli düzeyde kazandırılmadan uygulamaya geçilmemelidir. Bir kümeye bu becerileri kazanamayan öğrencileri yerleştirmek, işbirliği içinde çalışmalarını söylemek, onların işbirliği içinde çalışmalarını garanti etmez. Eğer gerektiği gibi grup üyeleri birbirlerini tanımıyorlarsa, iletişim kuramıyor, birlikte çalışmanın gerektirdiği sorumlulukları yerine getiremiyorlarsa, grup amaçları doğrultusunda birlikte çalışmalarının güç olacağı söylenebilir. Özellikle bu çağlarda öğrenciler birbirleriyle çalışmayı reddederler. Bu yüzden öğrencilerin, önceden kubaşık öğrenmeyle ilgili yaşantıları yeterince kazanmaları gerekmektedir.

2. Anne ve babanın öğrenim düzeyinin düşük, evdeki çalışma koşullarının yetersiz olması, evde farklı bir dilin konuşulması gibi nedenlerden dolayı öğrenciler akademik yönden destek görmemektedir. Öğretmen bu yüzden materyalleri sınıf içerisinde sağlamalı, çalışma ortamlarının olmaması, gereken yardımı göremeyeceklerini göz önünde bulundurarak ek çalışmalar yapmalıdır.

3. Öğretmen düşük seviyedeki öğrencilerin diğer öğrencilerin düzeylerine getirmek için ek çalışmalar yapmalıdır.

4. Kubaşık kümelerde kümeyi tek başına başarıya götürmeye çalışan başarılı öğrenciler, yardımcı öğretmenler olarak diğer kümelerdeki öğrencilere yardımcı olabilir.

5. Bu çalışmada sadece "Okuduğunu Anlama" ve "Dinlediğini Anlama" çalışması üzerinde durulmuş, Türkçe öğretiminde dinleme, okuma, anlama, dilbilgisi-ımla, kompozisyon alanlarında da bu teknik kullanılmalı ve bu çalışmalar bir araya getirilerek yorumlanmalıdır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde “araştırmanın örnekleme”, “verilerin toplanması”, “verilerin çözümü ve yorumlanması” ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmanın yöntemi, bir "Nitel Araştırma Yöntemi"dir. Yıldırım ve Şimşek'e (2000) göre; nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Bu araştırmada, veri toplama tekniklerinden görüşme tekniği kullanılmıştır.

Görüşme Yöntemi

"Görüşme, sözlü iletişim yoluyla veri toplama (soruşturma) tekniğidir" (Karasar, 1998, s. 165). Görüşme, insanların perspektiflerini, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan güçlü bir yöntemdir. Yaygın olarak kullanılan iletişim süreci olan konuşma ile veri toplamaya çalışılır. İlk bakışta görüşme, kolay bir veri toplama yöntemi gibi görünse ve sadece konuşma ve dinleme gibi herkes tarafından kullanılan temel becerileri gerektirdiği düşünülürse de, "görüşme beceri, duyarlılık, yoğunlaşma, bireyler arası anlayış, öngörü, zihinsel uyanıklık ve disiplin gibi pek çok boyutu kapsaması açısından, hem sanat hem de bilimdir". Bu yönüyle görüşme bireylerin zaman zaman birbirini duymadığı, mesajların yanlış alındığı ve çok az derinliğin bulunduğu sıradan bir konuşmadan çok farklıdır. Nitelikli bir görüşmede, günlük etkileşim ve iletişim sürecinde oluşan hatalar (dinleme eksikliği, önyargılar gibi) yapılmaz (Yıldırım ve Şimşek, 2000).

Yıldırım ve Şimşek (2000), Patton'ın üç tür görüşme yaklaşımından söz eder: Sohbet tarzı görüşme, görüşme formu yaklaşımı ve standart açık uçlu görüşme tarzı. Sohbet tarzı görüşmeler, uzun süreli araştırmalarda kullanılır ve araştırma süresince

aynı katılımcı ile birkaç kez sohbet şeklinde görüşmeler yapılmaktadır. Görüşme formu hazırlayarak yapılan görüşmelerde, alan hakkında daha ayrıntılı bilgi almaya kolaylık sağlar. Sohbet tarzında yapılır. Standart uçlu görüşmelerde ise, zaman ve sorular daha sınırlıdır. Bu araştırmada, bir görüşme formu geliştirilmiş ve görüşülen öğretmenlerin bunlara cevap vermesi istenmiştir. En büyük avantajı ise aynı soruya farklı cevaplar alınabilmektedir. Görüşme yöntemi ile, deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar ve zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyenler ortaya konur. Bu araştırmada, katılımcıların, Türkçe öğretimi etkinlikleri sırasında işbirliğine dayalı öğrenme metodunun kullanımına dair düşünceleri, tutumları ve deneyimleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Glesne ve Peshkin'e (1992) göre; iyi bir görüşmeci nitelikleri şöyle sıralanmıştır:

1. Görüşmeye Hazırlanma: Günlük plan yapılır, kimlerle görüşüleceği tespit edilir, görüşme formu ve eğer düşünülüyorsa bir kayıt cihazı hazırlanır. Araştırmada, öncelikle okullar tespit edilmiş daha sonra okullara gidilerek görüşmeye istekli 4.ve 5. sınıf öğretmenleri belirlenmiş ve öğretmenlerden randevu alınmıştır. Bir görüşme formu hazırlanarak öğretmenlere araştırma ve sorulardan oluşan görüşme formu hakkında bilgi verilmiştir.

2. Karşılıklı uyum ve güveni sağlama: Duymaktan hoşlanıldığını göstermek, sözlü yada sözlü olmayan davranışlarla ödüllendirmek karşınızdaki kişiyle ilgilendiğinizi belirtir, her konuşan dinlendiğinden memnun olur ve bu görüşülen kişinin davranışına yansır ve uyum ve güven kurulur böylece görüşme kolaylaşır. Görüşme esnasında, öğretmene verdiği bilgilerin araştırma için önemli olduğu hissettirilmiş ve samimi bir ortam sağlanmıştır.

3. Öğrenen olmak: Araştırmacının kendisini bir öğrenci karşısındakini de bir öğretmen yerine koyarsa bu karşındakinin memnuniyetini sağlayacaktır.

4. Analitik: Araştırma konuşması diğer konuşmalardan farklıdır. Görüşme size bilgi aktaran iyi bir veridir. Verilerin analiz edilerek düşünülmesi ve sonuçlar çıkarılması gerekmektedir. Veriler tümevarım yöntemi kullanılarak yorumlanmıştır.

5. Zıtlaşarak Cepheleşme (Baskın ama Uysal olma): Araştırmacı, kendi araştırma amacının belirtildiği baskın bir rolü sürdürür. Araştırmacı anlaşmaya

varmak için kararlarına ya da fırsatlarına bağlı olarak düzeltilebilen ve düzeltilemeyen güç dengesizliğini sürdürebilir. Araştırmacının cevap verenlerin ihtiyaçlarının farkında olması, araştırmacının yeterli ve hükmetmeyen bir şekilde anlayışlı, kesin, destekleyici ve mümkünse cevap verenin kişisel ihtiyaçlarına yardımcı olmasını görüşme sırasındaki ilişkileri içinde tasvir edilir. Hiyerarşik ilişkiler karşılıklı samimiyet ve korumadan yoksun değildir.

6. Tepkisiz ve idaresiz: Araştırmacı karşındakinin ne demek istediğini ve ne hissettiği anlar ve bunu doğru olarak karşısındakine anlatır.

7. Sabırla gerçekleştirmek: Uzun görüşmelerde daha iyi bir araştırmaya ulaşılabilir. kısa ve az görüşme, araştırmacının tecrübesizliğine, araştırmacının yetersizliğine işarettir. Sessizlik düşünme için çok zaman ayırır. Görüşme esnasında sorulara cevap verebilmeleri için katılımcılara yeterli süre verilmiş, acele edilmemiştir.

Yıldırım ve Şimşek'in (2000) tespitlerine göre: Görüşme yönteminin; esneklik, yanıt oranı, sözel olmayan davranış, ortam üzerindeki kontrol, soruların sırası, anlık tepki, veri kaynağının teyit edilmesi, tamlık, derinlemesine bilgi gibi olumlu yönleri olduğu gibi; maliyet, zaman, olası yanlışlık, kayıtlı veya yazılı bilgileri kullanamama, zaman ayırma güçlüğü, gizliliğin ortadan kalkması, soru standardının olmayışı, bireylere ulaşma güçlüğü gibi olumsuz özellikleri de bulunmaktadır.

Katılımcılar (Örneklem)

Araştırmanın katılımcıları, Konya il merkezi ve ilçelerinden seçilen ilköğretim okullarından; Ali İhsan Dayıoğlu İlköğretim Okulu, Çumralıoğlu İlköğretim Okulu, Orgeneral Turhal İlköğretim Okulu, Akçeşme İlköğretim Okulu, On Dokuz Mayıs İlköğretim Okulu, Akif Paşa İlköğretim Okulu, Mahmut Şevket Paşa İlköğretim Okulu, Sarayönü Merkez İlköğretim Okulu, Kuvayi Milliye İlköğretim Okulu, Çomaklı Talip Kahraman İlköğretim Okulu'nda görev yapan yirmi altı 4-5. sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ile ilgili özellikler Tablo 4'te yer almaktadır. Tablo 5'te ise Örnekleme Alınan Öğretmenlerin Mezun oldukları okulların tablosu yer almıştır.

Tablo 4 Örnekleme alınana öğretmenlerin görev yaptıkları okullar, cinsiyetleri, kodları, hizmet yılları, okuttukları sınıflar ve mezun oldukları okullar kodları

Görüşme Yapılan öğretmenlerin görev yaptıkları Okullar	Cinsiyeti	Hizmet Yılı	Okuttuğu Sınıf	Mezun Olduğu Okul Kodları (Bakınız Tablo 5)
19 Mayıs İlköğretim Okulu	K	25	5	1
	E	15	4	1
	K	26	4	2
	K	29	5	1
	E	27	4	2
	E	25	5	1
	K	27	4	1
	K	24	4	2
Mahmut Şevket Paşa İlköğretim Okulu	K	19	4	3
	K	4	5	2
	K	16	5	2
	E	31	5	1
	K	8	5	4
Akçeşme İlköğretim Okulu	K	8	4	5
	K	5	4	6
Ali İhsan Dayıoğlu İlköğretim Okulu	K	21	5	2
	E	22	4	2
	K	22	4	2
Akif Paşa İlköğreti Okulu	E	22	5	2
	E	25	5	1
Çumralıoğlu İlköğretim Okulu	K	14	5	2
	K	5	4	3
Orgeneral Tural İlköğretim Okulu	K	5	5	4
Çomaklı Talip Kahraman İlköğretim Okulu	E	2	5	7
Kuvayi Milliye İlköğretim Okulu	K	1	5	7
Sarayönü Merkez İlköğretim Okulu	K	1	5	7

Tablo 5 Örnekleme alınan öğretmenlerin mezun oldukları okullar, kodları ve öğretmen sayıları

Mezun Olunan Okul	Kodu	Mezun Oldukları Okullara Göre Öğretmen Sayıları
Anadolu Üniversitesi A.Ö.F. Önlisans	1	7
Eğitim Enstitüleri	2	10
Ziraat Fakültesi	3	2
Fen Edebiyat Fakültesi	4	2
Mesleki Eğitim Fakültesi	5	1
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	6	1
Eğitim Fakülteleri	7	3

Örnekleme yirmi altı öğretmen alınmış; bu öğretmenlerden, onsekiz tanesi bayan, sekiz tanesi de beydir. Öğretmenlerden, iki tanesi Ziraat Fakültesi mezunu, iki tanesi Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, bir öğretmen Mesleki Eğitim Fakültesi mezunu, bir öğretmen İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi mezunu; diğer yirmi öğretmen ise Eğitim Fakültesi mezunlarıdır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada İlköğretim 4-5. sınıf Öğretmenlerin Türkçe öğretiminde uyguladıkları İşbirliğine dayalı öğrenme metoduna dair tavırlarını belirleyecek soruları içeren bir mülakat formu hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu ve görüşme soruları Tablo 6'da verilmiştir:

Tablo 6 Görüşme Formu ve Görüşme Soruları

GÖRÜŞME FORMU**Araştırma Sorusu:**

**İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun
Türkçe Öğretimindeki Kullanımı Nasıldır?**

Okul :.....

Tarih ve Saat (Başladığı ve Bittiği Saat) :.....

Öğretmenin Adı-Soyadı :.....

Mezun Olduğunuz Okul :.....

Kaç Yıldır Öğretmen Olarak Görev Yapmaktasınız?
:.....

Kaçıncı Sınıfları Okutuyorsunuz? :.....

Görüşmenin Yapıldığı Ortam :.....

Açıklama :

Görüşme esnasında size yönelttiğim sorulara vereceğiniz cevaplar ile İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Türkçe Öğretimindeki kullanımına yönelik bilgiler elde edilecektir. Bu konudaki düşüncelerinizi, uygulamalarınızı ve önerilerinizi bekliyorum. Şimdiden teşekkür ederim.

Bu görüşme süresince söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacının dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken görüşme yaptığım bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım.

Görüşme ile ilgili bir sorunuz var mı? Görüşmeye geçiyorum.

Arş.Gör. Kâmile ÖZER

GÖRÜŞME SORULARI

1. Türkçe Öğretiminde genelde hangi öğretim metotlarını kullanmaktasınız?

- Bu metotları tercih etmenizın sebepleri nelerdir?
- Türkçe Öğretiminde konular işlenirken kullanacağınız metodu nasıl belirlersiniz?

2. Türkçe Öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme metodunu kullanıyor musunuz?

- Cevabınız eğer hayır ise: Geçmişte işbirliğine dayalı öğrenme metodunu hiç kullandınız mı?
- Cevabınız eğer evet ise: Türkçe Öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme metodunu kullanma sebepleriniz nelerdir?

3. Türkçe Öğretiminde ne kadar sıklıkla işbirliğine dayalı öğrenme metodunu kullanırsınız?

- Gün/hafta/ay/yıl

4. Sınıfınızda Türkçe Öğretiminde ne tür konularda işbirlikçi öğrenmeyi kullanırsınız?

- İşbirliğini dayalı öğrenme metodunu kullanımında ne hoşunuza gidiyor?

5. Türkçe Öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme metodu kullanmaya nasıl başladınız?

- İşbirliğine dayalı öğrenme metodu hakkındaki bildiklerinizi nasıl öğrendiniz? Ne öğrendiniz?

- Özel bir model öğrendiniz mi? Özel modeli kullanabiliyor musunuz?

- Bu model nasıl çalışıyor?

- Öğrenciler ne ile ödüllendiriliyorlar?

- Öğrenciler model değişimi hakkında tekliflerde bulunuyorlar mı? Eğer teklifler geliyorsa siz bu teklifleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

6. Grupları nasıl oluşturursunuz?

- Özellikle (heterojen/kişisel seçimli/rasgele) hangisini tercih edersiniz?

7. Sınıfınızda işbirliğine dayalı öğrenme metodunun genel kullanımı nasıldır?(Grup veya ferdi ürünleri mi içerir?)

8. En son kullandığınız işbirliğine dayalı öğrenme aktivitelerinden örnek verebilir misiniz?

9. İşbirliğine dayalı öğrenme aktiviteleri öğrenci seviyesinin yükselmesinde katkıda bulunuyor mu?

- Nasıl katkıda bulunuyor?

- Bu durumu örneklendirebilir misiniz?

- Birbirlerini öğrenmeleri veya ürünleri için ferdi sorumluluk mudurlar?

10. Öğrencilerin İşbirliğine dayalı öğrenme metoduna yaklaşımı nasıldır?

- İşbirlikçi öğrenme çalışması bazı öğrenciler için diğerlerinden daha iyi midir?

- Öğrenciler işbirlikçi öğrenmeden nasıl hoşlandılar?

11. Türkçe Öğretiminde hizmetlerin, çalışmaların hangi çeşidi işbirlikçi öğrenme gruplarınızı tayin eder?

- Gruplara dikkat ettiğinizde, grupların yüzde ellisi işbirlikçi davranış sergiliyorlar mı?

12. İşbirlikçi öğrenme ile birlikte hiç problemleriniz oldu mu?

- İşbirlikçi Öğrenmenin sınırlılıkları nelerdir?
- Bu konuda kendinizi yeterli görüyor musunuz?
- İşbirlikçi Öğrenme Metodunu kullanabilecek uzmanlık becerileri nelerdir?
- Hedefleriniz başarıya ulaşıyor mu?
- Çözümlerinizi, izahlarınızı?
- Dikkat edilmesi gereken hususlar?

13. İlgilenen öğretmenlere, işbirlikçi öğrenme ile ilgili önerileriniz nelerdir?

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Yıldırım ve Şimşek'e (2000) göre, nitel araştırmalarda, araştırmacı, araştırma ile toplanan verilerin özelliklerinden yola çıkarak ve varolan veri analiz yöntemlerini gözden geçirerek, kendi araştırması için bir veri analiz planı geliştirmelidir. Nitel araştırmalarda veri analiz yöntemleri standart hale getirilemez. Standartlaştırılacak olursa, araştırmacı sınırlandırılır ve araştırma verilerine uygun, zengin ve derinlemesine sonuçlar elde edilemez. Veri analizinde üç yol önerilmektedir:

1. Toplanan verinin orijinal formuna mümkün olduğu kadar sadık kalarak ve gerektiğinde araştırmaya katılan bireylerin söylediklerinden doğrudan alıntı yaparak betimsel bir yaklaşımla verileri sunmaktır.

2. Birinci yola sadık kalarak, bazı nedensel ve açıklayıcı sonuçlara ulaşmak amacıyla "sistemik analiz" yapmaktır. Veriler, ilişkilendirilerek betimsel şekilde sunulur. Bu analizde araştırmacı, okuyucuya yardımcı olabilecek bir takım ek analizler yapmaktadır.

3. Araştırmacı, birinci veya ikinci yaklaşımı temel alarak, veri analizi sürecine kendi yorumlarını dahil eder. Bu analizde, veri toplamanın yanında, araştırmacının kendi yorumları etkin bir rol izlemektedir.

Bu araştırmada, araştırma verisi toplamak için İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenleriyle, Türkçe Öğretiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme metodunun uygulanmasına ilişkin yüzyüze görüşmeler yapılmıştır. Bu amaçla, bir görüşme formu hazırlanmıştır. Verilen cevaplar (veriler) alt problemler ile ilişkilendirilerek yorumlar yapılmış ve tüm çalışmalar araştırma raporu haline getirilmiştir. Yorumlamalar yapılırken, görüşmecilerin fikirlerinin de yer alması için direkt alıntılar yoluyla öğretmen görüşlerine de yer verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın örneklemini oluşturan ilköğretim 4-5. sınıfları okutan 26 sınıf öğretmeni ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmiş aynı zamanda araştırmanın alt problemleri ile ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Görüşme Verilerine Ait Bulgular ve Yorumlar

1. İlköğretim 4.-5. Sınıflarda Türkçe Öğretiminde Kullanılan Öğretim Metod ve Teknikleri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Öğretmenlerin verdikleri cevaplar ile Türkçe öğretiminde hangi metodların kullanıldığı Tablo 6'da gösterilmiştir. Bu tabloya göre; Öğretmenlerin metotları kullanma sıklıkları ve öncelikleri ile kullanan öğretmen sayıları ve yüzdeleri şu şekildedir:

a. Soru-Cevap Metodu	: 26 öğretmen kullanmaktadır. (%100)
b. Düz Anlatım Metodu	: 25 öğretmen kullanmaktadır. (%96)
c. Dramatizasyon Metodu	: 13 öğretmen kullanmaktadır. (%50)
d. Tartışma Metodu	: 10 öğretmen kullanmaktadır. (%39)
e. Grupla Çalışma Metodu	: 8 öğretmen kullanmaktadır. (%31)
f. Örnek Olay Metodu	: 7 öğretmen kullanmaktadır. (%28)
g. Gösteri Metodu	: 7 öğretmen kullanmaktadır. (%28)
h. Tümevarım-Tümdengelim Metodu	: 3 öğretmen kullanmaktadır. (%11)
i. Mikro Öğretim Metodu	: 1 öğretmen kullanmaktadır. (%3)

Tablo 7: Öğretmenlerin Türkçe Öğretiminde Metotları Kullanma Sıklıkları ve Öncelikleri ile Kullanan Öğretmenlerin Sayıları ve Yüzdeleri

Öğretmenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	%
Soru-Cevap Yöntemi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	100
Düz Anlatım Yöntemi	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	96
Dramatizasyon Yöntemi	x	x		x	x	x	x			x	x	x	x	x	x		x				x				x		50
Tartışma Yöntemi	x		x				x			x	x	x	x		x	x		x			x						39
Grupla Çalışma Yöntemi			x					x					x	x	x				x	x				x	x	x	31
Örnek Olay İncelemesi Yöntemi			x		x				x		x	x						x					x				28
Gösteri Yöntemi	x			x			x			x				x					x	x							28
Tümevarım-Tümdengelim Yöntemi					x						x					x											11
Mikroöğretim Yöntemi																										x	3

Öğretmenlerin verdikleri cevaplar ile Tablo 6'da isimleri geçen öğretme metotlarını tercih etme sebepleri şunlardır: Konuya ve kazandırılacak davranışa uygun olmasıdır. Bir öğretmen şu şekilde ifade etmiştir: "Öğrenme bu yollarla daha etkili olduğu için kullanıyorum". Bir başka cevap ise: "Seviyeye uygun olması, öğrenme kolaylığı sağlaması, öğrencinin derse daha aktif katılımının sağlanması amacıyla"dır. Bir başka öğretmen ise öğrencinin aktif olmasını göz önünde tutmasının yanısıra "öğretmen-öğrenci ilişkisini pekiştirdiği için kullanıyorum" demiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu Türkçe Öğretiminde konuları işlerken metodları konunun içeriğine uygun olarak, öğrenci ilgilerine ve dikkatlerine göre ve konunun hedeflerine göre tespit ettiklerini söylemişlerdir. Bir öğretmenin de ifade ettiği gibi, "Metot seçerken, konunun içeriğine uygun olmasına dikkat ederim".

2. Türkçe Öğretiminde Uygulanan İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Yeri ve Önemi ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Öğretmenlerin büyük çoğunluğu İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodu etkinliklerini klasik küme çalışması ile karıştırmış ve Türkçe öğretimini konularında kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunu kullanmayan öğretmenlerin sayısı 18; kullanan öğretmenlerin sayısı ise 8'dir. Kullanmayan öğretmenler sebep olarak Türkçe Programının bu yöntemi kullanmaya uygun olmadığını göstermişlerdir. Bir öğretmen şöyle demiştir: "Hiç kullanmadım ancak miğfer derslerde kullanıyorum. Türkçe dersinde kullanmamamın sebebi müfredatın uygun olmaması".

Ayrıca, bir öğretmen, işbirlikçi etkinliklerin öğrenci başarısını arttırmadığı gibi öğrencilerin tekelinde kaldığı ve öğrencilerin bir gayret gösteremediklerini savunmuştur.

Diğer bir öğretmen ise bu yöntemi daha önce denediğini, fakat uygulamada beklediği başarıyı sağlamadığını ifade etmiştir: "Bu metodu kullanmadım. Çünkü daha önce geçmişte denedim ama amacına ulaşmadı. Sorumluluk paylaşımı olmadı.

Çalışkan ve başarılı öğrenci daha çok aktif, diğerleri aynı kaldı. Diğer öğrenciler hep onlardan bekledi." Öğretmenin bu cevabı işbirliğine dayalı öğrenme üzerine yapılan araştırmalardan Yıldız'ın (1998); belirttiği işbirliğini engelleyen durumlar ile ilişkilendirilebilir: Hazıra Konma, Zengin'in Daha da Zenginleşmesi, Sorumluluğun Karışması gibi.

İşbirlikçi yöntemi Türkçe Öğretiminde kullanan öğretmenler ise sebep olarak şunları söylemişlerdir:

"Küme çalışması olarak yapıyorum. Verimli de oluyor. Karşılıklı diyalog kurmaya ve araştırmaya faydalı olduğundan kullanıyorum.";

"Araştırma ve karşılıklı diyalog kurmaya faydalı olduğu için"; "Evet, çünkü dramatiyasyon ve bazı şiirlerde bu gerekiyor. Öğrenciler bundan çok hoşlanıyor, ders zevkle işleniyor.";

"Öğrenciler kazandıkları davranışları okul sonrasında kullanmaları gerekir. İşbirliğine dayalı öğrenme metodunda bütün öğrenciler işbirliği içinde öğrenir.";

"Evet, yardımlaşma ve paylaşma duygusunu arttırdığı için";

"Grup içinde sorumluluk alma, kaynakları bir merkeze toplama, yüksek kalitede öğrenmeye yardımcı olduğu için.";

"Türkçe öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme metodu adı altında olmasa da küme çalışması metodu olarak kullanıyorum. Kullanma sebebi ise işbirliği, birbirinden faydalanma ve sorumluluk alma açısından faydasına inandığım için";

"Sebebi: Merkezi anlatım her zaman yetersiz olmaya mahkumdur. Birey bir olayın, konunun içine kadar girerse, öğretilen de o kadar kalıcı olur."

Sonuç olarak; öğretmenler İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Faydalarını bildikleri ve faydalarına inandıkları için Türkçe Öğretiminde kullanmaktadırlar. İşbirliğine dayalı öğrenme metodunu kullanan öğretmenlere göre, bu metod öğrencilerin:

1. Konuya ilgilerini arttırmakta,
2. Araştırma becerilerini geliştirmekte,
3. Okuma-Anlatma-İmla ve Yazı becerilerini geliştirmekte,
4. Sosyal becerilerini geliştirmektedir.

3. Türkçe Öğretiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Uygulanması ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Öğretmenler; Türkçe Dersi etkinlikleri sırasında, parçaları işlerken; dilbilgisi çalışmalarında; Yazılı ve sözlü anlatımda; Yazı çalışmalarında işbirliğine dayalı öğrenme metodunu kullandıklarından bahsetmişlerdir. "Okuma Parçalarının işlenişinde kullanım" şeklinde cevap veren öğretmenlerin sayısı; üçtür.

Bir öğretmen; kelimelerin kavratılmasında işbirlikçi etkinliği şu şekilde kullanmaktadır: Öğrenci gruplarından okuma parçasında geçen anlamı bilinmeyen kelimeleri kendilerinin bulmalarını istemiş ve örnek olarak bir cümle içinde kullanmalarından sonra en iyi örneğin tüm sınıfça defterlerine yazdırıldığı böylece işbirlikçi etkinliği Türkçe Öğretimi sırasında uyguladığını belirtmiştir. Cevaplardan da anlaşıldığı gibi, işbirliğine dayalı öğrenme metodu Türkçe Öğretiminin dört temel etkinliğinde (Anlama, anlatma, dilbilgisi ve yazı) rahatlıkla kullanılabilir.

4. Öğretmenlerin, Türkçe Öğretiminde Uyguladıkları İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metoduna Yaklaşımları ve Kullanmalarına İten Sebepler ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Öğretmenlerin; işbirliğine dayalı öğrenme metodunu kullanmaktan hoşlandıkları ortaya çıkmıştır. Hoşlanmalarına sebep olarak da şunlardan bahsedilmiştir: Öğrencilerin grup halinde çalışıp, birlikte birşeyler öğrenmelerini; öğrencilerin birbirlerini uyardıklarını; grup içinde hoşgörüyü, anlayışı ve sevgi ile saygıyı arttırdığını; yardımlaşma duygusunu kazandırdığı; sorumluluk ve ödevlerinin farkına varılmasına yardımcı olduğunu; doğruyu bulmak için yapılan tartışmaları, çalışırken sessiz konuşmayı öğrenmelerine işbirliğine dayalı öğrenme metodu yardımcı olmaktadır. Öğretmenler işbirlikçi etkinlikleri bu sebeplerden dolayı kullanma taraftarıdır. Bu konuda öğretmenler şunları söylemişlerdir:

"Beraber öğrenme ve üyeler arası yardımlaşmadan dolayı kullanıyorum";

"Sorumluluk almaları, verilen ödevlere çalışmaları, bazı parçaların canlandırılmasında soru ve test çözümlerinde kullanıyorum";

"Kümelerin, doğruyu bulmaya çalışırken kendi aralarında yaptıkları tatlı tartışmalardan dolayı seviyorum".

5. İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Faydaları ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Öğretmenleri verdikleri cevapları kategorileştirirsek İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun yararlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Öğrenci başarısını arttırmaktadır,
2. Öğrencilerin grup başarısında kendilerinin de sorumluluklarının farkında oldukları için görevlerini en iyi şekilde yerine getirmeye çalışmaktadırlar bu da öğrencilerde sorumluluk ve görev bilincinin kazanılmasında yardımcı olmaktadır,
3. Sosyal ilişkiler daha kolay sağlanmaktadır,
4. Çekingen çocukların daha aktif ve kendilerini ifade ederken rahat olmaktadır,
5. Öğrencilerin kişiliklerinin gelişmesinde, çocukların özgüvenlerinin sağlanmasında yardımcı olmaktadır.

Ayrıca; öğretmenler, öğrencilerin birbirlerine güven duyduklarını; verilen ödüllerin öğrencileri güdülediğini, bunun için de en çok manevi ödüllerin kullanıldığını söylemişlerdir.

Öğretmenlerin bu konuda verdikleri cevaplar şu şekildedir:

"Öğrenci seviyesinin yükselmesinde katkıda bulunuyor. Kendilerini güzel bir dille ifade edebiliyorlar. Arkadaşlarının bilgi ve becerilerinden yararlanabiliyorlar."

"Her öğrenci aktivitelere isteyerek ve severek katılıyor. Öğrenci metinde geçen konuları iyi öğreniyor, unutmuyor. Rol aldığı içinde hiç aklından çıkarmıyor."

"Öğrencileri araştırmacılığa itiyor. Verilen bir konuya rahatlıkla araştırıyorlar."

"Olumlu yönde bir faydası vardır, çünkü, ferdi becerilerini ortaya çıkaran bu yöntem aynı zamanda toplum önünde kendilerini ifade etmeye de faydası oluyor."

"Öğrenciyi çalışmaya ve yarışmaya sevk ediyor. Mesela, kusursuz ve tam bir çalışma raporu hazırlamaya özen gösteriyorlar."

"Şüphesiz ki katkısı vardır: öğrenci, grup içinde bulunabilmek için, gruba katkıda bulunması, gerekiyor, bunun için de ek bir çalışma yapması lazım. Gruplar arasında rekabet olduğu için her üye grubunu bir adım ileriye taşıyacak çabalar gösteriyor."

"Öğrenciler, birbirlerinin eksiklerini tamamlıyorlar. Yanlışlarını düzeltiyorlar. Kendilerini birbirlerinin eksikliklerini tamamlamada ve hatalarını düzeltmede sorumlu buluyorlar."

"Öğrencilerin kendilerine olan güvenleri geliyor. Birbirlerinin eksikliklerini tamamlıyorlar, mesela noktalama işaretleri eksikse eğer kendi aralarında bunu düzeltebiliyorlar, bu yüzden birbirlerine karşı sorumlu olduklarını düşünüyorlar."

"Genelde grup bilinci oluşuyor, paylaşım esas ve her çocuk isteğine bağlı olarak başkan seçiliyor. Özgüveni artıyor. Herkes bütün konuyu bilmek zorunda bunun sonucu olarak herkes birbirini denetliyor."

Cevaplardan da anlaşıldığı gibi; işbirliğine dayalı öğrenme metodunun uygulanması sırasında öğrencilerin grup bilinci oluşmaktadır. Kendilerini çalışmalara katılmaya zorluyor ve sorumlu tutuyorlar. Böylece fikirlerine ve kendisine değer verilmesinin hazzını yaşayan öğrencinin kendine güveni artıyor, kişiliği gelişiyor, akranları ile olumlu ilişkiler kurabiliyor.

6. İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Zorlukları ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Öğretmenlerin sorulara verdikleri cevaplar ile özellikle bu metod hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını bu yüzden uygulamadan kaçındıkları, uygularken de bir yanlış yapma endişesi taşıdıkları tespit edilmiştir. Teknikler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları için, Türkçe etkinliklerinin hangi basamağında neyin

yapılacağından işbirlikçi çalışmanın nasıl uygulanacağını bilememektedirler. Bu yöntemi uygulamak için yeterli zamanı olmadığından bahseden öğretmenler de bulunmaktadır. Ayrıca, uygulamalar sırasında bu metotla ilgili becerileri geliştiremedikleri; her öğrencinin aktif olmadığını, sorumluluk ve grup bilincinin pekiştirilmediğini de söylemişlerdir. Öğretmenlerin söylediklerinden örnekler aşağıda yer verilmiştir:

"Her etkinlikte olmuyor, öyle konu oluyor ki sadece benim anlatmamla öğrenme gerçekleşebilecek."

"İşbirlikçi faaliyetler öğrenciye göre uygulanmalıdır."

"Tam olarak düşündüğüm işbirlikçi etkinliği uygulama şansım olmadı çünkü ders zamanım yetmiyor."

"Bazen gruplar uyumlu bir şekilde çalışmıyor, sürekli ihtilaflar çıkıyor ve verimli bir sonuca varılmıyor"

"Öğrencilerin bazılarında grup bilinci oluşmuyor, mesela iyi öğrenci bilgiyi kendine saklıyor. Grup başarısını tek başına üstlenmeye çalışıyor. Diğerinin öğrenmesinde kendini sorumlu tutmuyor."

"Öğrenciye bu ruh verilmemişse, kendisi çalışmak yerine grubun ürününe hazır konar, kendine mal eder, yeterli öğrenme olmaz."

"Öğrenciler arasında seviye farkı olması, aile yapısı ve ailenin ilgisi, öğrencinin kendi isteği, sorumluluk duygusu, başarıma hedefi, öğrencinin kaynak araç gerece sahip olmaması gibi etkenlerden dolayı işbirliğine dayalı öğrenme metodunu tam olarak uygulayamıyorum, belirlediğim başarılar her zaman elde edilemiyor". "Öğrencilerle ilk defa uygularken bayağı sıkıntılar oldu zaman kaybına sebep oldu."

"Yeterince kaynak yok elimde bu yüzden bu yöntemi doğru uygulayıp uygulamadığımı bilmiyorum, çocuklara yanlış alışkanlıklar kazandırmaktan korkuyorum, o yüzden bu yöntemle çok başvurmuyorum, sadece oyun amaçlı yapıyorum."

7. Öğretmenlerin Bu Yöntemi Tercih Etmelerindeki Sebepler ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Öğretmenler, özellikle öğrencilerin bu metotla ders işlemlerinden hoşlandıkları için bu yöntemi kullanmayı tercih ettikleri görüşme verilerinden ortaya çıkmaktadır. Çünkü işbirlikçi etkinlikler ile;

- a. Öğrenci grup başarısında kendisinin de katkısı olduğunu düşünür, pasif bir öğrenci bile başarıya hazzını tadar.
- b. Üzerine düşen sorumluluğu hisseden öğrenci kendisine ve fikirlerine değer verildiğinin farkına varır.
- c. İşbirlikçi çalışmalar bir oyun havasında yapıldığı için bu öğrenme şekli öğrenciye eğlenceli gelir.
- d. En çekingen öğrencinin grup içinde fikirlerine muhtaç olduğunu bildiği için her an konuşmak isteyecektir. Böylece kırmak istediği kabuğu rahatlıkla kıracaktır. Öğrenciye bu fırsatı tanıdığı için işbirlikçi etkinliklerden hoşlanmaktadır.
- e. Heterojen gruplar sayesinde daha önce hiç konuşamadığı öğrencilerle konuşma fırsatı bulacaktır.
- f. Karşılıklı öğrenmeler sırasında öğrenci öğreninceye kadar arkadaşından açıklama isteyebilir, öğretmenin öğretimi sırasında böyle bir fırsatı bulamayacağını düşünen öğrenci grup çalışmalarına karşı isteklidir.

8. Öğretmenlerin Türkçe Öğretimi Sırasında Bu Metodun Uygulanmasına Dair Önerileri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Özellikle öğretmenlerin hemfikir oldukları görüşleri şunlardır:

1. Bu yöntemin ilköğretimin her basamağında uygulanmalıdır, "Sınıflar birinci sınıftan itibaren işbirlikçi metoda göre yetiştirilmelidir."
2. Öğretmenlerin bu konuda uzman olmaları gerekmektedir,

3. Öğretmenlerin bu amaçla, kaynak kitaplara, örnek uygulamaları gözlemeye, hizmet içi eğitimlere, diğer öğretmenlerle bilgi alışverişi gerektiğine inanmaktadırlar

Ayrıca uygulamalarla ilgili öneriler de şu şekildedir:

1. Uygulayan öğretmenlerin sabırlı olması gerekmektedir, "Sabır, itina, öğrencileri kurmadan sevgiyle yaklaşarak bu metot uygulanabilir."

2. grupların özellikle heterojen, rasgele ve kişisel seçimler ile oluşturulmasını öğütlemişlerdir. "Grupların karma olması gerekmektedir. Başarılı öğrenciler başarısızları etkiler."

4. Başarısızlıklarından dolayı öğrencinin aşağılanmamasına veya başarılı öğrencinin övünmesine imkan tanınmamalıdır: "İşbirlikçi öğrenme esnasında bilen bilemiyeni aşağılamadan çalışmalarına dikkat edilmelidir."

5. Konuların öğrenci seviyesine ve grup seviyesine göre belirlenmesi gerekmektedir. "Grupları iyi belirlemesini, konunun öğrenci seviyesine uygun seçilmesini ve mutlaka sonunda bir ödül talebinde bulunmasını (çünkü bu öğrenciyi biraz daha motive ediyor)"

Uygulama Sonuçları Açısından Öğretmenlerin Önerileri:

1. Öğrenci başarılarını yükseltmektedir. "Öğrencilerin seviyelerini yükselttiği için öneriyorum".

2. Yardımlaşma, işbirliği sağlamaktadır. "küme çalışmaları ile yardımlaşmayı, işbirliği yapmayı sağlar.

3. Öğrencilere Sosyal ilişkileri öğretir. "İşbirlikçi çalışmada öğrenciler grup çalışması yaptığından daha kalıcı davranışlar kazanırlar. Okul dışı yaşantılarında da insanlar arası ilişkilerinde zorlanmazlar. Sosyal yaşamlarını kolaylaştırırlar."

4. Öğrencilerin kendilerine güvenmelerini, kişiliklerini geliştirmelerini sağlamaktadır: "bu metod öğrencilerin kendilerine olan güvenlerinin arttığından dolayı öneriyorum."

5. Sorumluluk duygusunu kazandırdığı için önerilmektedir.

6. Demokratik düşünceyi sağladığı, öğrencilerin birbirlerini fikirlerine saygı duydukları, yapıcı eleştiride buldukları için İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodu önerilmektedir.

9. Türkçe Öğretiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Kullanımına Dair Örnekler ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Örnekler şu şekilde sıralanmıştır:

"Karagöz ve Hacivat, fabl, tiyatro eserini sahneledik."

"Şarkıları söylerken ve toplu olarak okunacak olan yazıları grup grup okutturdum en son"

"Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersinde kullandım."

"Karagöz ve Hacivat adlı okuma parçasının canlandırılmasında kullandırttım en son."

"Düzeilerine uygun bir haberi dinleme, yorumlama ve okunan en son bir masalı tamamlama şeklinde uyguladık."

"Sene sonu programları ve sosyal faaliyetlerde işbirliğine dayalı öğrenme etkinliklerinden yararlandık."

Bir Öğretmenin cevabı ve örneği aşağıya alınmıştır:

"Yedi Şehitler Anıtı" adlı parçadaki tüm isim tamlamalarının bulunup, her tamlamanın hangi tür bir isim tamlaması olduğunun bulunması çalışmasını yaptırdım." Ayrıca bu öğretmene okuma çalışmasında, sözlü ve yazılı anlatım etkinliğinde, yazı çalışmalarında işbirliğine dayalı öğrenme metodunu nasıl kullanılabileceğini sorduğumuz zaman aşağıdaki örnek uygulamanın yapılabileceğini ayrıca dilbilgisi çalışmasındaki uyguladığı işbirlikçi etkinliği de anlatmıştır.

Okuma Çalışmalarında İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Kullanımına Dair Bir Örnek:

1. Öğretmen tüm sınıfı gruplara ayırır.

2. Öğretmen "Yedi Şehitler Anıtı" parçasını yüksek sesle tüm grupların duyabileceği şekilde telaffuz, vurgu ve tonlamaya dikkat ederek okur.
3. Öğretmen her gruptaki bütün üyelerin parçayı kendisi gibi okumasını ister.
4. Her grup kendi arasında çalışır.
5. Okumalar bittikten sonra her gruptan bir öğrencinin parçayı sesli olarak okuyacağı söylenir.
6. En iyi okuyan öğrencinin temsil ettiği grup en iyi okuyan grup ilan edileceği belirtilir.
7. Grup içi okumalar esnasında diğer öğrencilerin parçayı okuyan arkadaşlarını dinleyip hatalar olursa hemen düzeltilmesi istenir.
8. Her öğrenci kontrol altındadır ve kurallara uygun şekilde parçayı okumaya çalışacaktır.
9. Çalışma sonunda her gruptan bir öğrenciye okutulur ve en az hatalı okuma öğrencilerle birlikte seçilerek üyesi olduğu grup haftanın en iyi grubu seçilir.

Sözlü Ve Yazılı Anlatım Etkinliğinde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Kullanımına Dair Bir Örnek:

1. Öğretmen "Yedi Şehitler Anıtı" parçasını okur. Gruptaki her bir üye sayısınca işlem basamakları tespit edilir ve parçanın anlaşılması için yapılacak işlemleri şu şekilde sıralar:

- a. Parçada yer alan bilinmeyen kelimeler ile bu kelimelerin anlamlarının tespiti ve cümle içinde kullanımı,
- b. Parçada yer alan kahramanları ve özelliklerinin tespiti,
- c. Parçanın özetinin çıkarılması,
- d. Parçanın ana fikrinin tespiti,

2. Gruptaki her öğrenci işlem basamaklarından bir tanesinden sorumlu olur.

3. Her öğrenci üzerine düşen görevi en iyi şekilde hazırlamaya çalışır.
4. Çalışmasını da İmla kurallarına uygun bir şekilde defterine geçirir.
5. Gruptaki öğrenciler çalışmalar bittikten sonra grup üyeleri yapılan çalışmaları tartışırlar, eksiklikler tamamlanır, yanlışlıklar düzeltiler, ilaveler yapılarak çalışma ve öğrencilerin grubu temsil edebilecek hale getirirler.
6. Grup içi çalışmalar için tanınan süre tamamlandıktan sonra öğretmen konuyu tüm sınıfla birlikte işlemeye başlar ve her basamak için gruplarda sorumlu olan öğrencilerin fikirlerini sözlü olarak alır, dinledikleri en iyi çalışma tespit edilir ve her öğrenci tarafından defterlerine yazılı olarak geçirmeleri istenir.

Dilbilgisi Çalışmalarında İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Kullanımına Dair Bir Örnek:

1. Çalışmanın başında öğretmen konuyla ilgili açıklamalarda bulunur (İsim Tamlamaları, çeşitleri ve nasıl tespit edildiği). Alıştırma için birkaç örnek yapar
2. Grupların çözümlemesi için içinde isim tamlamalarının bulunduğu veya bulunmadığı parçadan cümleler tahtaya yazılır. Yazarken özellikle grup başına bir veya iki cümle düşecek sayıda olmasına dikkat eder.
3. Öğretmen grupların bu cümlelerde isim tamlamalarının yer alıp almadığının ve çeşitlerinin tespit etmesi ister.
4. Her grup kendi arasında tüm cümleleri tartışır ve cümlelerde isim tamlamaları arar ve bulduğu tamlamaların çeşitlerini yazar.
5. Çalışma sonunda her gruptan rasgele seçilecek bir öğrenci bir cümleyi isim tamlaması bulunup bulunmaması ve çeşiti durumundan tahtada inceler.
6. Yapılan işlemler tüm sınıf tarafından tartışılır ve hatalar düzeltilir.
7. Tüm cümleler sonunda başarılı gruplar diğer gruplar tarafından alkışlanır.

Yazı Çalışmalarında İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun Kullanımına Dair Bir Örnek:

1. Öğretmen tahtaya büyük temel harfler ile bir cümle yazar (Bir elin sesi var; iki elin sesi var.)
2. Gruplardan bu cümleyi kartona, geniş tablalı uçla blok tarzda yazmalarını ister.
3. En iyi grup çalışmasının sergileneceğini söyler.
4. Gruptaki her öğrenci çalışmaya başlar.
5. Çalışmaların tümü grup içinde değerlendirilir.
6. Grubu temsil edecek en iyi blok yazı belirlenir.
7. Gruplardan gelen yazılardan en güzeli öğretmen eşliğinde tartışılarak en iyi blok tespit edilir ve sergilenir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan genel sonuç ve önerilere yer verilmiştir

SONUÇ

Bu araştırmaya Konya ili merkezi ve ilçelerinde, İlköğretim okullarında görev yapan toplam yirmialtı 4-5. sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmeler ile ortaya çıkmıştır. Bu öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerde, öğretmenlerin, İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, yıllardır kullanılan klasik küme çalışmaları ile karıştırdıkları ve bu grup çalışmasını sadece Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları tespit edilmiştir. Klasik küme çalışmaları ile karıştırdıkları ve İşbirlikçi öğrenme tekniklerini bilmedikleri için Türkçe öğretimi sırasında kullanılması konusunda da tereddüt yaşamaktadırlar.

Demirel'e (1991) göre; bilişsel, duyuşsal ve devinişsel hedeflerin davranışlara dönüştürülmesinde öğrencilerin neler yapacaklarının ortaya konması gerekmektedir. Böylece, öğretmen merkezli program anlayışından öğrenci merkezli program anlayışına geçiş sağlanmalıdır. Öğrencilere bu davranışları kazandırmada merkeze alınana öğrenme modellerinin seçimi ve bunlara uygun öğretim yöntem ve teknikleri ile araç-gereçlerinin seçimi ve uygun öğrenme ortamının sağlanması öğrenme sürecinde önemli görülmektedir. İşbirliğine dayalı öğrenme modeli üzerinde yapılan çalışmalar da geleneksel öğretime göre bu modelin daha etkili olduğunu ve öğrencilerin akademik başarılarını olumlu yönde etkilediğini ortaya çıkarmıştır. Aşılıoğlu'na (1991) göre, öğretim programlarında Türkçe öğretiminin amaçları olarak, öğrencilerin dinlediklerini, okuduklarını, tam ve doğru olarak anlamaya alıştırmak; gördüklerini, duyduklarını, bildiklerini, incelediklerini, öğrendiklerini, düşünüp tasarladıklarını yazıyla ve sözcük dağarcıklarının zenginleştirmek, dilin bağlı olduğu ana kuralları sezdirip, kavratmak; metinler yoluyla öğrencilerin hayatı ve tabiatı tanımalarına ve bunları sevmesi

hedeflenmektedir. Amaçların gerçekleştirilmesi için uygun içerikle birlikte uygun öğretim yönteminin seçilmesi sıkı sıkı ilişkilidir. Öğretim sürecinde öğrencinin, etkinliğin ana unsuru olması gerekir. Bu yaklaşımda öğretmen tıpkı bir orkestra şefi gibi etkinliği yönetmeli, düzenlemelidir. Türkçe derslerinde beceri geliştirmenin yanında, öğrencinin yaratıcılığını geliştirmesine de imkan hazırlamaktadır.

Öğrenme metotları hakkında ki açıklamalardan anlaşıldığı gibi Türkçe öğretiminde, öğrenciyi aktifleştiren, öğrenmeyi kalıcı kılan, öğretmeni "yönlendiren" yapan işbirlikçi öğrenme kullanılabilir.

Türkçe öğretiminde bu yöntemi kullanan öğretmenler ise; öğrencilerin kendilerini ifade edebildiklerini, sorumluluk alabildiklerini, yardımlaşma ve paylaşmayı öğrendiklerini, başarısız öğrencilerin başarılarını arttırdığını, pasif öğrencilerin ise etkinlikler ile aktifleştğini, akranları ile daha olumlu ilişkilere girdiğini, sevgi ve hoşgörüyü geliştirdiğini; birbirlerinin öğrenmelerinde sorumlu olduklarını; kişiliklerinin gelişmesinde olumlu bir etken olduğunu; kendilerine güven duygularının geliştiğini; belirtmişlerdir.

Ayrıca; öğrencilerin işbirliğine dayalı öğrenme metodu ile yapılan çalışmalardan hoşlandıkları sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin hayal güçlerinin zenginleştiği; kendilerini ifade ederken kullandıkları kelimelerin dolayısı ile kelime hazinelerinin zenginleştiği ve kendini ifade ederken kurallara uygun şekilde konuşmaya ve yazmaya itina ettiği; diğer çocukların fikirlerine saygı gösterdikleri, eleştirdikleri ve tartıştıkları, tartışmalar sonucunda bir uzlaşmaya vardıkları; böylece demokratik davranış özelliği kazandıkları; bir işi başarmak için sorumluluk alabileceği, yardımlaşabileceği ve başarının, materyallerin, sevincin paylaşabileceği; ait olma duygusunun tatmin edileceği; toplumun bir üyesi olduğu bilincinin kazandırılacağı ve toplum kalkınmasında kendisinin de sorumlu olduğu bilincini kazanacağı; çocuğun özgüveninin sağlanabileceği ve dolayısı ile kendisine has bir kişilik geliştirebileceği; değişimci ve yaratıcı düşünceyi kazanabileceği; sonucu çıkartılabilir.

Sonuç olarak şunlar söylenebilir:

Verilen cevaplardan anlaşıldığı üzere; öğretmenler yeni mezunlar haricinde işbirliğine dayalı öğrenme metodu hakkında sınırlı bilgiye sahiptirler. Bilgilerini geliştirmek ya da uygulamaya koymaktan kaçınmaktadırlar. Çünkü, eğer sonuçta

belirlenen hedeflere ulaşılmayacaksa zaman kaybı olacağını düşünmektedirler. Bu metodu hangi etkinlikte kullanacaklarını ve metodu nasıl uygulayacaklarını bilememektedirler. Değerlendirmelerin nasıl olacağını hakkında bir bilgiye sahip değillerdir. Öğrencilerde beklenen davranış değişikliğinin oluşup oluşmamasından endişe etmektedirler. Öğrencilere grup bilinci, uyumlu bir toplum üyesi ve ülke kalkınmasında etkin bir vatandaş olma bilincini verememe kaygısı taşımaktadırlar. Pasif öğrenciyi daha pasif hale getireceklerini, öğrencilerle tek tek ilgilenemeyeceklerini düşünmektedirler.

Bu araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Literatür taramasında, Türkçe öğretiminde İşbirliğine dayalı öğrenme metodunun kullanımına dair detaylı bilgilere ulaşılmamıştır.

2. Öğretmenler öğretme yöntem ve teknikleri konusunda yeterli bilgiye sahip değillerdir.

3. Öğretmenler, genel olarak, İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodu ve kullanımı hakkında yeterli bilgiye sahip değillerdir.

4. Öğretmenler, Türkçe Öğretiminde, İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodu ve kullanımı hakkında yeterli bilgiye sahip değillerdir.

5. Öğretmenler, işbirliğine dayalı öğrenme metodu ile öğrencinin geliştireceği ve kazanacağı becerileri bilmekte; ancak etkinlikler sonucunda öğrencilerde beklenen davranış değişikliğinin oluşması hususunda endişe duymaktadırlar.

6. Meslek hayatlarında sekiz ve daha üst yıllarında olan öğretmenler işbirliğine dayalı öğrenme metodu hakkında bilgi sahibi değillerdir.

ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara dayanılarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

1. Ders programlarının, çağdaş program geliştirme anlayışına göre düzenlenmeli bunlara paralel olarak günlük ders planlarının hazırlanması sağlanmalıdır.

2. Öğretmenlere, kaynak olması açısından Türkçe öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme metodunun uygulamalarının yer aldığı eserler meydana getirilmelidir.

3. Öğretmenlerin, çağdaş öğretim yöntemleri konusunda bilgi sahibi olmaları için Milli Eğitim Bakanlığı veya Üniversiteler tarafından hizmetiçi eğitimlerin verilmesi gerekmektedir.

4. Henüz eğitim fakültelerinde okuyan öğrencilere öğrenme metotları konularına ağırlık verilmeli, bu konular ile ilgili fazla sayıda örneklerin verilmesinin yanı sıra uygulamalı çalışmaların da yapılması gerekmektedir.

5. Öğretmenlerin, her dersin amaç ve kazandırılacak davranışlarına uygun metot veya metotları seçmeleri ve uygulamaları sağlanmalıdır.

6. Türkçe Öğretiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun kullanımına dair araştırmaların artırılması gerekmektedir.

7. Öğretmenlerin, Türkçe öğretiminde hangi konular ve etkinlikler sırasında hangi metotları uygulayabilecekleri hakkında eserler yazılmalı, araştırmalar yapılmalı ve seminerler verilmelidir.

8. Türkçe öğretimi sırasında öğrencilerin ilgi ve istekleri metot seçiminde dikkate alınmalıdır.

9. İşbirliğine Dayalı Öğrenme Metodunun tüm derslerde kullanılabilir bir araç olduğu kabul edilmelidir.

10. Tüm öğrenme etkinliklerinde grup çalışmalarına yer verilmeli; başarı veya başarısızlıktan öğrenciler sorumlu tutulmalıdır.

11. Bireysel başarılarından çok grubun başarısı üzerinde durulmalıdır. Bu şekilde okulun başarısından söz edilebilir.

KAYNAKLAR

Açıkgöz, Ü. K. (1992). **İşbirlikli Öğrenme. Kuram, Araştırma, Uygulama.** Malatya; Uğurel Matbaası.

Akansel, C. (1999). **Liderlik Nitelikleri Düzeyine Bağlı Olarak İşbirliğine Dayalı Öğretim Yönteminin Etkisinde Gözlenen Değişmeye İlişkin Bir Çalışma.** Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara; Hacettepe Üniversitesi.

Akın, S. (1996). **Geleneksel Öğretim Yöntemleri ile İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Fen Bilgisi Öğretimi Üzerindeki Etkileri.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir; Dokuz Eylül Üniversitesi.

Alıcıgüzel, İ. (1999). **Çağdaş Okulda Eğitim ve Öğretim.** İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Alperen, N. (1991). **Türkçe Öğretim Rehberi.** İstanbul: M.E.B.Yayınları.

Aşılıoğlu, B. (1991). **Dil Becerilerinin Geliştirilmesinde Kullanılabilecek Başlıca Öğretim Yöntemleri.** Eğitimde Arayışlar I Sempozyumu Eğitimde Nitelik Geliştirme. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.

Aydın, A. (2000). **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi.** İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım.

Başaran, İ. E., (2000). **Örgütsel Davranış.** Ankara: Feryal Matbaası.

Baykara, K. (1999). **İşbirliğine Dayalı Öğrenme Teknikleri ve Denetim Odakları Üzerine Bir Çalışma.** Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Bilen, M., (1999). **Plandan Uygulamaya Öğretim.** Ankara: Anı Yayıncılık.

Bolayır, F. (1997). **Milli Eğitim İle İlgili Mevzuat 1. Ve 2. Ciltler.** Ankara: Bolayır Yayınları.

Büyükkaragöz, S. (1997). **Program Geliştirme.** Konya:Kuzucular Ofset.

Cemiloğlu, M. (1995). **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi.** Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Delen, H. (1998). **Temel Eğitim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kubaşık Öğrenme Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.

Demirel, Ö. (1991). **Eğitimde Nitelik Geliştirmede İşbirliğine Dayalı Öğrenme ile Tam Öğrenmenin Yeri ve Önemi.** Eğitimde Arayışlar I Sempozyumu Eğitimde Nitelik Geliştirme. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.

Demirel, Ö. (1999a). **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme.** Ankara: PegemA Yayıncılık.

Demirel, Ö. (1999b). **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi.** İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Demirel, Ö. (2001). **Eğitimle İlgili Temel Kavramlar. Öğretmenlik Mesleğine Giriş** (Demirel, Ö. ve Kaya, Z., 2001). Ankara: PegemA Yayıncılık.

Derviş, N. (1993). **Grup Çalışmalarının Öğrenci Başarısına Etkisine İlişkin Öğretmen-Öğrenci Görüşleri.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.

Deutsch, M. (1949). A Theory of Cooperation and Competition. **Human Relations, 2**, 129-152.

Dunne E. Ve Bennett N. (1996) **Talking and Learning in Groups.** NewYork: Wort Division.

Erçelebi, E. (1995). **Geleneksel Öğretim Yöntemleri İle İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Matematik Öğretimi Üzerindeki Etkileri.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Ergin, A. ve Birol, C., (2000). **Eğitimde İletişim.** Ankara: Anı Yayıncılık.

Ergün, M., Ergezer, B., Çevik, İ. ve Özdaş, A. (1999). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş.** Ankara: Ocak Yayınları.

Glesne; C ve Peshkin, A., (1992). **Becoming Qualitative Researchers.** Longman.

Gömlüksiz, M. (1993). **Kubaşık Öğrenme Yöntemi İle Geleneksel Yöntemin Demokratik Tutumlar ve Erişmeye Etkisi.** Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.

Gömlüksiz, M. (1997). **Kubaşık Öğrenme.** Adana: Baki Kitabevi.

Güleryüz, H., (2001). **Eğitim Programlarının Dili ve Yaratıcı Öğrenme.** Ankara: pegemA Yayıncılık.

Güngör, N., (1995). **Çocuk ve Toplum, Çocuğun Toplumsallaşması.** Ankara: Gündoğan Yayınları.

Johnson, D. W., Johnson, R. T. ve Holubec, E. J. (1994). **The New Circles Of Learning**. Alexandria, VA: ASCD.

Karaoğlu, İ. B. (1998). **Geleneksel Öğretim Yöntemleri İle İşbirlikli Öğrenmenin Öğrenci Başarısı, Hatırda Tutma ve Sınıf Yönetimi Üzerindeki Etkileri**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Karasar, N. (1998). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kasap, H. (1996). **İşbirlikli Öğrenme, Fen Başarı, Hatırda Tutma, Öğrenci Yüklemeleri ve İşbirlikli Öğrenme Gruplarındaki Etkileşim**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (1998). **Türkçe Öğretimi**. Ankara: Engin Yayınevi.

Milli Eğitim Bakanlığı (1997). **İlköğretim Okulu Programı**. Ankara: MEB Yayınevi.

Öz, F. (2001). **Uygulamalı Türkçe Öğretimi**. Ankara: Anı Yayıncılık.

Özdemir, S. ve Yalın, H.İ. (2000). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Ankara: Nobel yayın Dağıtım.

Özden, Y. (1998). **Öğrenme ve Öğretme**. Ankara: Pegem Yayınları.

Özden, Y. (2000). **Eğitimde Yeni Değerler**. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Özder, H. (1996). **Tam Öğrenmeye Dayalı İşbirlikli Öğrenme Modelinin Etkililiği**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Saban, A. (2000). **Öğrenme-Öğretme Süreci**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Selçuk, Z. (2000). **Okul Deneyimi ve Uygulama**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Senemoğlu, N. (1997). **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim**. Ankara: Ertem Yayınları.

Sever, S. (2000). **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sünbül, A. M. (1995). **Ortaokul II. Sınıf Milli Tarih Dersinde İşbirlikli Öğretim Yönteminin Uygulanması Sırasında Grupla Değerlendirme, Bireysel Değerlendirme Ve Hiç Bir Değerlendirmenin Yapılmadığı**

Gruplardaki Öğrenci Erişileri Ve Derse Karşı Tutumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Şişman, M. (2000). **Öğretmenliğe Giriş.** Ankara: PegemA Yayıncılık.

Tekışık, H. H. (1994). **İlköğretim Türkçe Öğretimi ve 4. Sınıf Ders Kitabı Uygulama Kılavuzu.** Ankara: Tekışık Yayıncılık.

Ülgen, G., (2000). **Öğretmenler için Piaget İlkeleri.** Ankara: PegemA Yayıncılık.

Ünalın, Ş. (2001). **Türkçe Öğretimi.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yaman, B. (1999). **Birleştirilmiş Kubaşık Okuma Ve Yazma Tekniğinin Temel Eğitim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersinde Okuduğunu Ve Dinlediğini Anlamaya Yönelik Akademik Başarıları İle Türkçe Dersine İlişkin Tutumları Üzerindeki Etkisi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.

Yangın, B. (1999). **İlköğretimde Türkçe Öğretimi İlköğretimde Etkili Öğrenme ve Öğretmen El Kitabı.** Ankara. T.C.MEB Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Yıldırım A. ve Şimşek H. (2000). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.** Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yıldız, V. (1998). **İşbirlikli Öğrenme ve Geleneksel Öğretimin Okulöncesi Çocuklarının Temel Matematik Başarıları Üzerindeki Etkileri ve Mevcut Uygulamalarla İlgili Öğretmen Görüşleri.** Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Yılmaz, H. ve Sünbül, A. M. (2000). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme.** Konya: Mikro Basım Yayın Dağıtım.

EK 1 :
ÖRNEK GÖRÜŞME

Okul	: Ondokuz Mayıs İ. Ö. O.
Tarih ve Saat (Başladığı ve Bittiği Saat)	: 20.06.2001/10:00-11:00
Öğretmenin Adı-Soyadı	: .....
Mezun Olduğunuz Okul	: Selçuk Üniv. Eğit. Enst.
Kaç Yıldır Öğretmen Olarak Görev Yapmaktasınız?	: 26 (yirmialtı) senedir.
Kaçıncı Sınıfları Okutuyorsunuz?	: 4. Sınıfları
Görüşmenin Yapıldığı Ortam	: Dershane

GÖRÜŞME SORULARI

1. Türkçe Öğretiminde genelde hangi öğretim metotlarını kullanmaktasınız?

Anlatma, dramatize, soru-çevap metotlarını kullanmaktayım.

• **Bu metotları tercih etmenizın sebepleri nelerdir?**

Öğrenme bu yollarla daha etkili olduğu için bu metotları tercih ederim.

• **Türkçe Öğretiminde konular işlenirken kullanacağınız metodu nasıl belirlersiniz?**

Metot seçerken, konunun içeriğine ve kazandırılacak davranışa uygun olmasına dikkat ederim.....

2. Türkçe Öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme metodunu kullanıyor musunuz?

• **Cevabınız eğer hayır ise: Geçmişte işbirliğine dayalı öğrenme metodunu hiç kullandınız mı?**

• **Cevabınız eğer evet ise: Türkçe Öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme metodunu kullanma sebepleriniz nelerdir?**

İşbirliğine dayalı öğrenme metodunu kullanıyorum. Verimli de oluyor. Karşılıklı diyalog kurmaya ve araştırmaya faydalı olduğu için bu yöntemi kullanıyorum.

3. Türkçe Öğretiminde ne kadar sıklıkla işbirliğine dayalı öğrenme metodunu kullanırsınız?

- **Gün/hafta/ay/yıl**

Haftada iki veya üç ders saatinde kullanıyorum.

4. Sınıfınızda Türkçe Öğretiminde ne tür konularda işbirlikçi öğrenmeyi kullanırsınız?

- **İşbirliğini dayalı öğrenme metodunu kullanımında ne hoşunuza gidiyor?**

Yazılı anlatımda, noktalama ve yazım hatalarının düzeltilmesinde kullanıyorum. Öğrencilerin birbirlerini uyararak hatalarını düzeltmeye çalışması hoşuma gidiyor.

5. Türkçe Öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme metodu kullanmaya nasıl başladınız?

- **İşbirliğine dayalı öğrenme metodu hakkındaki bildiklerinizi nasıl öğrendiniz? Ne öğrendiniz?**

- **Özel bir model öğrendiniz mi? Özel modeli kullanabiliyor musunuz?**

- **Bu model nasıl çalışıyor?**

- **Öğrenciler ne ile ödüllendiriliyorlar?**

- **Öğrenciler model değişimi hakkında tekliflerde bulunuyorlar mı? Eğer teklifler geliyorsa siz bu teklifleri nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Öğretmen arkadaşlarımdan öğrendim bu metodu özel bir model kullanmıyorum. Öğrencilerin model değişiklikleri hakkında herhangi bir teklifleri olmadı. Daha çok alkış gibi manevi ödüller ile ödüllendiriyorum.

6. Grupları nasıl oluşturursunuz?

- Özellikle (heterojen/kişisel seçimli/rasgele) hangisini tercih edersiniz?

Grupları heterojen olacak şekilde ve rasgele seçimlerle oluşturuyorum.

7. Sınıfınızda işbirliğine dayalı öğrenme metodunun genel kullanımı nasıldır?(Grup veya ferdi ürünleri mi içerir?)

Grup başarılarını hedef alırım daha çok.

8. En son kullandığınız işbirliğine dayalı öğrenme aktivitelerinden örnek verebilir misiniz?

En son "Hacivat ve Karagöz" adlı okuma parçasının canlandırılmasında kullandık.

9. İşbirliğine dayalı öğrenme aktiviteleri öğrenci seviyesinin yükselmesinde katkıda bulunuyor mu?

- Nasıl katkıda bulunuyor?
- Bu durumu örneklendirebilir misiniz?
- Birbirlerini öğrenmeleri veya ürünleri için ferdi sorumlular?

Öğrencileri araştırmaya itiyor. Verilen bir konuyu rahatlıkla araştırabiliyor. Öğrenciler üzerlerine aldıkları görev için çalışmaktadırlar. Ferdi sorumluluk bilincine sahiptirler.

10. Öğrencilerin İşbirliğine dayalı öğrenme metoduna yaklaşımı nasıldır?

- **İşbirlikçi öğrenme çalışması bazı öğrenciler için diğerlerinden daha iyi midir?**

- **Öğrenciler işbirlikçi öğrenmeden nasıl hoşlandılar?**

- **İşbirlikçi öğrenmeyi sevmeyenler var mı?**

İşbirlikçi etkinlikler genellikle bir oyun havasında gerçekleştiği için öğrencilere daha eğlenceli geliyor. Aktif öğrenci daha aktif duruma geldi. Aktif öğrencilerde daha geri arkadaşlarını öğrenmeleri için zorladılar.

11. Türkçe Öğretiminde hizmetlerin, çalışmaların hangi çeşidi işbirlikçi öğrenme gruplarınızı tayin eder?

- **Gruplara dikkat ettiğinizde, grupların yüzde ellisi işbirlikçi davranış sergiliyorlar mı?**

Öğrenciler büyük bir çoğunlukla çalışmalara katılıyorlar, aktif ve pasif öğrenciyi aynı grupta olmasına özen gösteriyorum çünkü öğrenciler çalışmaları ile birbirlerini etkiliyorlar.

12. İşbirlikçi öğrenme ile birlikte hiç problemlerinizi oldu mu?

- **İşbirlikçi Öğrenmenin sınırlılıkları nelerdir?**

- **Bu konuda kendinizi yeterli görüyor musunuz?**

- **İşbirlikçi Öğrenme Metodunu kullanabilecek uzmanlık becerileri nelerdir?**

- **Hedefleriniz başarıya ulaşıyor mu?**

- **Çözümlerinizi, izahlarınızı?**

- **Dikkat edilmesi gereken hususlar?**

Pasif öğrencilerin bazılarında hiçbir gelişme olmadı, bu öğrencilerde ilgi uyandıramadım. İşbirliğine dayalı öğrenme metodunun uygulanışına dair bilgilerimin yeterli olmadığını düşünüyorum. Genelde, hedef davranışlar kazandırabiliyorum. İşbirlikçi öğrenme esnasında bilenin bilemiyeni aşağılamadan çalışmalarına devam etmesine dikkat edilmelidir.

13. İlgilenen öğretmenlere, işbirlikçi öğrenme ile ilgili önerileriniz nelerdir?

Öğretimin her kademesinde bu yöntemin uygulanması gerekir. Bu yöntemi uygulayan öğretmenlerin sabırlı olması gerekmekte ayrıca yeterli bilgiye sahip olmaları sağlanmalıdır.

EK 2:**TÜRKÇE DERSİNİN GENEL AMAÇLARI**

İlköğretim okullarında Türkçe Öğretiminin amacı, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Öğrencilere, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak;
2. Öğrencilere, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, incelediklerini ve düşündüklerini, tasarladıklarını söz ya da yazı ile doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmak;
3. Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları, Türkçe'yi gelişim süreci içinde bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaya yöneltmek;
4. Onlara, dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesinde yardımcı olmak;
5. Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek;
6. Onların ulusal duygusunu ve ulusal coşkusunu güçlendirmede kendi payına düşeni yapmak;
7. Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı, hayatı, insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak;
8. Onlara, bilimsel, eleştirci, doğru, yapıcı ve yaratıcı düşünme yollarını kazandırmada Türkçe dersinin payına düşeni gerçekleştirmektir (M.E.B., 1997, s.59).